

מאירס-ג'וינט-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
مايرس-جوينت-بروكديل
המרכז לחקר מוגבלויות

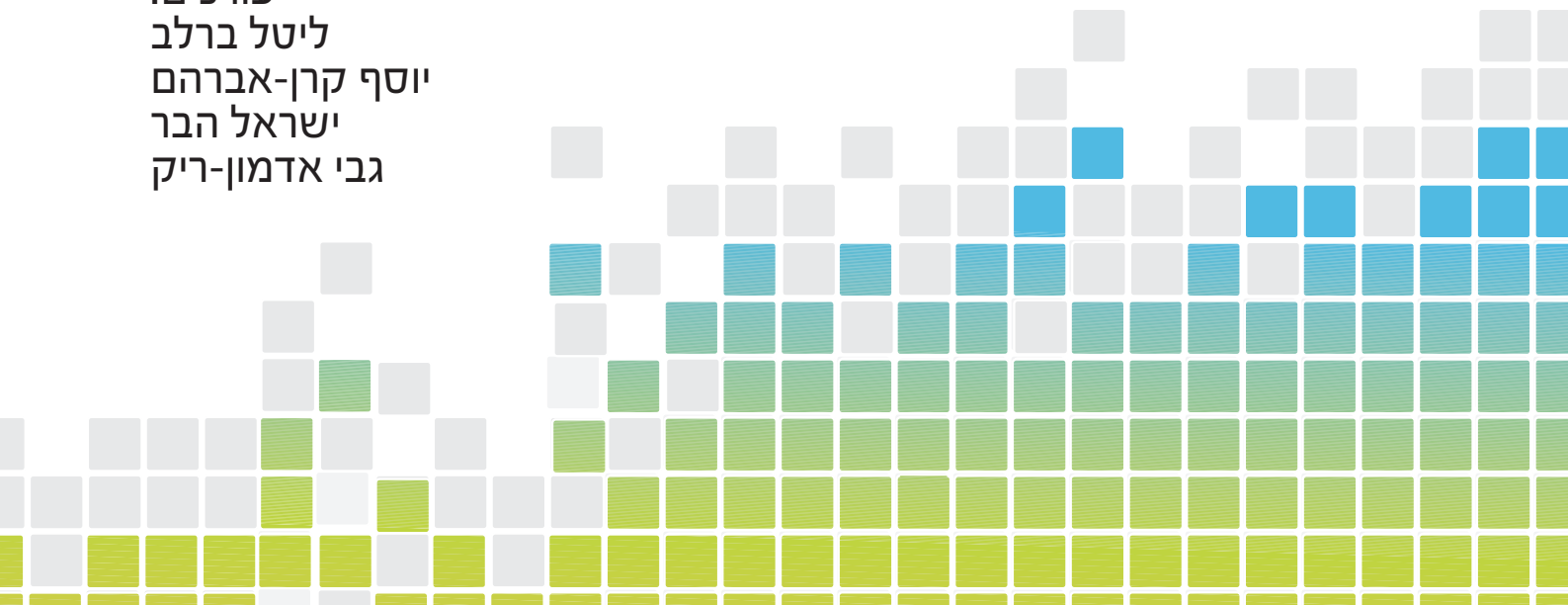

מדינת ישראל
משרד המשפטים
נציבות שוויון זכויות
לאנשים עם מוגבלות

אנשים עם מוגבלות בישראל 2015

עורכים:
ליטל ברלב
יוסף קרן-אברהם
ישראל הבר
גבי אדמון-ריק

תוכן עניינים

1	דבר שרת המשפטים
3	דבר המנכ"לית
5	ממצאים בולטים
11	استنتاجات بارزة
17	1. מבוא
18	1.1 מטרות הדוח
18	1.2 מבנה הדוח ודרך הצגת הנתונים
21	2. שכיחות המוגבלות בישראל
21	2.1 שכיחות המוגבלות בכלל האוכלוסייה בישראל
23	2.2 שכיחות המוגבלות בקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל (+20), לפי חומרת המוגבלות
24	2.3 אנשים עם מוגבלות בקרב האוכלוסייה הבוגרת (בני +20), לפי קשיי תפקוד
28	2.4 אנשים עם מוגבלות בני +20, לפי גיל, מגדר ומגזר
34	2.5 אנשים עם מוגבלות בני +20 – מגמות לאורך זמן
35	3. מצבם של אנשים עם מוגבלות בישראל
36	3.1 חינוך והשכלה
37	3.1.1 תלמידים עם מוגבלות במערכת החינוך
40	3.1.2 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)
44	3.1.3 אנשים עם מוגבלות בני +65
45	3.2 תעסוקה
53	3.3 מצב כלכלי
54	3.3.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)
63	3.3.2 אנשים עם מוגבלות בני +65
71	3.4 דיור וסביבת המגורים
73	3.4.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)
78	3.4.2 אנשים עם מוגבלות בני +65
83	3.5 חיי חברה ופנאי
84	3.5.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)
90	3.5.2 אנשים עם מוגבלות בני +65
96	3.6 שימוש במחשב ובאינטרנט

97	3.6.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)
99	3.6.2 אנשים עם מוגבלות בני +65
101	3.7 בריאות
102	3.7.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)
108	3.7.2 אנשים עם מוגבלות בני +65
115	נספח מתודולוגי
123	ביבליוגרפיה

לוחות

22	לוח 1: מספר האנשים עם מוגבלות ושיעורם מקרב קבוצת הגיל, לפי הסקר החברתי, ואומדנים של אוכלוסיות שאינן נכללות בסקר החברתי, לפי גיל, 2013
24	לוח 2: אומדני האנשים עם מוגבלות מקרב האוכלוסייה הבוגרת, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות, 2013 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)
98	לוח 3: תכלית השימוש במחשב בקרב בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)
100	לוח 4: תכלית השימוש במחשב בקרב בני +65, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)
119	לוח 5: אומדני אנשים עם מוגבלות המתגוררים במוסדות, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות, 2013
120	לוח 6: אומדני אנשים עם מוגבלות המתגוררים ביישובים שאינם מוכרים, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות, 2013

תרשימים

23	תרשים 1: אנשים עם מוגבלות בישראל, לפי קבוצות גיל, 2013
27	תרשים 2: אנשים עם מוגבלות המתגוררים בקהילה אשר דיווחו על קשיי תפקוד, מקרב האנשים עם מוגבלות, לפי קבוצות גיל, 2013
28	תרשים 3: בני +20 המתגוררים בקהילה, לפי קבוצות גיל, 2013
29	תרשים 4: בני +20 המתגוררים בקהילה, לפי מידת המוגבלות ולפי קבוצות גיל, 2013
30	תרשים 5: בני +20 המתגוררים בקהילה, לפי מידת המוגבלות ולפי מגדר, 2013
31	תרשים 6: בני +20 המתגוררים בקהילה, לפי מידת המוגבלות, לפי מגדר ולפי קבוצות גיל, 2013
32	תרשים 7: בני +20 המתגוררים בקהילה, לפי מידת המוגבלות ולפי מגזר, 2013

- 33 תרשים 8: בני 20+ המתגוררים בקהילה, לפי מידת המוגבלות, לפי מגזר ולפי קבוצות גיל, 2013
- 34 תרשים 9: אנשים עם מוגבלות בני 20+ המתגוררים בקהילה, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 38 תרשים 10: תלמידים בחינוך המיוחד (בתי ספר לחינוך מיוחד, כיתות מיוחדות או שילוב פרטני), מתוך כלל התלמידים באותו שנתון, בשנים נבחרות, בכל שלבי החינוך – קדם יסודי, יסודי ועל-יסודי
- 39 תרשים 11: תלמידים בבתי ספר לחינוך מיוחד, בכיתות מיוחדות או בשילוב פרטני, מתוך כלל התלמידים בחינוך המיוחד באותו השנתון, בשנים נבחרות, בכל שלבי החינוך – קדם יסודי, יסודי ועל-יסודי
- 40 תרשים 12: התעודה הגבוהה ביותר של בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 42 תרשים 13: בני 20-64 שלהם תעודת בגרות, השכלה על תיכונית שאינה אקדמית או השכלה אקדמית, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 43 תרשים 14: בני 20-64 שלהם השכלה אקדמית (תואר ראשון ויותר), לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 44 תרשים 15: התעודה הגבוהה ביותר של בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 47 תרשים 16: בני 20-64 מועסקים, מובטלים (לא מועסקים אך מחפשים עבודה) ושאינם שייכים לכוח העבודה, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 48 תרשים 17: מועסקים, מובטלים (לא מועסקים אך מחפשים עבודה) ושאינם שייכים לכוח העבודה, לפי מידת המוגבלות ולפי קבוצות גיל, 2013
- 50 תרשים 18: בני 20-64 העובדים במשרה חלקית, מקרב המועסקים, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 51 תרשים 19: שכר נטו בקרב עובדים בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 52 תרשים 20: מועסקים בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 55 תרשים 21: הכנסה כוללת לנפש סטנדרטית של אנשים עם מוגבלות כאחוז מההכנסה של אנשים ללא מוגבלות (נטו) מכל מקורות ההכנסה (עבודה, פנסיה, שכר דירה, קצבאות וכדומה), בקרב בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 56 תרשים 22: אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (18-67), על פי קבלת קצבת נכות כללית ומצב תעסוקתי, 2012
- 57 תרשים 23: דיווחיהם של בני 20-64 על הדברים שעליהם ויתרו בשנה החולפת בגלל בעיה כלכלית, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 58 תרשים 24: דיווחיהם של בני 20-64 על קשיים במימון הוצאות אחזקת דירה בשנה החולפת בגלל בעיה כלכלית, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 59 תרשים 25: דיווחיהם של בני 20-64 על היותם "מוטרדים מאוד" מעתידם הכלכלי, לפי מידת המוגבלות, 2013

- 60 תרשים 26: התחושה האישית של בני 20-64 בנוגע לשינוי במצבם הכלכלי בחמש השנים האחרונות, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 61 תרשים 27: דיווחיהם של בני 20-64 על כך שהם "בכלל לא מצליחים" לכסות את ההוצאות החדשיות, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 62 תרשים 28: דיווחיהם של בני 20-64 על כך שהם "כלל לא מרוצים" ממצבם הכלכלי, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 64 תרשים 29: הכנסה כוללת לנפש סטנדרטית של אנשים עם מוגבלות כאחוז מן ההכנסה של אנשים ללא מוגבלות, (נטו) מכל מקורות ההכנסה, בקרב בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 65 תרשים 30: דיווחיהם של בני 65+ על הדברים שעליהם ויתרו בשנה החולפת בגלל בעיה כלכלית, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 66 תרשים 31: דיווחיהם של בני 65+ על קשיים במימון הוצאות אחזקת דירה בשנה החולפת בגלל בעיה כלכלית, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 67 תרשים 32: דיווחיהם של בני 65+ על היותם "מוטרדים מאוד" מעתידם הכלכלי, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 68 תרשים 33: התחושה האישית של בני 65+ בנוגע לשינוי במצבם הכלכלי בחמש השנים האחרונות, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 69 תרשים 34: דיווחיהם של בני 65+ על כך שהם "בכלל לא מצליחים" לכסות את ההוצאות החדשיות, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 70 תרשים 35: דיווחיהם של בני 65+ על כך שהם "כלל לא מרוצים" ממצבם הכלכלי, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
- 73 תרשים 36: סוג משק הבית של בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 74 תרשים 37: מתגוררים בדירה בבעלות אדם מבני משק הבית, בקרב בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 75 תרשים 38: חוסר שביעות רצון של בני 20-64 מן הדירה, מגודלה ומן הקשר עם השכנים, שיעור המרוויינים שהשיבו: "לא כל כך מרוצים" או "בכלל לא מרוצים", לפי מידת המוגבלות, 2013
- 76 תרשים 39: חוסר שביעות רצון של בני 20-64 מאזור המגורים, שיעור המרוויינים שהשיבו: "לא כל כך מרוצים" או "בכלל לא מרוצים", לפי מידת המוגבלות, 2013
- 77 תרשים 40: תחושת הביטחון האישי של בני 20-64 באזור המגורים, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 78 תרשים 41: סוג משק הבית של בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013
- 79 תרשים 42: מתגוררים בדירה בבעלות אדם מבני משק הבית, בקרב בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013

80	תרשים 43: חוסר שביעות רצון של בני 65+ מן הדירה, מגודלה ומן הקשר עם השכנים, שיעור המרוויינים שהשיבו: "לא כל כך מרוצים" או "בכלל לא מרוצים", לפי מידת המוגבלות, 2013
81	תרשים 44: חוסר שביעות רצון של בני 65+ מאזור המגורים, שיעור המרוויינים שהשיבו: "לא כל כך מרוצים" או "בכלל לא מרוצים", לפי מידת המוגבלות, 2013
82	תרשים 45: תחושת הביטחון האישי של בני 65+ באזור המגורים, לפי מידת המוגבלות, 2013
84	תרשים 46: בני 20-64 ה"מרוצים מאוד" מן הקשר עם המשפחה והשכנים, לפי מידת המוגבלות, 2013
85	תרשים 47: בני 20-64 שאין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון, לפי מידת המוגבלות, 2013
86	תרשים 48: תחושת בדידות בקרב בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
87	תרשים 49: בילוי בשעות הפנאי בקרב בני 20-64 במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2011
88	תרשים 50: יציאה לנופש או לטיול בארץ או בחו"ל בקרב בני 20-64 במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013
89	תרשים 51: בני 20-64 החשים כי אין להם אדם שניתן לסמוך עליו בעת מצוקה או משבר, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
90	תרשים 52: בני 65+ ה"מרוצים מאוד" מן הקשר עם המשפחה והשכנים, לפי מידת המוגבלות, 2013
91	תרשים 53: בני 65+ שאין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון, לפי מידת המוגבלות, 2013
92	תרשים 54: תחושת בדידות בקרב בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013
93	תרשים 55: בילוי בשעות הפנאי בקרב בני 65+ במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2011
94	תרשים 56: יציאה לנופש או לטיול בארץ או בחו"ל בקרב בני 65+ במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013
95	תרשים 57: בני 65+ החשים שאין להם אדם שניתן לסמוך עליו בעת מצוקה או משבר, לפי מידת המוגבלות, בשנים נבחרות
97	תרשים 58: השימוש של בני 20-64 במחשב בשלושת החודשים האחרונים, לפי מידת המוגבלות, 2013
99	תרשים 59: השימוש של בני 65+ במחשב בשלושת החודשים האחרונים, לפי מידת המוגבלות, 2013
102	תרשים 60: דיווחיהם של בני 20-64 על מצבם הבריאותי, לפי מידת המוגבלות, 2013

103	תרשים 61: דיווחיהם של בני 20-64 על תחושות של לחץ, דאגה ודיכאון במהלך השנה החולפת, שיעור המרואיינים שהשיבו: "תמיד" או "לעיתים קרובות", לפי מידת המוגבלות, 2013
104	תרשים 62: דיווחיהם של בני 20-64 על תחושות של מרץ ויכולת להתמודד עם בעיות במהלך השנה החולפת, שיעור המרואיינים שהשיבו: "תמיד" או "לעיתים קרובות", לפי מידת המוגבלות, 2013
105	תרשים 63: דיווחיהם של בני 20-64 על צורך בטיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013
106	תרשים 64: בני 20-64 שוויתרו על טיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשל קשיים כלכליים, מקרב אלה שהזדקקו להם במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013
107	תרשים 65: בני 20-64 עם מוגבלות שוויתרו על טיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשנה החולפת בשל קשיים כלכליים, 2007 ו-2013
108	תרשים 66: דיווחיהם של בני 65+ על מצבם הבריאותי, לפי מידת המוגבלות, 2013
109	תרשים 67: דיווחיהם של בני 65+ על תחושות של לחץ, דאגה ודיכאון במהלך השנה החולפת, מרואיינים שהשיבו: "תמיד" או "לעיתים קרובות", לפי מידת המוגבלות, 2013
110	תרשים 68: דיווחיהם של בני 65+ על תחושות של מרץ ויכולת להתמודד עם בעיות במהלך השנה החולפת, מרואיינים שהשיבו: "תמיד" או "לעיתים קרובות", לפי מידת המוגבלות, 2013
111	תרשים 69: דיווחיהם של בני 65+ על צורך בטיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013
112	תרשים 70: בני 65+ שוויתרו על טיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשל קשיים כלכליים, מקרב אלה שהזדקקו להם במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013
113	תרשים 71: בני 65+ עם מוגבלות שוויתרו על טיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשנה החולפת בשל קשיים כלכליים, 2007 ו-2013

דבר שרת המשפטים

בשנת 2007 חתמה מדינת ישראל על אמנת האו"ם בדבר זכויות אנשים עם מוגבלות. האמנה קובעת סטנדרט בינלאומי לשוויון של אנשים עם מוגבלות, ופועלת להסרת החסמים העומדים בפניהם.

נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות שבמשרד המשפטים, אמונה על יישום האמנה. הנציבות אחראית על איסוף מידע סטטיסטי הנוגע לאנשים עם מוגבלות ועל ניטורו לאורך זמן. ביסודה, פועלת נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות לקידום חברה שוויונית יותר בישראל, זאת על ידי קידום חקיקה אשר תאפשר הנגשה של כלל השירותים לאנשים עם מוגבלות וכן דאגה לאכיפתם של חוקים אלו, מאבק בהפלייתם של אנשים עם מוגבלות וקידום תעסוקתם.

אחד ממצאי הדו"ח הבולטים והמשמחים הוא השיפור בתחום תעסוקת אנשים עם מוגבלות. על פי ממצאי הדוח בין השנים 2002 ועד שנת 2013 חלה עלייה בשיעור המועסקים בכלל קבוצות האוכלוסייה, ובקרב אנשים עם מוגבלות נרשמה אפילו עליה גדולה יותר, שסייע לצמצום הפער בשיעור התעסוקה.

שינוי זה הוא תוצר של פעולות רבות שנעשו בשנים האחרונות לקידום תעסוקת אנשים עם מוגבלות.

אחת הפעולות המשמעותיות לקידום התעסוקה נעשתה בשנת 2014, כאשר חתם שר הכלכלה דאז, נפתלי בנט, על צו הרחבת ההסכם בין ההסתדרות למעסיקים. הצו מחייב מעסיקים אשר להם מעל מאה עובדים לדאוג לייצוג הולם של עובדים עם מוגבלות (3% מכלל העובדים).

נוסף על כך, על פי החלטת ממשלה משנה זו נקבע כי יעדים דומים יחולו על משרדים בשירות המדינה.

על אף התמורות החיוביות, אתגר גדול עוד לפנינו. פערים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות קיימים עדיין ברוב תחומי החיים. עלינו להמשיך ולפעול ללא לאות לקידום שוויון אנשים עם מוגבלות ולמניעת הפלייתם על מנת לתקן מצב זה.

חיזוק השכבות החלשות בחברה – בונה חברה חזקה יותר.

אני מקווה כי נוכל להצביע על תמורות חיוביות רבות נוספות בדו"ח הבא.

ח"כ איילת שקד

שרת המשפטים

דבר המנכלית

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, אשר נתקבל בכנסת בשנת 1998 מעמיד לראשונה את ענייניהם של אנשים עם מוגבלות כנושא מובהק של זכויות אדם, וקובע כי: "זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה, מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון, על ההכרה בערך האדם שנברא בצלם ועל עקרון כבוד הבריות" (סעיף 1 לחוק). שינוי התפיסה המשפטית בנוגע לאנשים עם מוגבלות והמעבר משיח של הטבות וחסדים לשיח של חירות, שוויון וכבוד האדם, הוא אירוע בעל חשיבות תרבותית-חברתית מן המעלה הראשונה המתרחש כיום במדינת ישראל ובעולם כולו.

נציבות שוויון לזכויות אנשים עם מוגבלות הוקמה במשרד המשפטים בשנת 2000 במטרה לפעול ליישומן של חוק זה ולביסוסו של השינוי התפיסתי שהוא מביא עמו. זאת, באמצעות הסברה והדרכה, קידום חקיקה ומדיניות אכיפה. כמו כן, משמשת הנציבות כתובת לפניות הציבור הנוגעות לקשיי נגישות ולאפליה.

מן הדו"ח השנתי לשנת 2014 ניתן לראות שבמדינת ישראל עדיין קיימים פערים גדולים בין אנשים עם מוגבלות לכלל האוכלוסייה בכל תחומי החיים, במיוחד בתחומי ההשכלה והתעסוקה. במטרה לצמצם פערים אלה, תוקנו תקנות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות העוסקות בהנגשת שירותים חברתיים שונים לבעלי מוגבלות. התקנות, אשר נכנסו לתוקף בשנת 2012 ומיושמות מאז בהדרגה, קובעות את התאמות הנגישות שיש לבצע בכל מקום המעניק שירות לציבור ובכלל זה מוזיאונים, הצגות ומופעים, קולנוע, חוגים ואירועי ספורט. זהו צעד חשוב להגשמת החזון לפיו אנשים עם מוגבלות ייהנו לא רק מזכויות פורמליות, אלא אף מיכולת מעשית לחיות חיים מלאים ומספקים. תקוותי, כי בעתיד הקרוב הנגשת מוסדות הציבור לאנשים עם מוגבלות תהפוך להיות דבר מובן מאליו אשר אינו דורש אכיפה פורמאלית. אולם, עד בוא היום, אנו מחויבים להפוך את חזון הנגישות למציאות בת קיימא, בכל האמצעים העומדים לרשותנו.

ברצוני להודות לנציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות מר אחיה קמארה, ולעובדי הנציבות שפועלים באופן מסור ונמרץ למען הגשמת אותו החזון ומביעה מחויבותי לקידום זכויות ושילוב אנשים עם מוגבלות על ידי משרד המשפטים עצמו.

בברכה,

אמי פלמור

ממצאים בולטים, נכון לשנת 2013

שכיחות המוגבלות בישראל

- בישראל חיים כ-1,603,500 אנשים עם מוגבלות.
- אנשים עם מוגבלות מהווים כ-20% מן האוכלוסייה.
- 25% מקרב האוכלוסייה הבוגרת (בני 20+) הם אנשים עם מוגבלות (כ-1,344,600 נפש).
- 10% מקרב האוכלוסייה הבוגרת הם אנשים עם מוגבלות חמורה (כ-535,500 נפש).
- 15% מקרב האוכלוסייה הבוגרת הם אנשים עם מוגבלות מתונה (כ-809,200 נפש).

שיעור המוגבלות לפי גיל, מגדר ומגזר

- 16% מן האנשים בגיל העבודה (18-64)¹, כ-878,200 נפש, הם אנשים עם מוגבלות, והם מהווים 55% מן האנשים עם מוגבלות.
- 9% מן הילדים (עד גיל 17), כ-236,900 נפש, הם ילדים עם מוגבלות.
- 58% מבני 65+, כ-488,400 נפש, הם אנשים עם מוגבלות.
- 27% מקרב הנשים הבוגרות (בנות 20+) הן נשים עם מוגבלות לעומת 23% מקרב הגברים.
- בגיל העבודה (20-64), שיעור הנשים והגברים עם מוגבלות שווה, אולם בקרב בני 65+ שיעור הנשים עם מוגבלות גבוה משיעור הגברים (60% לעומת 47%, בהתאמה).
- שיעור האנשים עם מוגבלות גבוה יותר בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל לעומת האוכלוסייה היהודית (32% לעומת 24%, בהתאמה).
- הפער בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית גדול במיוחד כאשר מדובר במוגבלות חמורה (15% לעומת 9%, בהתאמה).

1 מאחר שבסקר החברתי נאספו נתונים מבני 20+, בדוח הנוכחי גיל העבודה מתייחס לבני 20-64. בכמה מקומות בדוח חושבו אומדנים עבור אנשים עם מוגבלות בגילים צעירים יותר. במקרים אלה בלבד גיל העבודה מתייחס לבני 18-64.

השכלה

- רמות ההשכלה בקרב אנשים עם מוגבלות נמוכות יותר מאשר בקרב אנשים ללא מוגבלות. הפערים גדולים יותר כאשר מדובר באנשים עם מוגבלות חמורה:
 - שיעור גבוה יותר של אנשים עם מוגבלות הם בעלי השכלה תיכונית ומטה (ללא בגרות): בגיל העבודה – 50% לעומת 28%, בהתאמה; בקרב בני 65+ – 54% לעומת 37%, בהתאמה.
 - שיעור נמוך יותר של אנשים עם מוגבלות הם בעלי השכלה אקדמית: בגיל העבודה – 18% לעומת 32%, בהתאמה; בקרב בני 65+ 21% לעומת 32%, בהתאמה.
- משנת 2002 ועד שנת 2013 חלה עלייה בשיעור האנשים בגיל העבודה שיש להם תעודת בגרות או תעודה גבוהה יותר, הן בקרב אנשים עם מוגבלות והן בקרב אנשים ללא מוגבלות. עם זאת הפער בין אנשים עם מוגבלות ובין אנשים ללא מוגבלות נותר דומה.

תעסוקה

- שיעור התעסוקה של אנשים עם מוגבלות נמוך בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות. בגיל העבודה, 57% מן האנשים עם מוגבלות מועסקים לעומת 78% מקרב אנשים ללא מוגבלות. הפער גדול יותר בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה, מהם רק 42% מועסקים.
- שיעור המובטלים בקרב אנשים עם מוגבלות בני 20-64 הוא 6% לעומת 4% בקרב אנשים ללא מוגבלות.
- משנת 2002 ועד שנת 2013 חלה עלייה בשיעור המועסקים בכלל קבוצות האוכלוסייה, אולם בקרב אנשים עם מוגבלות נרשמה עליה גדולה יותר, כך שהצטמצם הפער בשיעור התעסוקה. בשנת 2002 רק 40% מן האנשים עם מוגבלות היו מועסקים לעומת 68% מן האנשים ללא מוגבלות, וב-2013 – 57% לעומת 78%, בהתאמה.
- 30% מן העובדים עם מוגבלות חמורה ו-22% מן העובדים עם מוגבלות מתונה עובדים במשרה חלקית לעומת כ-16% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.

מצב כלכלי

- בקרב אנשים עם מוגבלות שעובדים רמות השכר נמוכות יותר, והן נמוכות עוד יותר בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית של משק בית שבו יש אדם עם מוגבלות נמוכה יותר בהשוואה למשקי בית שבהם אין אדם עם מוגבלות:

- בגיל העבודה, ההכנסה לנפש סטנדרטית במשק בית בו יש אדם עם מוגבלות מתונה מהווה 84% מזו של אנשים ללא מוגבלות, וזו של משק בית בו יש אדם עם מוגבלות חמורה מהווה 63%.
- בקרב בני 65+, ההכנסה לנפש סטנדרטית של משקי בית בהם אנשים עם מוגבלות מתונה מהווה 73% מזו של אנשים ללא מוגבלות, וזו של משקי בית בהם אנשים עם מוגבלות חמורה מהווה 60%.
- שיעור גבוה יותר של אנשים עם מוגבלות, בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות, דיווחו כי ויתרו על אוכל, ארוחה חמה, קניית בגדים, אירוח אנשים או פעילות פנאי בגלל בעיה כלכלית.
- אנשים עם מוגבלות מתקשים יותר במימון הוצאות אחזקת הדירה בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות.
- שיעור האנשים עם מוגבלות שדיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את הוצאותיהם החודשיות גבוה יותר משיעור האנשים ללא מוגבלות שגם כן דיווחו כך, וגבוה במיוחד בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה:
- בגיל העבודה, 24% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את ההוצאות החודשיות שלהם בהשוואה ל-8% בקרב אנשים ללא מוגבלות.
- בקרב בני 65+, 10% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-5% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את ההוצאות החודשיות שלהם בהשוואה ל-2% בקרב אנשים ללא מוגבלות.
- בשנים האחרונות נרשמה ירידה בשיעור האנשים בגיל העבודה שאינם מצליחים לכסות את הוצאותיהם, אולם הפער בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות נותר בעינו.

דיור וסביבת מגורים

- הרוב המכריע של האנשים עם מוגבלות (94%) מתגוררים במשקי בית בקהילה.
- 6% מן האנשים עם מוגבלות מתגוררים במוסדות (לרבות דיור מוגן, מערכי דיור לעולים והוסטלים): 10% מקרב בני 65+ ו-3% מקרב האנשים בגיל העבודה (18-64).
- אנשים עם מוגבלות מרוצים פחות מאנשים ללא מוגבלות מאזור מגוריהם, בכל ההיבטים שנבחנו: אזור המגורים, ניקיון באזור המגורים, תחבורה ציבורית, פארקים ושטחים ירוקים וכבישים ומדרכות. חוסר שביעות הרצון גבוה במיוחד בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- אנשים עם מוגבלות חמורה חשים פחות בטוחים להתהלך לבד בשעות החשיכה באזור מגוריהם:

- בגיל העבודה, 18% מן האנשים עם מוגבלות חמורה דיווחו כי הם חשים בכלל לא בטוחים ללכת לבד בחשיכה באזור מגוריהם לעומת 10% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ו-9% מן האנשים ללא מוגבלות.
- בקרב בני 65+, 17% מן האנשים עם מוגבלות חמורה דיווחו כי הם חשים בכלל לא בטוחים ללכת לבד בחשכה באזור מגוריהם, לעומת 9% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ו-7% מן האנשים ללא מוגבלות.

חיי חברה ופנאי

- אנשים עם מוגבלות עוסקים פחות בפעילות תרבות ופנאי בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות.
- אנשים עם מוגבלות מדווחים יותר על תחושת בדידות ועל היעדר חברים בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות:
 - בגיל העבודה, 17% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-13% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי אין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון לעומת 6% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות; 28% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-13% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חשים בדידות לעתים קרובות לעומת 5% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
 - בקרב בני 65+, 31% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-22% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי אין להם חברים שעמם הם נפגשים או משוחחים בטלפון לעומת 16% מן האנשים ללא מוגבלות; 31% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-18% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חשים בדידות לעתים קרובות לעומת 8% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- לשיעור גבוה יותר של אנשים עם מוגבלות, בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות, אין על מי לסמוך בשעת מצוקה:
 - בגיל העבודה, 27% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי אין להם אדם שהם יכולים לסמוך על עזרתו בעת מצוקה או משבר לעומת 9% מן האנשים ללא מוגבלות.
 - בקרב בני 65+, ל-21% מן האנשים עם מוגבלות חמורה אין על מי לסמוך בעת משבר לעומת 15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ו-14% מן האנשים ללא מוגבלות.

שימוש במחשב ובאינטרנט

- אנשים עם מוגבלות משתמשים פחות במחשב ובאינטרנט בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות:
 - בגיל העבודה, 56% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-67% מן האנשים עם מוגבלות מתונה השתמשו במחשב בשלושת החודשים האחרונים לעומת 84% מן האנשים ללא מוגבלות.
 - בקרב בני +65, 21% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-38% מן האנשים עם מוגבלות מתונה השתמשו במחשב בשלושת החודשים האחרונים לעומת 55% מן האנשים ללא מוגבלות.
- אנשים עם מוגבלות דיווחו כי הם משתמשים פחות במחשב לשימושים שונים (חיפוש מידע, דואר אלקטרוני, קבוצות דיון, צורכי עבודה, שירותי ממשלה, קניות, תשלומים), בפער של 15 נקודות אחוז לפחות, לעומת אנשים ללא מוגבלות.

בריאות

- שיעור גבוה של אנשים עם מוגבלות שנזקקו לטיפולים רפואיים, ויתרו עליהם בגלל קשיים כלכליים:
 - בגיל העבודה, 21% מן האנשים עם מוגבלות שנזקקו לטיפול רפואי במהלך השנה החולפת ויתרו עליו לעומת 3% מן האנשים ללא מוגבלות.
 - בקרב בני +65, 15% מן האנשים עם מוגבלות שנזקקו לטיפול רפואי במהלך השנה החולפת ויתרו עליו לעומת 6% מן האנשים ללא מוגבלות.
 - בגיל העבודה, 46% מן האנשים עם מוגבלות שנזקקו לטיפול שיניים במהלך השנה החולפת ויתרו עליו לעומת 24% מן האנשים ללא מוגבלות.
 - בקרב בני +65, 56% מן האנשים עם מוגבלות שנזקקו לטיפול שיניים במהלך השנה החולפת ויתרו עליו לעומת 28% מן האנשים ללא מוגבלות.

استنتاجات بارزة، مناسب لسنة 2013

انتشار الإعاقة في اسرائيل

- يعيش في اسرائيل حوالي 1,603,500 شخص ذو إعاقة.
- يشكل الأشخاص ذوي الإعاقة حوالي 20% من السكان.
- 25% من السكان البالغين (من جيل +20) هم أشخاص ذوي إعاقة. حوالي (1,344,600 شخصاً).
- 10% من السكان البالغين هم أشخاص ذوي إعاقة شديدة (حوالي-535,500 شخصاً).
- 15% من السكان البالغين هم ذوي إعاقة متوسطة (حوالي -809,200 شخصاً).

نسبة الإعاقة حسب الجيل، الجنس والوسط

- 16% من الأشخاص في جيل العمل (18-64)²، حوالي 878,200 شخصاً هم اشخاص ذوي إعاقة، وهم يشكلون 55% من الأشخاص ذوي الإعاقة.
- 9% من الاطفال (حتى جيل 17)، حوالي-236,900 شخصاً، هم اطفال ذوي إعاقة.
- من أجيال +65، حوالي-488,400 شخصاً، هم أشخاص ذوي إعاقة.
- 27% من بين النساء البالغات (بأجيال +20) هن نساء ذوات إعاقة مقابل 23% في أوساط الرجال.
- في جيل العمل (20-64)، تتساوى نسبة النساء والرجال ذوي الإعاقة، ولكن في أوساط أجيال +65 فإن نسبة النساء ذوات الإعاقة أعلى من نسبة الرجال (60% مقابل 47% بالتوالي).
- نسبة الأشخاص ذوي الإعاقة أعلى في الوسط العربي في إسرائيل مقابل السكان اليهود (32% مقابل 24% بالتوالي).
- الفجوة بين السكان العرب والسكان اليهود أعلى بشكل ملحوظ عندما يدور الحديث حول إعاقة شديدة (15% مقابل 9% بالتوالي).

الثقافة

- مستويات الثقافة بين الأشخاص ذوي الإعاقة هي أقل من مستويات الثقافة في أوساط الأشخاص اللذين ليست لديهم إعاقة. تتسع الفجوات أكثر عندما يدور الحديث حول أشخاص من ذوي الإعاقة الشديدة.
 - نسبة عالية من الأشخاص ذوي الإعاقة لديهم ثقافة في مرحلة الدراسة الثانوية فما تحت (بدون شهادة ثانوية عامة - بجرות): في جيل العمل- 50% مقابل 28% بالتوالي ; في أوساط أجيال +65 - 54% مقابل 37% بالتوالي
 - نسبة أقل من الأشخاص ذوي الإعاقة لديهم ثقافة أكاديمية: في جيل العمل - 18% مقابل 32% بالتوالي ; في أوساط أجيال +65, 21% مقابل 32% بالتوالي .
- من سنة 2002 وحتى سنة 2013 طرأ ارتفاعاً في نسبة الأشخاص في جيل العمل اللذين حصلوا على شهادة بجرות أو شهادة أعلى منها، سواءً في أوساط الأشخاص ذوي الإعاقة أو في أوساط الأشخاص بدون إعاقة. مع ذلك فإن الفجوة بين الأشخاص ذوي الإعاقة وبين الأشخاص بدون إعاقة بقيت متشابهة.

العمل

- نسب العمل عند الأشخاص ذوي الإعاقة منخفضة مقارنةً مع الأشخاص بدون إعاقة. ففي جيل العمل, 57% من الأشخاص ذوي الإعاقة لديهم عمل, مقابل 78% في أوساط الأشخاص بدون إعاقة. الفجوة أكبر في أوساط الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة، فمن بينهم يعملون فقط 42%.
- نسبة العاطلين عن العمل في أوساط الأشخاص ذوي الإعاقة من جيل 20-64 هي 6%, مقابل 4% في أوساط الأشخاص بدون إعاقة.
- من سنة 2002 وحتى سنة 2013 نرى ارتفاعاً في نسبة العاملين عند السكان عامة" ، بينما تم تسجيل ارتفاع أعلى للعاطلين على عمل في أوساط الأشخاص ذوي الإعاقة ، وبهذا تقلصت الفجوة في نسبة الحاصلين على عمل . في سنة 2002 كان 40% فقط من الأشخاص ذوي الإعاقة حاصلين على عمل مقابل 68% من الأشخاص بدون إعاقة، وفي سنة 2013 - 57% مقابل 78% بالتوالي .
- 30% من العاملين ذوي الإعاقة الشديدة و -22% من ذوي الإعاقة المتوسطة يعملون بعمل جزئي مقابل حوالي-16% فقط من الأشخاص بدون إعاقة.

الوضع الاقتصادي

- في أوساط الأشخاص من ذوي الإعاقة العاملين فإن مستويات الأجور منخفضة نسبيًا" ، وهي أكثر انخفاضاً لدى الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة.

- الدخل الاعتيادي المتوسط للفرد في أسرة يوجد فيها شخص مع إعاقة هو أقل مقارنةً بدخل فرد في أسرة ليس فيها شخص مع إعاقة:
 - في جيل العمل، يشكل الدخل الاعتيادي للفرد للأشخاص ذوي إعاقة متوسطة 84% من دخل الفرد للأشخاص ليس من ذوي إعاقة، وذوي الإعاقة الصعبة يشكل 63%.
 - في أوساط أجيال +65، يشكل الدخل الاعتيادي للفرد في أسرة يوجد فيها شخص مع إعاقة متوسطة 73% من الدخل للفرد عند الأشخاص بدون إعاقة، ويشكل الدخل عند الأشخاص مع إعاقة شديدة 60%.
- نسبة أعلى من الأشخاص ذوي إعاقة، مقارنة مع أشخاص لا توجد لديهم إعاقة، أبلغوا أنهم تنازلوا عن طعام، وجبة ساخنة، شراء ملابس، استضافة أشخاص أو نشاط ترفيهي بسبب ضائقة مادية.
- يجد أشخاص ذوي إعاقة صعوبة أكثر في تمويل المصروفات العامة للبيت مقارنة مع أشخاص بدون إعاقة.
- نسبة الأشخاص ذوي الإعاقة اللذين أبلغوا أنهم لا يستطيعون بتاتاً تغطية مصروفاتهم الشهرية هي أعلى بالنسبة للأشخاص بدون إعاقة اللذين أبلغوا هم أيضاً عن ذلك، والنسبة اعلى حين يدور الحديث عن أشخاص ذوي إعاقة شديدة:
 - في جيل العمل، أبلغ 24% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة و-15% ذوي الإعاقة المتوسطة أنهم لا يتمكنون مطلقاً من تغطية مصروفاتهم الشهرية مقارنةً مع -8% في اوساط الأشخاص اللذين لا توجد لديهم إعاقة.
 - في أوساط أجيال +65، أبلغ 10% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة و -5% من الأشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة أنهم لا يتمكنون مطلقاً من تغطية مصروفاتهم الشهرية مقارنةً مع -2% في أوساط الأشخاص بدون إعاقة.
- سجل في السنوات الأخيرة انخفاضاً في نسبة الأشخاص في جيل العمل اللذين لا ينجحون في تغطية مصروفاتهم، ولكن الفجوة بين الأشخاص ذوي الإعاقة والأشخاص بدون إعاقة بقيت على حالها.

الاقامة ومحيط السكن

- الغالبية الساحقة من الأشخاص ذوي الإعاقة (94%) يسكنون في أسر في المجتمع.
- يسكن 6% من الأشخاص ذوي الإعاقة في مؤسسات (بما في ذلك السكن المحمي، مباني سكنية للقادمين الجدد ونزل ضيافة): 10% من بين أجيال +65 و-3% من بين الأشخاص في جيل العمل (18-64).
- يشعر الأشخاص ذوي الإعاقة بدرجة أقل من الرضا لمنطقة سكنهم مقارنة مع الأشخاص بدون إعاقة، وذلك في جميع الجوانب التي تم فحصها: منطقة السكن، النظافة في منطقة السكن،

المواصلات العامة، المنتزهات والمساحات الخضراء والشوارع والأرصعة. عدم الرضا هو أكثر ارتفاعاً بشكل خاص في أوساط الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة.

- يشعر الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة بدرجة أقل من الأمان في التجول وحدهم في ساعات الليل في منطقة سكنهم:
 - في جيل العمل، أبلغ 18% من ذوي الإعاقة أنهم يشعرون إجمالاً بعدم الأمان في السير وحدهم في ساعات الليل في منطقة سكنهم مقابل 10% من الأشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة و-9% ممن هم بدون إعاقة.
 - في أوساط أجيال +65، أبلغ 17% من الأشخاص من ذوي الإعاقة الشديدة أنهم يشعرون غير آمنين إطلاقاً في السير لوحدهم في ساعات الليل في منطقة سكنهم، مقابل 9% من الأشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة و 7% من الأشخاص بدون إعاقة.

الحياة الاجتماعية والترفيهية

- الأشخاص ذوي الإعاقة يشتركون بدرجة أقل في النشاطات ثقافية والترفيهية مقارنةً مع الأشخاص بدون إعاقة.
- الأشخاص ذوي الإعاقة يبلغون بدرجةٍ أكثر عن شعور بالوحدة وانعدام الأصدقاء مقارنةً مع الأشخاص بدون إعاقة:
 - في جيل العمل، أبلغ 17% من الأشخاص من ذوي الإعاقة الشديدة و-13% من الأشخاص من ذوي الإعاقة المتوسطة أنه لا يوجد لديهم أصدقاء يقابلونهم أو يتحدثون معهم في الهاتف مقابل 6% من الأشخاص بدون إعاقة. أبلغ 28% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة و-13% من ذوي الإعاقة المتوسطة أنهم يشعرون بالوحدة في كثير من الأحيان مقابل 5% فقط من الأشخاص بدون إعاقة.
 - في أوساط أجيال +65، أبلغ 31% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة و-22% من ذوي الإعاقة المتوسطة بأنه لا يوجد لديهم أصدقاء يقابلونهم أو يتحدثون معهم بالهاتف مقابل 16% من الأشخاص بدون إعاقة. أبلغ 31% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة و 18% من الأشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة أنهم يشعرون بالوحدة في كثير من الأحيان مقابل 8% فقط من الأشخاص بدون إعاقة.
- نسبة أعلى من الأشخاص ذوي الإعاقة، مقارنةً مع أشخاص بدون إعاقة، لا يوجد لديهم من يعتمدون عليه وقت الضيق.
 - في جيل العمل، أبلغ 27% من الأشخاص من ذوي الإعاقة الشديدة و15% من أشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة أنه لا يوجد لديهم شخص يستطيعون الاعتماد على مساعدته وقت الضيق مقابل 9% من الأشخاص بدون إعاقة.

- في أوساط أجيال +65، لم يكن لدى نسبة -21% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة من يعتمدون عليه وقت الأزمات مقابل 15% من الأشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة و 14% من الأشخاص بدون إعاقة.

استخدام الحاسوب والانترنت

- يستخدم الأشخاص ذوي الإعاقة الحاسوب والانترنت بصورة أقل مقارنة مع الأشخاص بدون إعاقة:
 - في جيل العمل، 56% من الأشخاص ذوي الإعاقة الشديدة و67% من الأشخاص ذوي الإعاقة المتوسطة استخدموا الحاسوب في الثلاثة أشهر الأخيرة مقابل 84% من الأشخاص بدون إعاقة.
 - في أوساط أجيال +65، 21% من الأشخاص من ذوي الإعاقة الشديدة و 38% من الأشخاص من ذوي الإعاقة المتوسطة استخدموا الحاسوب في السنوات الثلاث الأخيرة مقابل 55% من الأشخاص بدون إعاقة.
- أبلغ الأشخاص ذوي إعاقة أنهم يستخدمون الحاسوب بدرجة أقل الاستخدامات المختلفة (البحث عن معلومات، البريد الإلكتروني، مجموعات نقاش، احتياجات العمل، خدمات حكومية، مشتريات، دفع)، بفارق يبلغ 15% على الأقل، مقابل أشخاص بدون إعاقة.

الصحة

- تنازل، بنسبة كبيرة، عدد الأشخاص ذوي الإعاقة اللذين احتاجوا لعلاجات طبية عن هذه العلاجات وذلك بسبب صعوبات مادية:
 - في جيل العمل، تنازل 21% من الأشخاص من ذوي الإعاقة اللذين احتاجوا لعلاج طبي خلال السنة الماضية عن العلاج مقابل 3% من الأشخاص بدون إعاقة.
 - في أوساط أجيال +65، تنازل 15% من الأشخاص ذوي الإعاقة اللذين احتاجوا علاجاً طبياً خلال السنة الماضية عن العلاج مقابل 6% من الأشخاص بدون إعاقة.
 - في جيل العمل، تنازل 46% من الأشخاص ذوي الإعاقة اللذين احتاجوا لعلاج أسنان خلال السنة الماضية عن العلاج مقابل 24% من الأشخاص بدون إعاقة.
 - في أوساط أجيال +65، تنازل 56% من ذوي الإعاقة اللذين احتاجوا لعلاج أسنان خلال السنة الماضية عن العلاج مقابل 28% من الأشخاص بدون إعاقة.

דבר נציבות השוויון

הנתונים המוצגים בדוח זה מעידים על פערים גדולים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות כמעט בכל הנושאים שנבדקו. אנשים עם מוגבלות, הן מוגבלות מתונה והן מוגבלות חמורה, עובדים פחות, משכילים פחות, מתקשים יותר לעמוד בהוצאות שונות וחשים עצמם בודדים לעתים קרובות יותר. אף כי לאורך השנים חל שיפור בחלק מן המדדים, הפערים עדיין גדולים מאוד.

את ההסבר לפערים אלה אנו מבקשים לתת באמצעות הגישה החברתית בנוגע לתופעת המוגבלות, המדגישה את התפקיד של חסמים חברתיים ואפליה מובנית המונעים מאנשים עם מוגבלות להשתתף השתתפות מלאה ופעילה בחיי היום-יום. גישה זו מסיטה את המבט ממיקוד בפרט ובמצבו הגופני והתפקודי למיקוד בחברה ובדרכים שבהן היא מגבילה את השתתפותם הפעילה של אנשים עם מוגבלות.

לפיכך, יש לראות בפערים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות ביטוי גם לחסמים מסוגים שונים כגון העדר נגישות, דעות קדומות ועמדות שליליות כלפי אנשים עם מוגבלות, ציפיות נמוכות מילדים עם מוגבלות, ומצב כלכלי קשה הנובע בין השאר ממדיניות הרווחה. חסמים אלו משפיעים, למשל, על הישגיו של האדם עם המוגבלות בתחום ההשכלה ועל יכולתו למצוא מקום עבודה ולהתפרנס בכבוד. הם משפיעים על השימוש שלו בשירותי פנאי ובידור, על צריכת שירותי בריאות ועל יתר תחומי החיים.

קיימת קבוצה גדולה של אנשים בני 20+, כ-590 אלף נפש, שהם כ-14% מהאוכלוסייה הבוגרת, אשר מדווחים כי יש להם בעיה בריאותית ולמרות זאת אינם חווים מוגבלות בתפקודי היום יום. קבוצה זו דומה מאוד במאפייניה החברתיים - כלכליים לקבוצת האנשים ללא מוגבלות. ייתכן כי קבוצה זו מהווה עדות לכך כי הסרת חסמים משנה את חווית המוגבלות.

על מנת לצמצם פערים, יש לפעול כחברה להסרת החסמים הללו, לדאוג להנגשת המרחבים הציבוריים והשירות הניתן בהם, להפריך דעות קדומות ולדאוג לשילוב של אנשים עם מוגבלות בתעסוקה ובחיים הציבוריים. נוסף לכך, יש להעניק להם את התמיכה הנדרשת כדי שיהיו עצמאיים, יחיו בתנאי חיים שוויוניים וימצו את מלוא הפוטנציאל האישי הטמון בהם. אנו סבורים כי ככל שאנשים עם מוגבלות יהיו חלק ממרקם החיים היום-יומי, ישתפר היחס החברתי אליהם וחסמים נוספים יוסרו.

נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים הוקמה בשנת 2000 מכוח חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998, במטרה לפעול ליישומן. הנציבות מבקשת ליצור מציאות אחרת – נגישה, מכילה ומשלבת לאנשים עם מוגבלות. מציאות אשר תביא לשיפור במצבם של אנשים עם מוגבלות בישראל.

נציבות השוויון פועלת לקידום חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ואמנת האו"ם בדבר זכויות אנשים עם מוגבלות. הנציבות פועלת באמצעות הסברה והדרכה, חקיקה וקידום מדיניות אכיפה של תקנות הנגישות. כמו כן היא משמשת כתובת לפניות הציבור הנוגעות לקשיי נגישות ולאפליה.

אמנת האו"ם בדבר זכויות אנשים עם מוגבלות משנת 2006, אשר נחתמה על ידי מדינת ישראל בשנת 2007 ואושררה בשנת 2012, קובעת כי על המדינה לאסוף מידע סטטיסטי בנוגע לאנשים עם מוגבלות ולנטרו לאורך זמן. לאור דרישה זו, פרסמה נציבות השוויון דוחות סטטיסטיים החל משנת 2006, ומפרסמת גם את הדוח הנוכחי.

1.1 מטרת הדוח

מטרת הדוח הנוכחי היא לספק מידע לקובעי מדיניות, לפעילי זכויות אדם, לעיתונאים, לחוקרים ולציבור הרחב על מצבם של אנשים עם מוגבלות בישראל בתחומי חיים שונים, ובהם תעסוקה, השכלה, מגורים, פנאי, השתלבות חברתית, בריאות ומצב כלכלי.

הדוח הנוכחי מעדכן את נתוני הדוחות קודמים של נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (להלן: נציבות השוויון), וממשיך את המעקב לאורך זמן במדדים שונים שהוגדרו, לצורך ניטור מצבם של אנשים עם מוגבלות בישראל.

1.2 מבנה הדוח ודרך הצגת הנתונים

בדוח זה מוצגים נתונים של אנשים עם מוגבלות בהשוואה לנתוני אנשים ללא מוגבלות בישראל. נוסף לכך יוצגו נתונים נפרדים עבור אנשים עם מוגבלות חמורה ומתונה.

הדוח פותח בתיאור שכיחות המוגבלות בישראל בכלל ובחלוקה לפי גיל, מין ומגדר. בהמשך מתואר מצבם של אנשים עם מוגבלות בהשוואה למצבם של אנשים ללא מוגבלות במספר תחומים: חינוך והשכלה, תעסוקה, מצב כלכלי, דיור וסביבת מגורים, חיי חברה ופנאי, שימוש במחשב ובאינטרנט ובריאות.

בשונה מדוחות קודמים, בדוח הנוכחי הוספה הפרדה בין שתי קבוצות גיל, שכן מדובר באוכלוסיות עם מאפיינים שונים וצרכים שונים:

- אנשים בגיל העבודה – בני 20-64
- אנשים בני 65+

בכל הסעיפים מובאים תחילה נתונים של קבוצת האנשים בגיל העבודה (20-64) ולאחר מכן נתוני קבוצת הגיל המבוגרת יותר (65+), למעט סעיף 3.2 בנושא התעסוקה, המתייחס לאנשים בגיל העבודה בלבד.

דוח זה, בדומה לדוחות השנתיים הקודמים של נציבות השוויון, מבוסס על הגדרת המוגבלות על בסיס דיווח סובייקטיבי של המשיבים. גישה זו מקובלת בעולם ומשקפת את ההכרה בכך שמוגבלות היא תופעה מורכבת הנובעת מאינטראקציה בין לקות גופנית ובין חסמים חברתיים וסביבתיים. גישה סובייקטיבית זו עולה בקנה אחד עם הסברה שהאדם עצמו יודע טוב מכל גורם אחר כיצד לקיוותיו הבריאותיות משפיעות על תפקודו ועל השתלבותו בחברה.

הדוח מבוסס על נתוני הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הנערך מדי שנה. הסקר דוגם כ-8,000 נפש מקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל, מגיל +20, ועל בסיס תשובותיהם מחושבים אומדנים לכלל האוכלוסייה.

במסגרת הסקר החברתי, בין יתר השאלות, המראיינים נשאלים:

א. "האם יש לך בעיה בריאותית או פיזית כלשהי הקיימת שישה חודשים או יותר?"

ב. "האם בעיה זו מפריעה לך בפעולות יום-יומיות?"

1. מפריעה מאוד

2. מפריעה

3. לא כל כך מפריעה

4. בכלל לא מפריעה

על בסיס דיווחיהם אלה, חולקו המשיבים לשלוש קבוצות:

א. **אנשים עם מוגבלות חמורה** – אנשים שדיווחו כי יש להם בעיה בריאותית או פיזית הקיימת שישה חודשים או יותר, והיא **מפריעה** להם **מאוד** בפעולות יום-יומיות.

ב. **אנשים עם מוגבלות מתונה** – אנשים שדיווחו כי יש להם בעיה בריאותית או פיזית הקיימת שישה חודשים או יותר, והיא **מפריעה** להם בפעולות יום-יומיות.

ג. **אנשים ללא מוגבלות** – אנשים שדיווחו כי אין להם בעיה בריאותית או פיזית הקיימת שישה חודשים או יותר, וכך אנשים שדיווחו כי יש להם בעיה בריאותית או פיזית הקיימת שישה חודשים או יותר, אך היא **בכלל לא מפריעה להם** או **לא כל כך מפריעה** להם בפעולות יום-יומיות.

בדוחות הקודמים של נציבות השוויון חולקה קבוצת האנשים ללא מוגבלות (קבוצה ג' לעיל) לשתי קבוצות: האחת, אנשים עם בעיה בריאותית כרונית ללא בעיה תפקודית (שדיווחו כי יש להם בעיה בריאותית ש"לא מפריעה" או "לא כל כך מפריעה" בפעולות יום-יומיות) והשנייה, אנשים ללא בעיה בריאותית כרונית. בדוח הנוכחי, לעומת זאת, הוחלט שלא להציג קטגוריה

נפרדת לאנשים עם בעיה בריאותית כרונית ללא מוגבלות כדי לפשט את הצגת הנתונים, מכיוון שבדוחות קודמים נמצא כי המאפיינים של קבוצת אוכלוסייה זו דומים לאלו של אנשים ללא בעיה בריאותית כרונית. אי-לכך, בדוח הנוכחי צורפו כ-590,000 אנשים בוגרים וכ-120,000 ילדים עם בעיה כרונית ללא מוגבלות לקבוצת האנשים ללא מוגבלות.

ילדים עם מוגבלות (עד גיל 17), כמו גם בוגרים בני 18-19, אינם מרוויינים במסגרת הסקר החברתי. מסיבה זו מאפייניהם לא נחקרו בדוח הנוכחי והם אינם כלולים בו, למעט בפרק 2 (שכיחות המוגבלות בישראל). קבוצות נוספות שאינן נכללות בסקר החברתי ולא נחקרו במסגרת הדוח הנוכחי ומאפייניהן כלולים רק בפרק זה הן דיירי מוסדות ואנשים המתגוררים מחוץ ליישובים מוכרים. פירוט נוסף בעניין אופן חישוב האומדנים של קבוצות אלו מופיע בנספח המתודולוגי.

2. שכיחות המוגבלות בישראל

בפרק זה מוצגים אומדנים מעודכנים בנוגע לשכיחות המוגבלות בכלל האוכלוסייה בישראל². אופן חישוב האומדנים מוצג בפירוט בנספח המתודולוגי. תחילה יוצגו נתונים על כלל האוכלוסייה בכל הגילים, ובהמשך יתמקד הדוח באוכלוסיית בני 20+, תוך הבחנה בין בני 64-20 לבין בני 65+.

2.1 שכיחות המוגבלות בכלל האוכלוסייה בישראל ולפי קבוצות גיל

בשנת 2013

בשנת 2013 חיו בישראל
כ-**1,603,500**
אנשים עם מוגבלות בכל
הגילים

20%
מן האנשים בישראל הם
אנשים עם מוגבלות:

9%
מן הילדים (עד גיל 17)

19%
מן האנשים בגיל העבודה
(18-64)

58%
מבני 65+

- 20% מכלל האוכלוסייה בישראל, כ-1,603,500 נפש, הם אנשים עם מוגבלות. ראו פירוט לפי גיל ותוספת אומדנים לנתוני הסקר החברתי בלוח 1.
- 19% מן האנשים בגיל העבודה (18-64), כ-878,200 נפש, הם אנשים עם מוגבלות.
- 9% מן הילדים (עד גיל 17), כ-236,900 נפש, הם ילדים עם מוגבלות³.
- 58% מבני 65+, כ-488,400 נפש, הם אנשים עם מוגבלות.
- 55% מן האנשים עם מוגבלות הם בגיל העבודה. ראו פירוט התפלגות אנשים עם מוגבלות לפי קבוצות גיל בתרשים 1.
- שיעור המוגבלות עולה עם העלייה בגיל, והינו גבוה במיוחד בקרב בני 65+.

2 כאמור לעיל, בדוח הנוכחי, בשונה מדוחות קודמים, אנשים עם בעיה בריאותית כרונית שאינה מפריעה לתפקוד היום-יומי נכללו בקבוצת האנשים ללא מוגבלות ואינם מופיעים כקטגוריה נפרדת של "בעיית בריאות כרונית ללא מוגבלות". ראו פירוט בנספח המתודולוגי.

3 האומדן חושב על סמך נאון, ד.; יפרח, א.; בייץ-מוראי, ש. 1998. סקר ארצי על ילדים עם נכויות בישראל שלב 1: סינון. מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי, ג'וינט ישראל, ירושלים. בדוח הנוכחי, בשונה מדוחות קודמים, ילדים עם בעיה בריאותית כרונית שאינה מפריעה לתפקוד היום-יומי לא נכללו בקבוצת הילדים עם מוגבלות. אי-לכך מספר הילדים קטן משמעותית בהשוואה לדוחות הקודמים. ראו פירוט בנספח המתודולוגי.

בלוח 1 להלן מוצגים מספרי האנשים עם מוגבלות ושיעורם מקרב קבוצת הגיל, לפי הסקר החברתי, ואומדנים של אוכלוסיות שאינן נכללות בסקר החברתי.

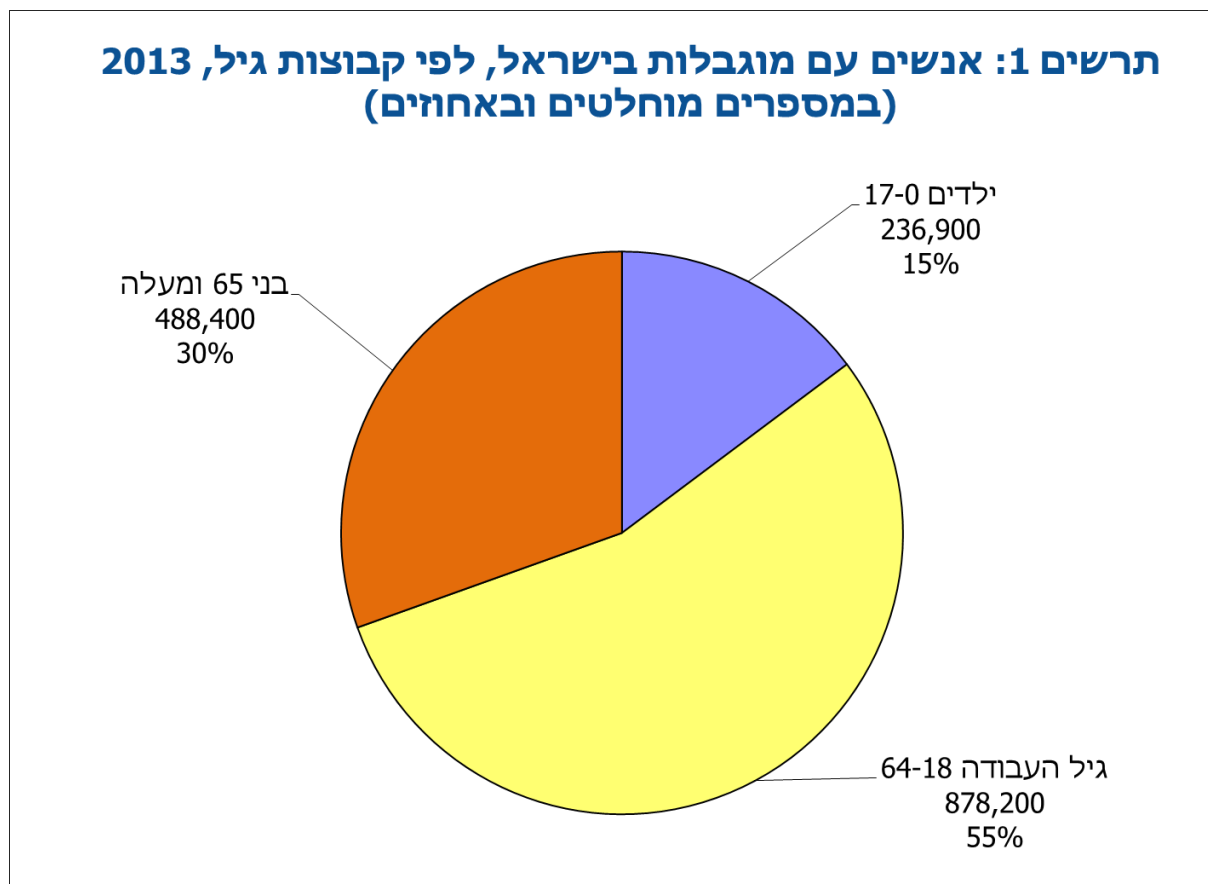
לוח 1: מספר האנשים עם מוגבלות ושיעורם מקרב קבוצת הגיל, לפי הסקר החברתי, ואומדנים של אוכלוסיות שאינן נכללות בסקר החברתי, לפי גיל, 2013

גיל	סך-הכול מספר האנשים באוכלוסייה	סך-הכול אנשים עם מוגבלות	אחוז האנשים עם מוגבלות מקרב קבוצת הגיל	נתוני הסקר החברתי *2013	אוכלוסיות שאינן נכללות בסקר החברתי**
17-0	2,654,200	236,900	9%	-	236,900
19-18	243,700	22,000	9%	-	22,000
64-20	4,312,200	856,200	20%	818,214	38,000
האוכלוסייה בגיל העבודה 64-18	4,555,900	878,200	19%	818,214	60,000
+65	849,300	488,400	58%	432,626	55,800
האוכלוסייה הבוגרת (בני 20+)	5,161,500	1,344,600	25%	1,250,840	93,800
סך-הכול	8,059,400	1,603,500	20%	1,250,840	352,700

* אנשים בני 20+ המתגוררים בקהילה.

** אוכלוסיות שאינן נכללות בסקר החברתי: בני פחות מ-20, מתגוררים במוסדות (לרבות דיור מוגן, מערכי דיור לעולים והוסטלים), מתגוררים ביישובים לא מוכרים – עבורם חושבו אומדנים. ראו פירוט בנספח המתודולוגי.

בתרשים 1 להלך מוצגת התפלגות האנשים עם מוגבלות בישראל, לפי קבוצות הגיל.

2.2 שכיחות המוגבלות בקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל (+20), לפי חומרת המוגבלות⁴

בשנת 2013

- 25% מכלל האוכלוסייה הבוגרת הם אנשים עם מוגבלות (כ-1,344,600 נפש).
- 10% מכלל האוכלוסייה הבוגרת הם אנשים עם מוגבלות חמורה (כ-535,500 נפש) ו-15% (כ-809,200 נפש) עם מוגבלות מתונה.
- השכיחות של אנשים עם מוגבלות באוכלוסייה עולה עם הגיל:
 - מקרב אנשים בגיל העבודה (20-64), 7% הם אנשים עם מוגבלות חמורה (כ-311,600 נפש) ו-13% הם אנשים עם מוגבלות מתונה (כ-544,700 נפש).

- מקרב בני +65, 27% הם אנשים עם מוגבלות חמורה (כ-223,900 נפש) ו-31% הם אנשים עם מוגבלות מתונה (כ-264,500 נפש).

נתונים אלה מצביעים על שיעור גבוה משמעותית של אנשים עם מוגבלות ובמיוחד של אנשים עם מוגבלות חמורה, בקרב בני הגיל המבוגר, בהשוואה לצעירים יותר.

בלוח 2 להלן מוצגים אומדני האנשים עם מוגבלות מקרב האוכלוסייה הבוגרת, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות.

לוח 2: אומדני האנשים עם מוגבלות מקרב האוכלוסייה הבוגרת, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות, 2013 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)

גיל	סך-הכול מספר האנשים עם מוגבלות*	אחוז האנשים עם מוגבלות מקרב קבוצת הגיל	מספר האנשים עם מוגבלות חמורה	אחוז האנשים עם מוגבלות חמורה מקרב קבוצת הגיל	מספר האנשים עם מוגבלות מתונה	אחוז האנשים עם מוגבלות מתונה מקרב קבוצת הגיל
64-20	856,200	20%	311,600	7%	544,700	13%
+65	488,400	58%	223,900	27%	264,500	31%
סך-הכול האוכלוסייה הבוגרת (בני +20)	1,344,600		535,500	10%	809,200	15%

* על בסיס נתוני הסקר החברתי בתוספת אומדנים של אוכלוסיות שאינן נכללות בו.

2.3 אנשים עם מוגבלות בקרב האוכלוסייה הבוגרת (בני 20+), לפי קשיי תפקוד

החל מסעיף זה הנתונים מבוססים על הסקר החברתי של הלמ"ס בלבד הכולל בני 20+ המתגוררים בקהילה, ביישובים מוכרים. כלומר, הנתונים מתייחסים ל-1,250,800 אנשים, מתוכם 479,700 עם מוגבלות חמורה ו-771,100 עם מוגבלות מתונה.

החל משנת 2010 נשאלו במסגרת הסקר החברתי שאלות אודות שישה תחומי קשיי תפקוד: הליכה, לבוש, ביצוע פעולות במשק בית, זיכרון וריכוז, ראייה ושמיעה. בסעיף זה יוצגו השכיחויות של קשיי התפקוד הללו בקרב אנשים עם מוגבלות.

בשנת 2013

פירוט קשיי התפקוד בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה

62%

עם קושי בהליכה

24%

עם קושי בזיכרון או ריכוז

20%

עם קושי בראייה

14%

עם קושי בשמיעה

- 40% מכלל האנשים עם מוגבלות דיווחו שיש להם קושי רב בהליכה או שאינם מסוגלים ללכת כלל: 62% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה ו-26% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה.

- 17% מכלל האנשים עם מוגבלות דיווחו שיש להם קושי רב לזכור או להתרכז או שאינם מסוגלים לעשות זאת כלל: 16% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה ו-10% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה.

- 12% מכלל האנשים עם מוגבלות דיווחו שיש להם קושי רב בראיה או שאינם מסוגלים לראות כלל: 20% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה ו-8% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה.

- 10% מכלל האנשים עם מוגבלות דיווחו שיש להם קושי רב בשמיעה או שאינם מסוגלים לשמוע כלל: 14% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה ו-7% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה.

נוסף לקשיים בהליכה, בזיכרון או ריכוז, בראייה ובשמיעה, התייחסו המשיבים לקשיי תפקוד בביצוע פעולות במשק הבית ובלבוש:

- 36% מכלל האנשים עם מוגבלות דיווחו שיש להם קושי רב לבצע פעולות במשק הבית או שאינם מסוגלים לבצען כלל: 58% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה ו-21% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה.

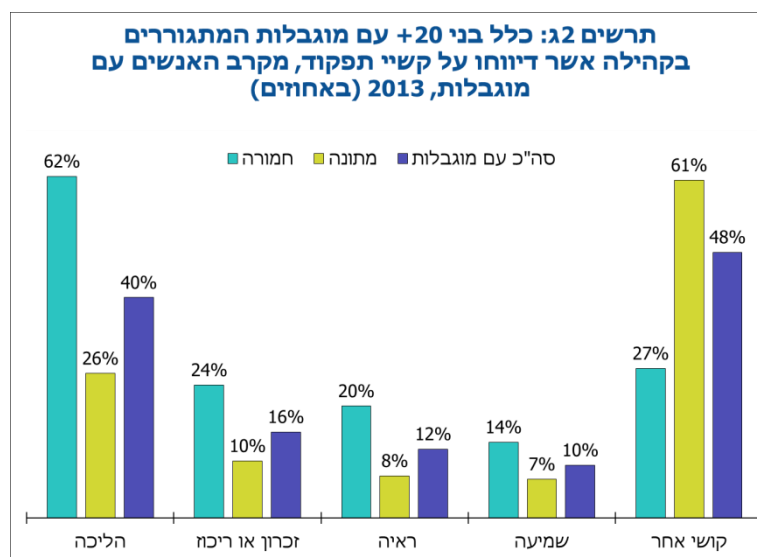
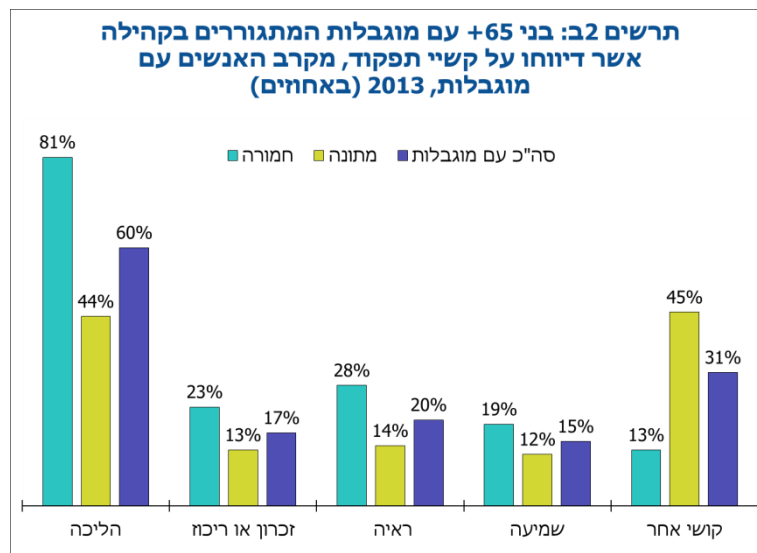
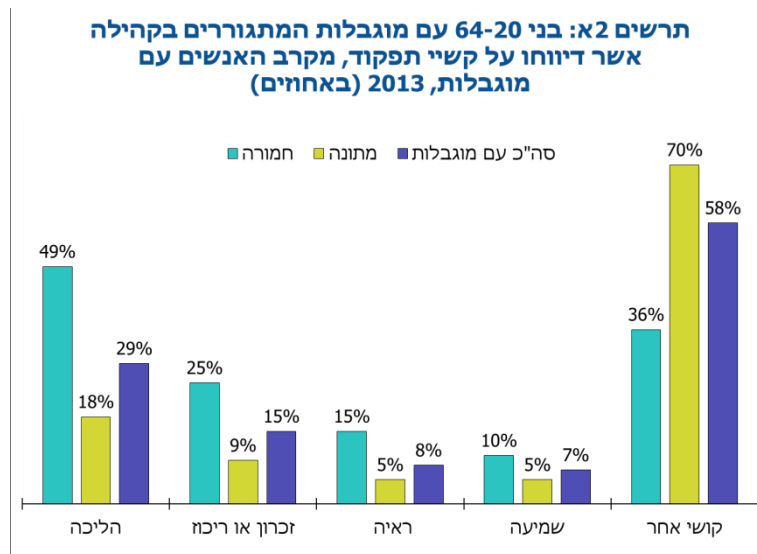
- 14% מכלל האנשים עם מוגבלות דיווחו שיש להם קושי רב להתלבש או שאינם מסוגלים לעשות זאת כלל; 27% מקרב האנשים עם מוגבלות חמורה ו-5% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה.

- 19% מכלל האנשים עם מוגבלות ציינו כי יש להם יותר מקושי אחד מבין הקשיים האלה: הליכה, זיכרון, ראייה ושמיעה⁵.
- ל-48% מכלל האנשים עם מוגבלות יש קושי תפקודי אחר (לא ציינו אף אחד מן הקשיים האלה: הליכה, זיכרון, ראייה או שמיעה)⁶. קשיים אלה, אשר בנוגע להם אין מידע בסקר החברתי, שכיחים יותר בקרב אנשים עם מוגבלות מתונה (61%) בהשוואה לאנשים עם מוגבלות חמורה (27%).
- הקשיים אליהם מתייחס הסקר החברתי (הליכה, שמיעה, ראייה וזיכרון) מתארים טוב יותר את קשיי התפקוד של האוכלוסייה המבוגרת (בני +65) ומתאימים פחות להסבר הקשיים של בני 20-64. רק ל-42% מן האנשים עם מוגבלות בני 20-64 יש לפחות קושי אחד מבין ארבעת הקשיים שצוינו לעיל, ואילו ל-58% קושי אחר. לעומת זאת, בקרב בני +65 69% מבין האנשים עם מוגבלות, דיווחו על לפחות אחד מהקשיים המפורטים בסקר החברתי, ורק ל-31% יש קושי אחר.

5 בסקר שנערך על ידי מאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי (נאון ואחרים, 2012) בקרב אנשים בגיל העבודה נמצא כי בקרב אנשים עם מוגבלות, לכמחצית (47%) יש יותר מתחום מוגבלות אחד, מה שנהוג לכנות 'מוגבלות מרובה'. בסקר זה נבחנו סוגי מוגבלות רבים יותר מאלה המופיעים בסקר החברתי (למשל, קיימת שם התייחסות למוגבלות נפשית).

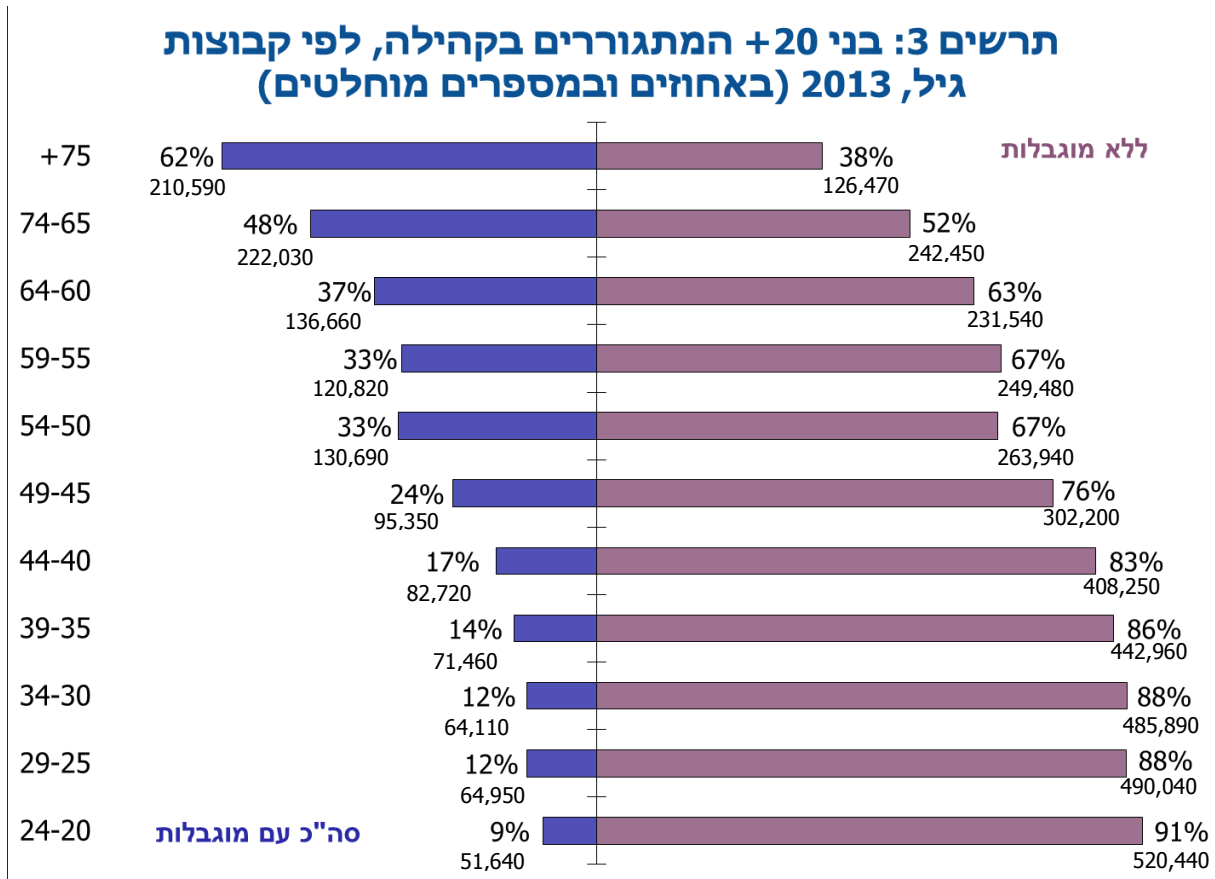
6 אנשים עם קושי תפקודי אחר הם אנשים אשר השיבו כי יש להם בעיה בריאותית או פיזית שנמשכת לפחות שישה חודשים ומפריעה להם בתפקוד היום-יומי, אך לא דיווחו על קושי באחד מששת התחומים שעליהם הם נשאלו.

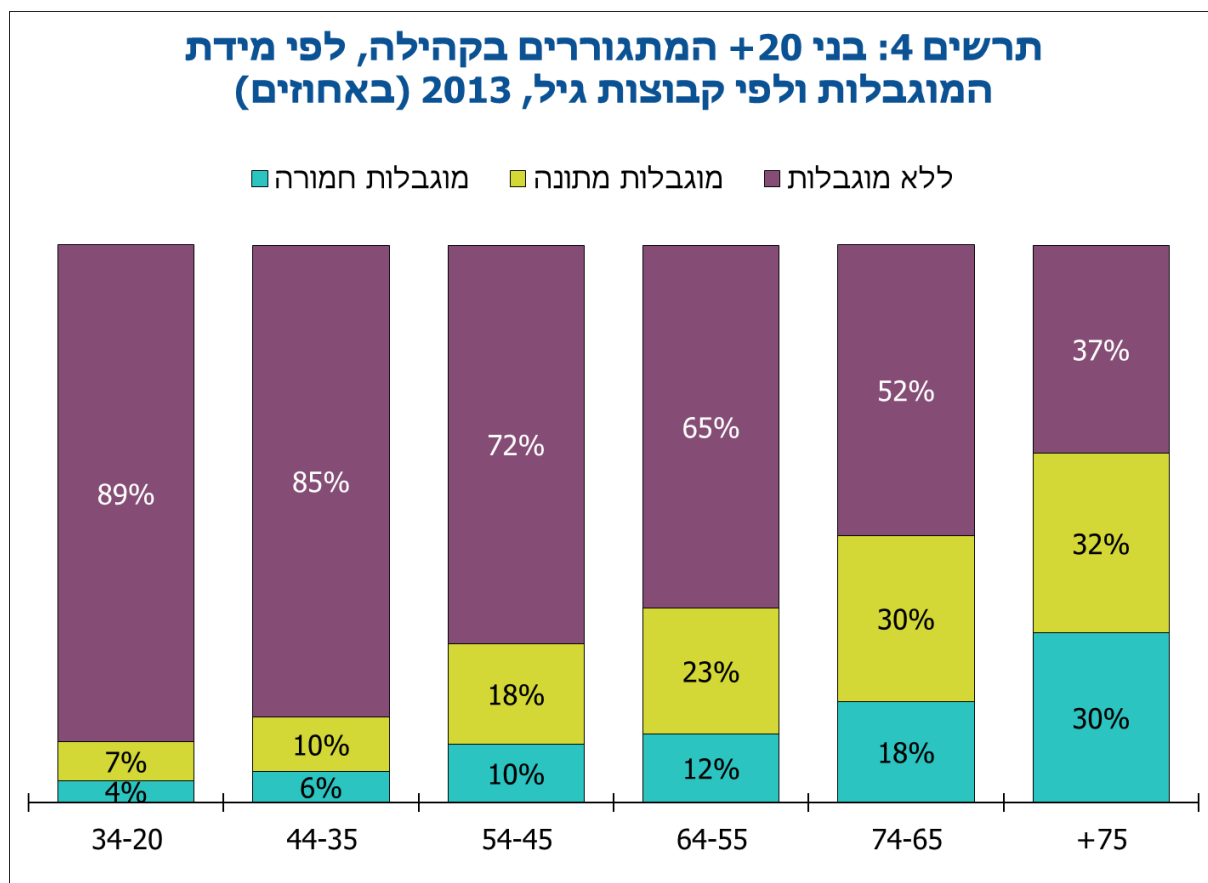
תרשים 2 מתאר את קשיי התפקוד של אנשים עם מוגבלות, כפי שעלו מדיווחיהם, לפי קבוצות גיל.

2.4 אנשים עם מוגבלות בני 20+, לפי גיל, מגדר ומגזר מוגבלות לפי גיל

תרשימים 3 ו-4 להלן מציגים את שיעור האנשים בני 20+ עם מוגבלות וללא מוגבלות, המתגוררים בקהילה, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות.

בשנת 2013

שיעור המוגבלות עולה בצורה חדה עם הגיל

מקרב בני 75+

62%

הם אנשים עם מוגבלות

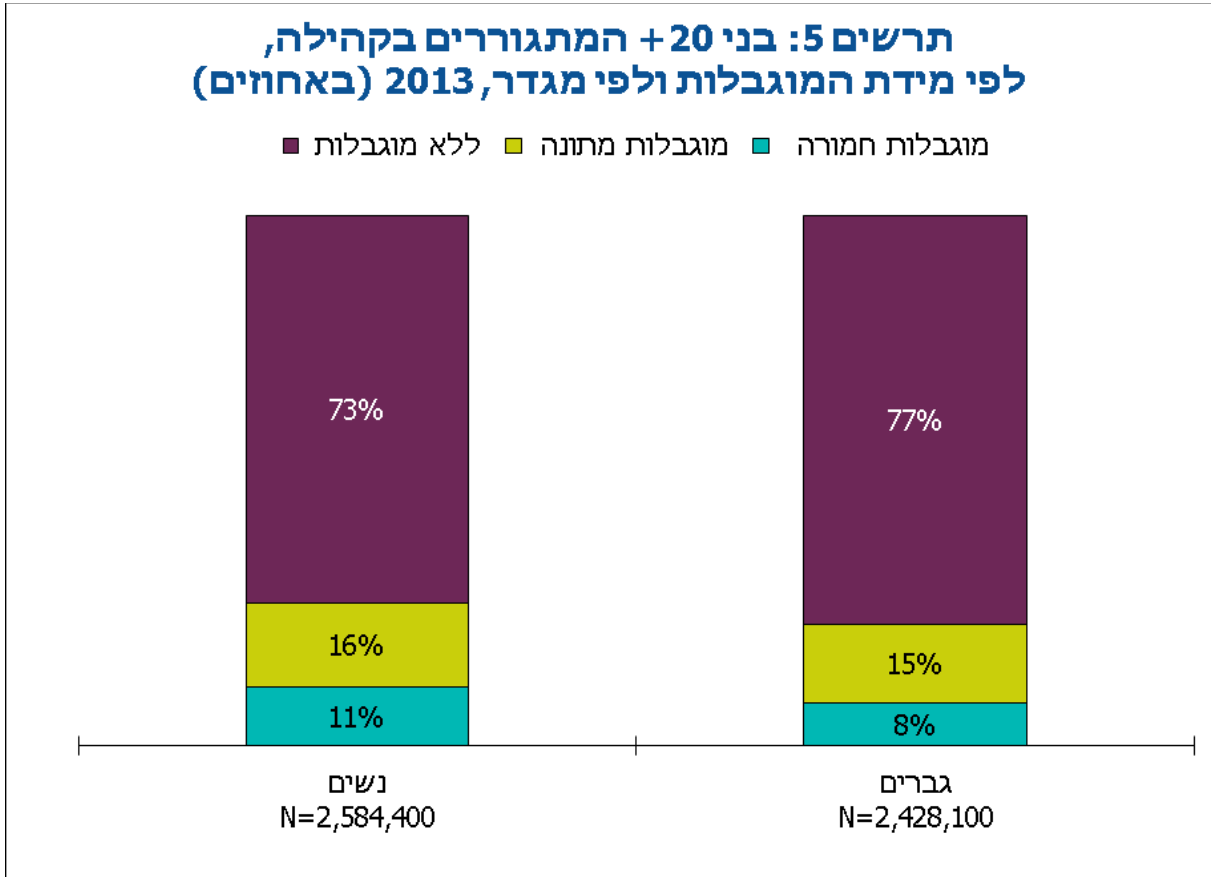
- 11% מקרב בני 20-34 הם אנשים עם מוגבלות, מתוכם ל-4% מוגבלות חמורה ול-7% מוגבלות מתונה.
- 62% מקרב בני 75+ הם אנשים עם מוגבלות, מתוכם 30% עם מוגבלות חמורה ו-32% עם מוגבלות מתונה.
- שיעור האנשים עם מוגבלות עולה עם הגיל, ובמיוחד מגיל 75.

- נתונים אלה משקפים את העובדה שרובן המכריע של המוגבלויות מתפתחות במהלך חיי האדם, בעוד ששיעור הלקויות המולדות קטן מאוד (אצל 1.5% בלבד מן הילודים בישראל נתגלו לקויות מולדות⁷).

7 בשנים 2000-2012 שיעור הלידות הממוצע שבהן נתגלו לקויות מולדות ("מומים מולדים") נע סביב 1.5% (לוח 6.15, השנתון הסטטיסטי לישראל 2014).

מוגבלות לפי מגדר

תרשימים 5 ו-6 להלן מציגים את שיעור האנשים בני 20+ עם מוגבלות וללא מוגבלות, המתגוררים בקהילה, לפי חומרת המוגבלות, מגדר וקבוצות גיל.

בשנת 2013

- ל-27% מן הנשים יש מוגבלות (מתוכן 11% עם מוגבלות חמורה ו-16% עם מוגבלות מתונה), לעומת 23% מן הגברים (מתוכם 8% עם מוגבלות חמורה ו-15% עם מוגבלות מתונה).

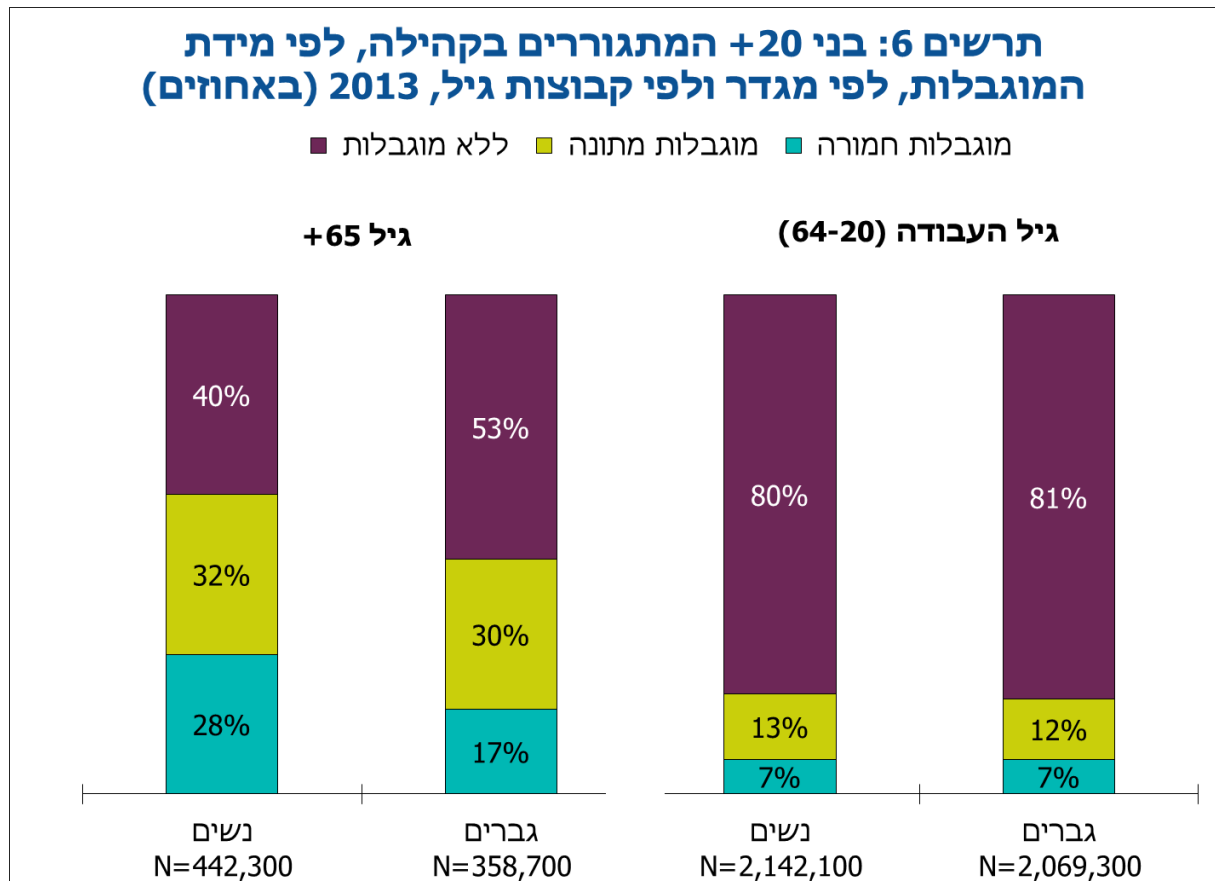
שיעור האנשים עם מוגבלות (בקרוב האוכלוסייה הבוגרת):

27%

מן הנשים

23%

מן הגברים

בשנת 2013

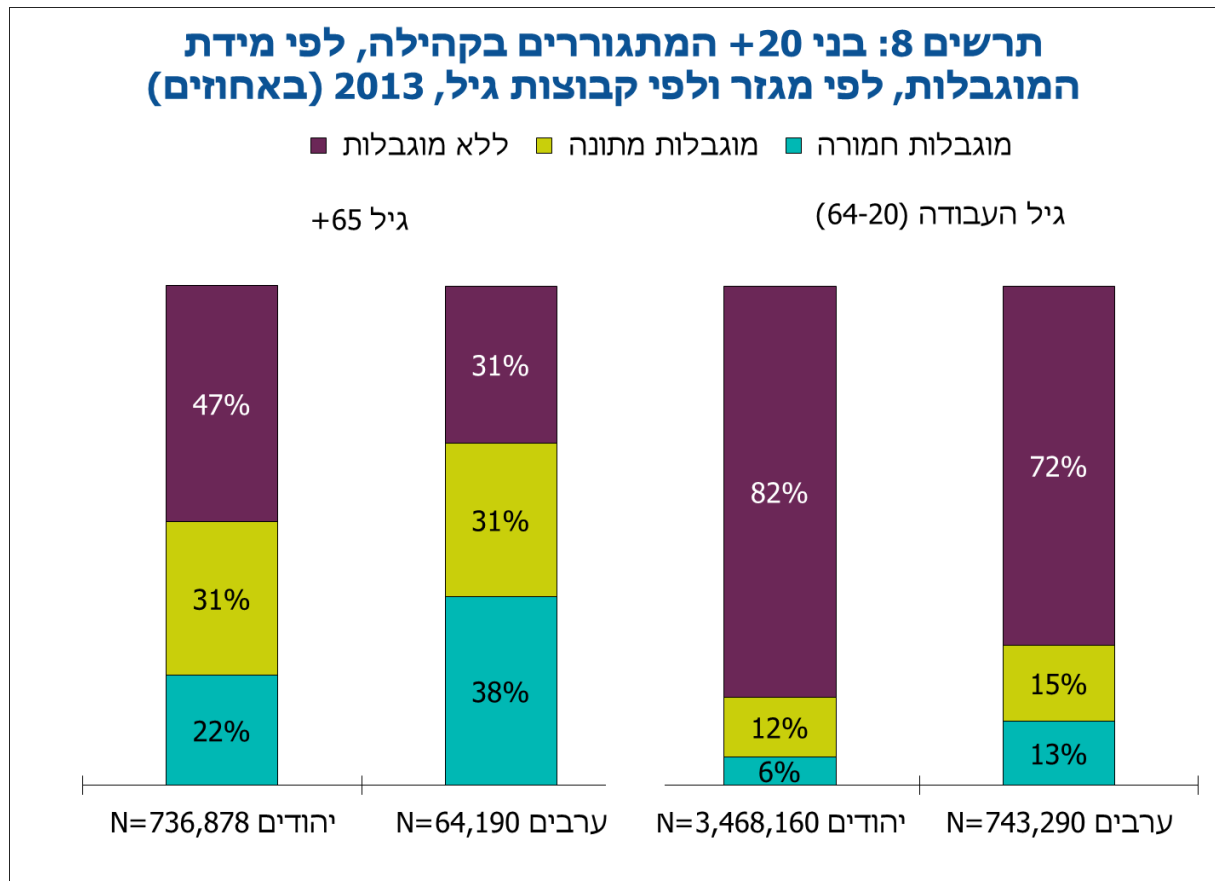
שיעור האנשים עם מוגבלות מקרב בני 65+

60%
מן הנשים

47%
מן הגברים

- בגיל העבודה (20-64) שיעור הנשים והגברים עם מוגבלות שווה (החלוקה למוגבלות חמורה ומתונה אף היא שווה).
- לעומת זאת, בקרב בני 65+ שיעור הנשים עם מוגבלות גבוה משיעור הגברים עם מוגבלות (60% לעומת 47%, בהתאמה).
- הפער בין נשים לגברים בני 65+ גבוה במיוחד בשיעורי המוגבלות החמורה (28% לעומת 17%, בהתאמה).

הסבר אפשרי לכך שיש יותר נשים עם מוגבלות בגיל מבוגר היא תוחלת החיים הגבוהה יותר של נשים.

בשנת 2013

שיעור האנשים בני 20-64 עם מגבלות:

28% בקרב אוכלוסייה הערבית

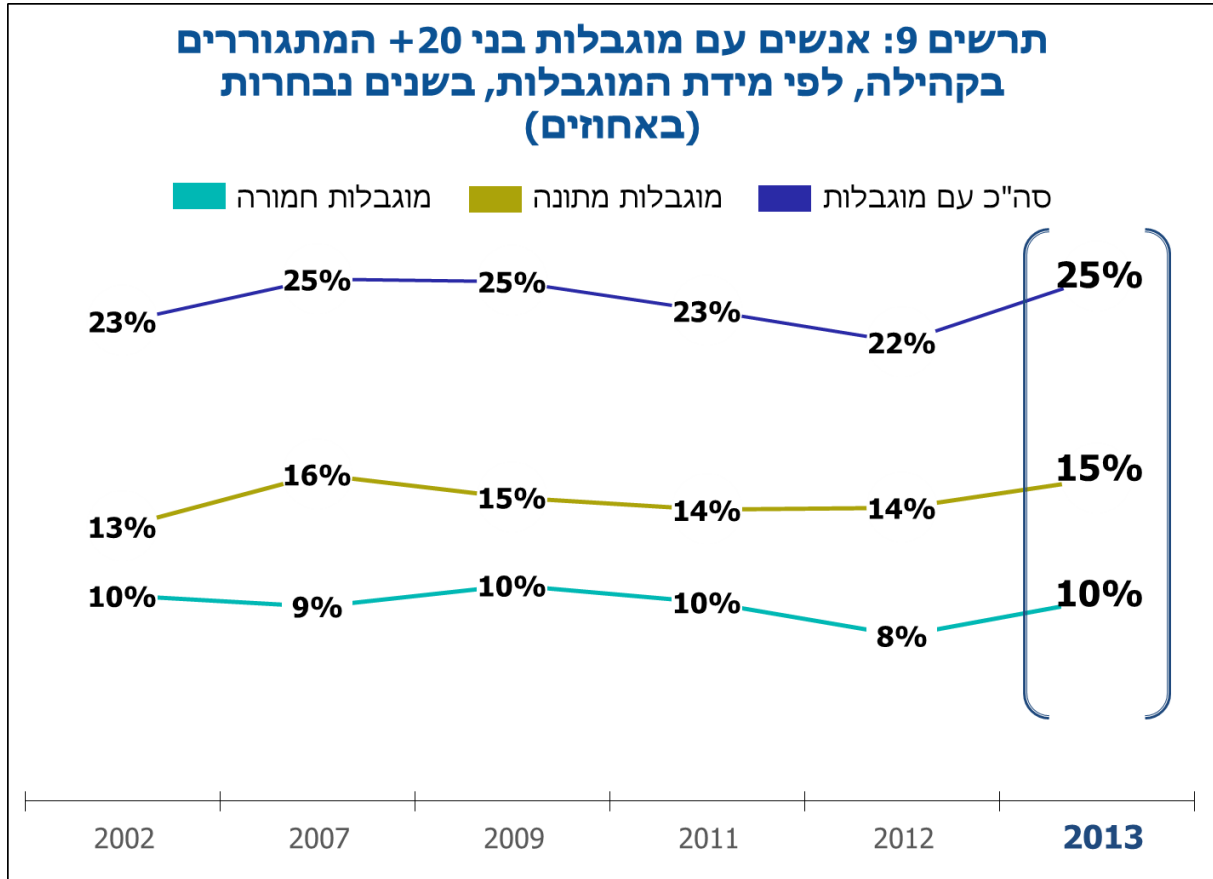
18% בקרב אוכלוסייה היהודית

- בגיל העבודה, שיעור האנשים עם מוגבלות בקרב האוכלוסייה הערבית גבוה משיעורם בקרב האוכלוסייה היהודית (28% לעומת 18%, בהתאמה).
- בגיל העבודה, שיעור האנשים עם מוגבלות חמורה בקרב האוכלוסייה הערבית יותר מכפול משיעורם בקרב האוכלוסייה היהודית (13% לעומת 6%, בהתאמה).
- גם בקרב בני 65+, שיעור האנשים עם מוגבלות חמורה בקרב האוכלוסייה הערבית גבוה בהרבה משיעורם בקרב האוכלוסייה היהודית (38% לעומת 22%, בהתאמה)

יצוין כי האוכלוסייה הערבית צעירה יותר מן האוכלוסייה היהודית. מכיוון ששיעור המוגבלות עולה עם הגיל, אילו התפלגות הגילים בשתי האוכלוסיות הייתה זהה, הפער ביניהן בשיעור האנשים עם מוגבלות היה גדול אף יותר.

2.5 אנשים עם מוגבלות בני 20+ – מגמות לאורך זמן

בתרשים 9 מוצגות מגמות לאורך זמן בנוגע לשיעור האנשים עם מוגבלות בני 20+ המתגוררים בקהילה.

מן התרשים עולה כי בשנים 2002-2013:

- שיעור האנשים עם מוגבלות בקרב האוכלוסייה הבוגרת נותר יציב.
- בממוצע בשנים 2002-2013, 24% מקרב האוכלוסייה הבוגרת בישראל דיווחו על מוגבלות, מתוכם 10% על מוגבלות חמורה ו-14% על מוגבלות מתונה.

3. מצבם של אנשים עם מוגבלות בישראל

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות מגדיר "אדם עם מוגבלות" כאדם עם לקות פיסית, נפשית או שכלית המגבילה מהותית את תפקודו באחד או יותר מתחומי החיים העיקריים (סעיף 5 לחוק)⁸. עוד קובע החוק את העיקרון של מתן מענה הולם לצרכים המיוחדים הנובעים ממוגבלות תפקודית זו. כל זאת, במטרה להביא את האדם להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה, לשילוב חברתי ולמיצוי הפוטנציאל האישי הטמון בו.

בפרק זה תוצג מידת השילוב בפועל של אנשים עם מוגבלות בחברה בישראל, בשבעה תחומי חיים עיקריים:

- חינוך והשכלה
- תעסוקה
- מצב כלכלי
- דיור וסביבת מגורים
- חיי חברה ופנאי
- שימוש במחשב ובאינטרנט
- בריאות

מרבית הנתונים נלקחו מן הסקר החברתי והם מתייחסים לישראלים בוגרים (בני 20+) החיים בקהילה, אלא אם כן צוין אחרת.

8 נוסח ההגדרה המלא הוא "אדם עם לקות פיסית, נפשית או שכלית לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים".

3.1 חינוך והשכלה

עבור כל אדם, לא כל שכן אדם עם מוגבלות, השכלה היא גורם מפתח להשתלבות בשוק העבודה. על כן, רמת השכלה נמוכה של אנשים עם מוגבלות מקשה עליהם להשתלב בעבודה ובחברה ולהגיע למעמד ראוי ולרווחה כלכלית נאותה.

בסעיף זה ייבחנו מסגרות החינוך שבהן לומדים ילדים עם מוגבלות – בתי ספר וגנים של החינוך המיוחד, כיתות מיוחדות ושילוב פרטני. כמו כן תיבחן רמת השכלתם של אנשים עם מוגבלות, הן בגיל העבודה (20-64) והן בקרב בני 65+, בהשוואה לזו של אנשים ללא מוגבלות, בכמה מדדים: התעודה הגבוהה ביותר, שיעור בעלי תעודת בגרות ויותר ושיעור בעלי השכלה אקדמאית.⁹

דבר נציבות השוויון

לפי חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, לאנשים עם מוגבלות זכות להשתתף באופן מלא, שוויוני ופעיל בכל תחומי החיים. על החברה למצוא דרכים לאפשר להם למצות את הפוטנציאל הגלום בהם. מערכת החינוך בכל הרמות מהווה צומת מרכזי בשילובם החברתי של ילדים וצעירים עם מוגבלות, ובקידום לעבר שוויון בעולם העבודה ובחברה בכללותה. אמנת האו"ם בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות, אשר אושרה על ידי ישראל בספטמבר 2012, קובעת כי יש להבטיח שאנשים עם מוגבלות לא יודרו ממערכת החינוך הרגילה בשל מוגבלותם וכי יש ליצור מערכת חינוך מכילה, המאפשרת לילד לפתח את יכולותיו על ידי מתן התאמות ותמיכות דרושות.

הנתונים שיוצגו להלן מעידים על כך שאנשים עם מוגבלות בישראל מאופיינים ברמת השכלה נמוכה יותר מזו של אנשים ללא מוגבלות. נוסף לכך נמצא כי לאנשים עם מוגבלות חמורה רמת השכלה נמוכה עוד יותר מזו של אנשים עם מוגבלות מתונה. נתונים אלו עשויים לנבוע מחסמים רבים המונעים מאנשים עם מוגבלות לרכוש השכלה. יש אפוא לפתח את הכלים וההנגשות להסרת החסמים הללו על מנת להביא לצמצום פערים אלה.

למערכת החינוך תפקיד חשוב בקידום אנשים עם מוגבלות. יש להביא לכך שתהיה לילדים בישראל ולהוריהם יכולת בחירה בין חינוך רגיל לחינוך מיוחד, ושרבים ככל האפשר יוכלו להשתלב במערכת החינוך הרגילה תוך קבלת התמיכות הנדרשות כדי להצליח בה.

9 לבחינת שינויים בהשכלה על פני ציר זמן הארוך מן המוצג בדוח זה, מקום המדינה ועד שנת 2008, ראו דוח נציבות השוויון משנת 2008, פרק 4.

3.1.1 תלמידים עם מוגבלות במערכת החינוך: קדם יסודי עד על-יסודי¹⁰

התפיסה העומדת בבסיס השילוב בחינוך היא כי ילד עם מוגבלות, המוגדר על ידי משרד החינוך כ"ילד עם צרכים מיוחדים", הוא שווה זכויות לכל ילד אחר ועל כן זכותו הבסיסית היא ללמוד, ככל שניתן, יחד עם חבריו, בני אותה קבוצת גיל, בתוך מערכת חינוך אחת. תפיסה זו לשילוב עוגנה בחקיקה הישראלית תחילה בחוק חינוך מיוחד (1988) ולאחר מכן על ידי תיקונו ב-2002 (תיקון המכונה "חוק השילוב"). משרד החינוך מצהיר כי המדיניות שלו הנגזרת מחוק החינוך המיוחד, בכל הקשור לטיפול בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים, היא להעניק זכות קדימה ככל האפשר להשמתו של תלמיד במסגרת החינוך הרגילה, תוך מתן מענה לצרכיו¹¹. בסעיף זה מוצגים נתונים אודות המסגרות החינוכיות שבהן לומדים ילדים עם מוגבלות.

מאחר שבסקר החברתי אין התייחסות לילדים, הנתונים שיוצגו בסעיף זה (3.1.1) מבוססים על לוחות מהשנתונים הסטטיסטיים של הלמ"ס מן השנים 2008, 2010, 2012, 2013 ו-2014, אשר לקוחים מקובצי משרד החינוך.

בתרשימים 10-11 מוצג שיעור התלמידים בחינוך המיוחד מתוך כלל התלמידים באותו שנתון, בכל שלבי החינוך, בשנים נבחרות¹².

מושגים לפרק זה:

תלמיד בכיתה מיוחדת: תלמיד עם צרכים מיוחדים הלומד בכיתה חינוך מיוחד בתוך בית ספר רגיל

תלמיד משולב פרטני: תלמיד עם צרכים מיוחדים הלומד בכיתה רגילה בבית ספר רגיל או בגן ילדים רגיל

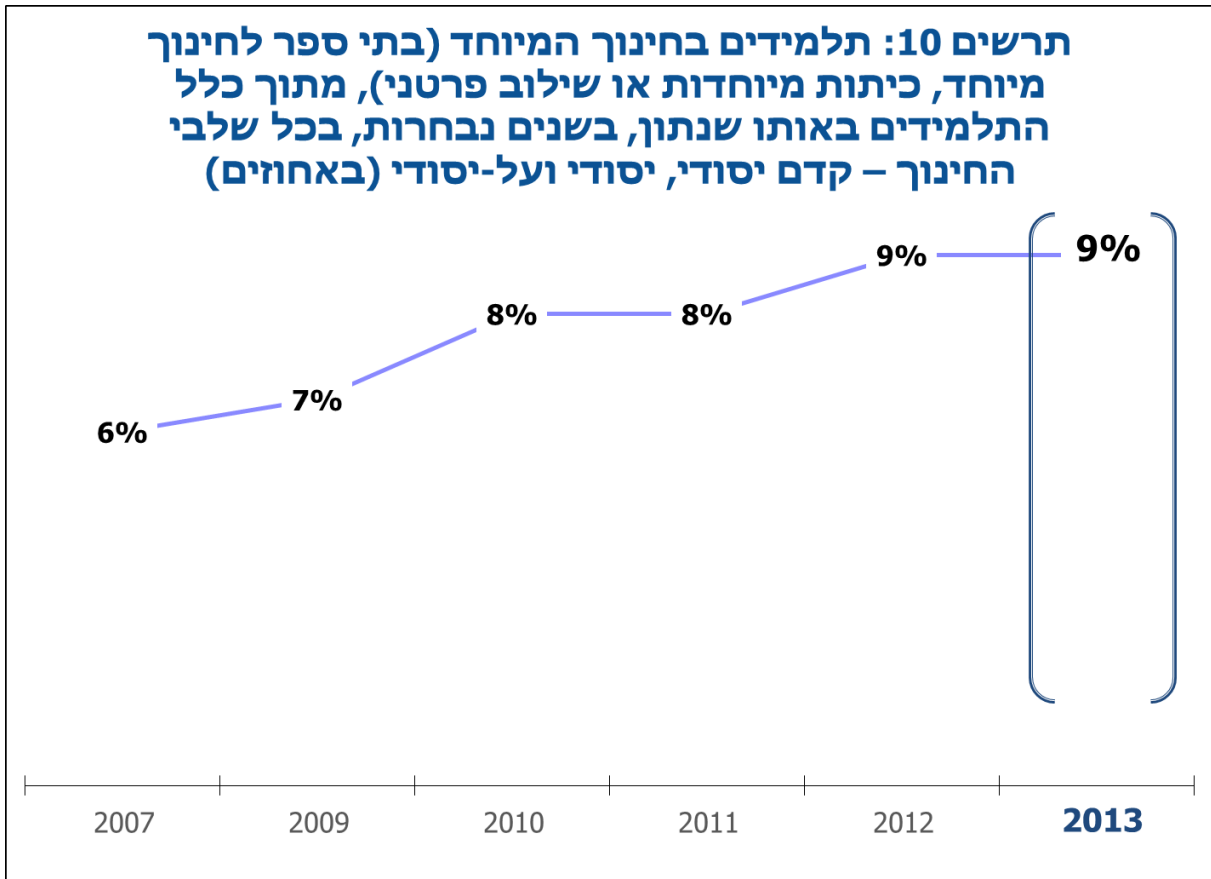
תלמיד במסגרת חינוך מיוחד: תלמיד עם צרכים מיוחדים הלומד בבית ספר לחינוך מיוחד או בגן ילדים לחינוך מיוחד

תלמיד חינוך מיוחד: תלמיד עם צרכים מיוחדים הלומד במסגרת של חינוך מיוחד או בכיתה מיוחדת או משולב פרטנית

10 ראו פירוט אופן חישוב שיעור התלמידים עם מוגבלות בנספח המתודולוגי

11 חוזר מנכ"ל 1.2-42

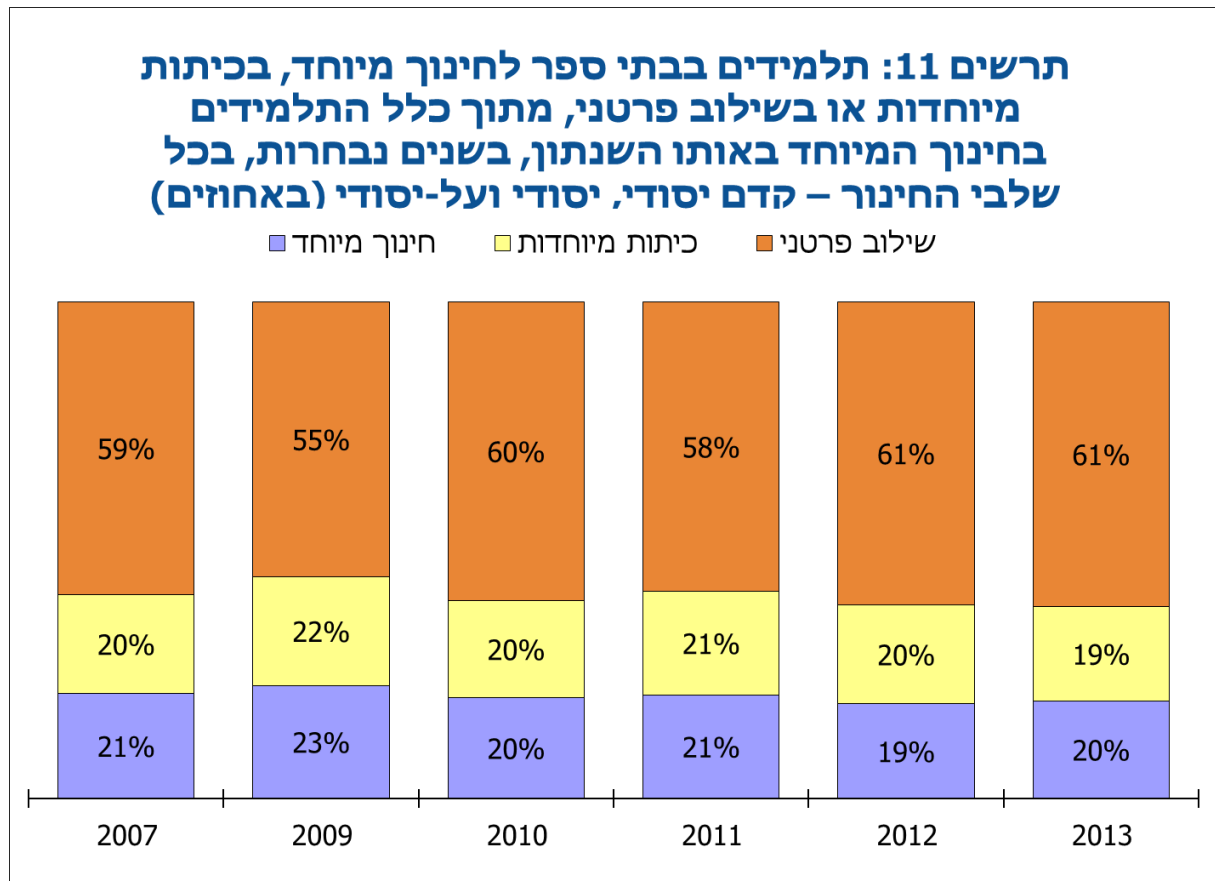
12 יש לציין כי הנתון של תלמידים בחינוך המיוחד מבוסס על החלטות משרד החינוך ואינו תואם את הגדרת המוגבלות בשאר הסעיפים בדוח הנוכחי

בשנת 2013

9%
 מן התלמידים במערכת החינוך לומדים בבתי ספר או בגנים לחינוך מיוחד, בכיתות מיוחדות או בשילוב פרטני

- 191,000 תלמידים הם תלמידים המוגדרים על ידי משרד החינוך "תלמידים עם צרכים מיוחדים" הלומדים בבתי ספר או בגני ילדים לחינוך מיוחד, בכיתות מיוחדות או בשילוב פרטני. אלה מהווים 9% מן התלמידים במערכת החינוך.
- שיעור תלמידים אלה עלה במהלך השנים, מ-6% בשנת 2007 ועד 9% בשנת 2013.

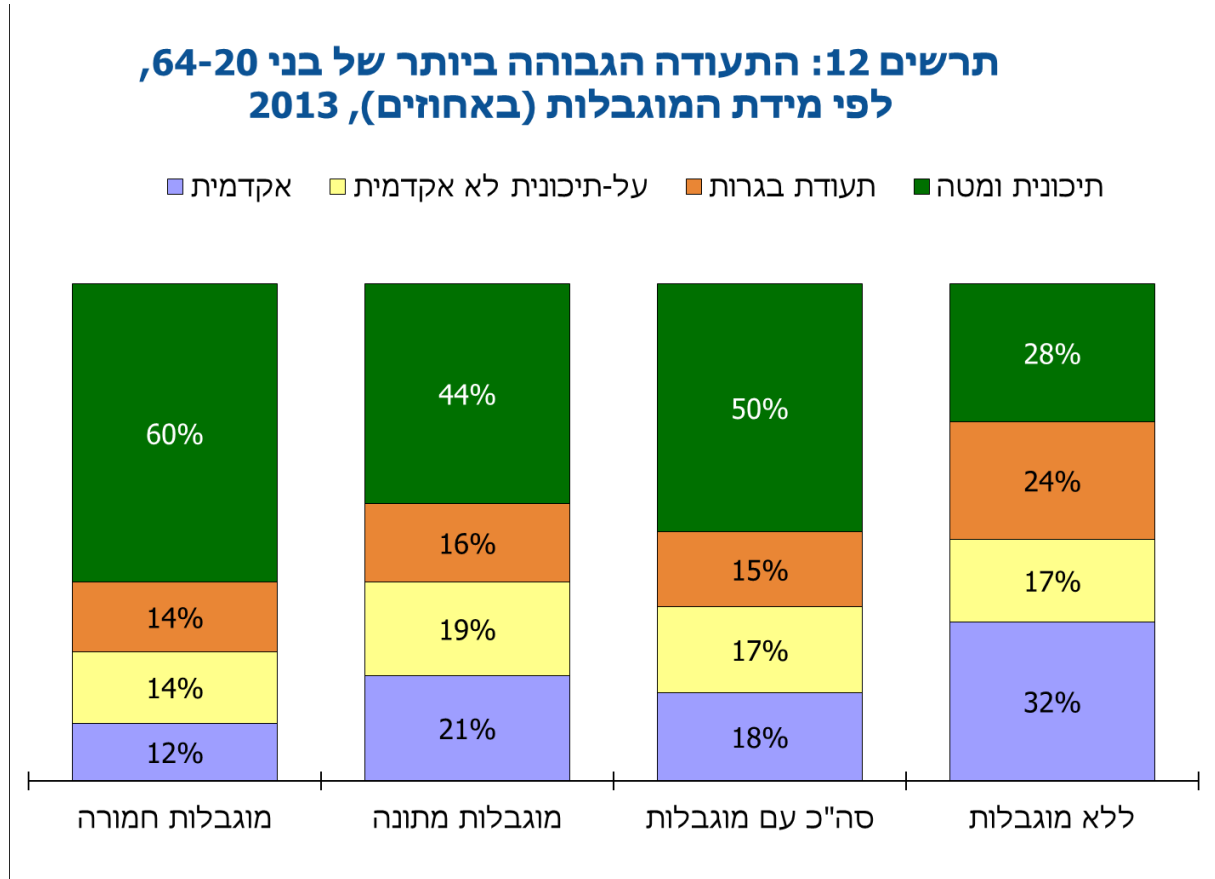
בשנת 2013

61%
מתלמידי החינוך המיוחד משולבים פרטנית בכיתות רגילות במערכת החינוך הרגילה

- 61% מן הילדים בחינוך המיוחד משולבים פרטנית במערכת החינוך הרגילה, 19% לומדים בכיתות מיוחדות בבתי ספר רגילים, ו-20% לומדים במסגרות של החינוך המיוחד.
- התפלגות זו נותרה יציבה במהלך השנים 2007-2013.

3.1.2 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)¹³

בתרשימים 12-13 מוצגים נתונים בנוגע להשכלתם של אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה, בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות, בשנת 2013 ובשנים נבחרות. הנתונים לקוחים מהסקר החברתי.

בשנת 2013

השכלה תיכונית ומטה (ללא תעודת בגרות) בקרב בני 20-64:

עם מוגבלות:

50%

ללא מוגבלות:

28%

- 60% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-44% מן האנשים עם מוגבלות מתונה הם בעלי השכלה תיכונית ומטה (ללא תעודת בגרות), לעומת 28% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 12% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-21% מן האנשים עם מוגבלות מתונה הם בעלי תואר אקדמי לעומת 32% מן האנשים ללא מוגבלות.

13 הנתונים בסעיף זה מקורם בסקר החברתי של שנת 2013 ועל שנים נוספות כפי שיפורט בהמשך. על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 4,213,000 אנשים מקרב האוכלוסייה בישראל היו בני 20-64, מתוכם 818,000 הם אנשים עם מוגבלות: 294,000 עם מוגבלות חמורה ו-524,000 עם מוגבלות מתונה.

תעודה אקדמית לבני
:64-20

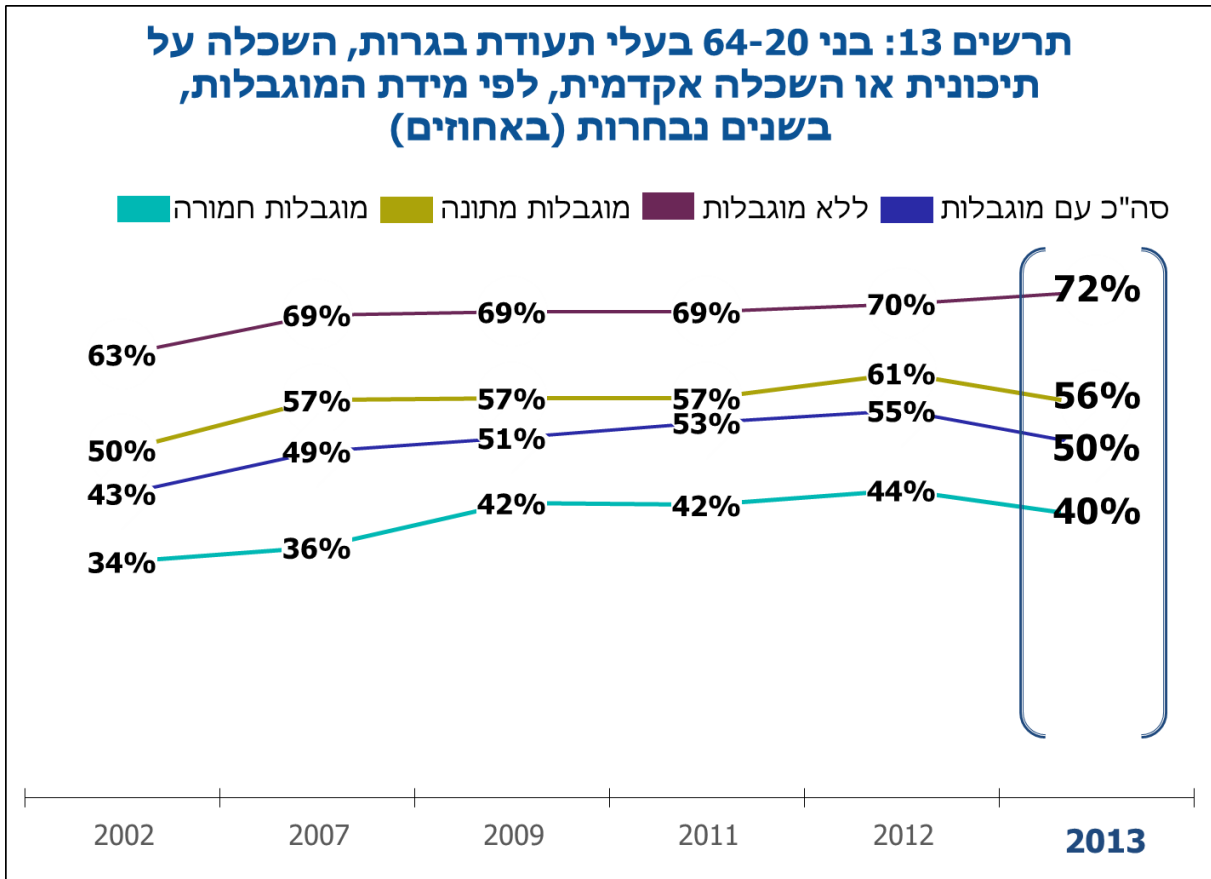
עם מוגבלות:

18%

ללא מוגבלות:

32%

נתונים אלה מעידים על פערים גדולים בהשכלה בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות. הפערים גדולים במיוחד כאשר מדובר באנשים עם מוגבלות חמורה.

בשנת 2013

עלייה בשיעור בעלי תעודת בגרות או תעודה גבוהה יותר במהלך השנים 2013-2002 בקרב בני 20-64:

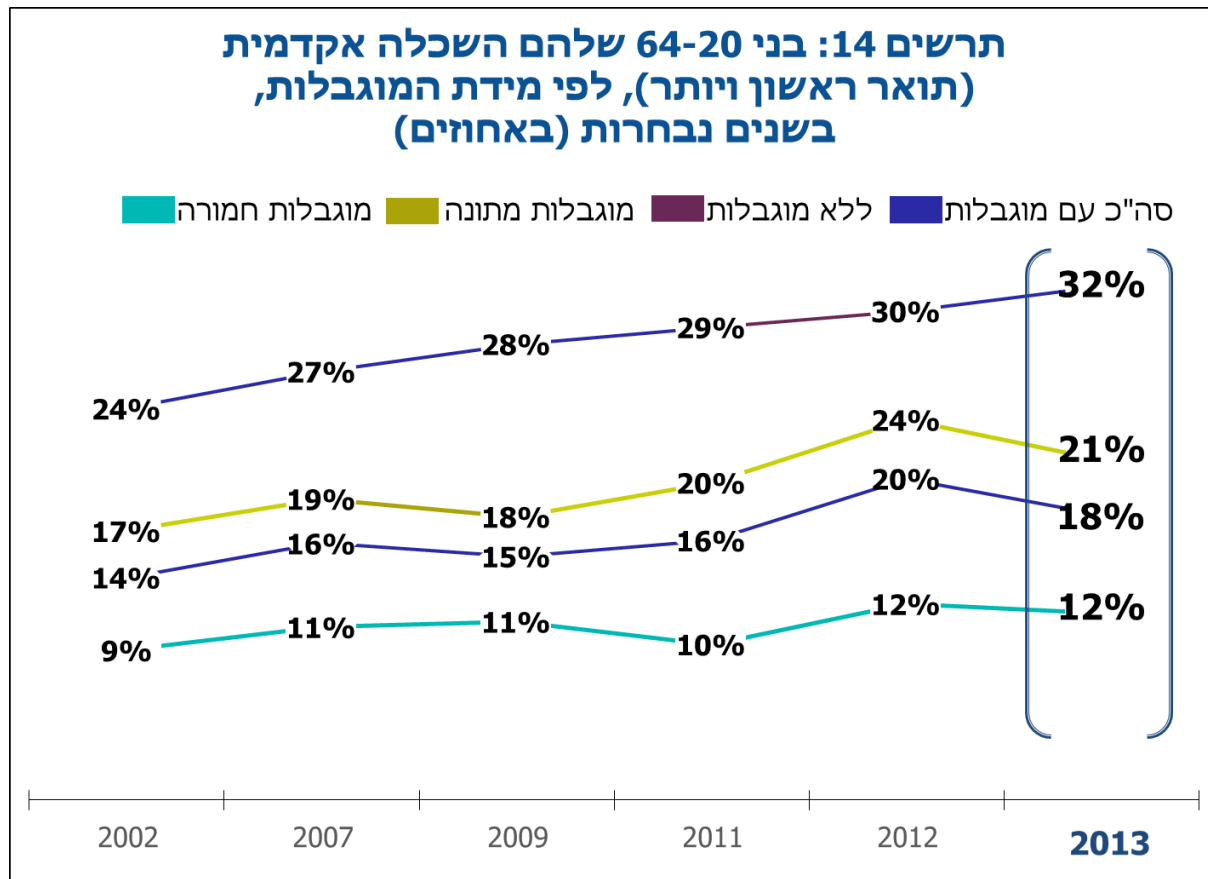
עם מוגבלות חמורה
40% ← 34%

עם מוגבלות מתונה
56% ← 50%

ללא מוגבלות
72% ← 63%

- משנת 2002 ועד שנת 2013 חלה עלייה בשיעור בעלי תעודת בגרות או תעודה גבוהה יותר (על-תיכונית או אקדמית), הן בקרב אנשים עם מוגבלות והן בקרב אנשים ללא מוגבלות.
- עם זאת, הפער באחוז בעלי תעודת בגרות או תעודה גבוהה יותר בין אנשים עם מוגבלות ובין אנשים ללא מוגבלות נותר דומה: שיעור האנשים ללא מוגבלות הזכאים לתעודת בגרות גבוהה ב-16 נקודות אחוז מאנשים עם מוגבלות מתונה, ובכ-32 נקודות אחוז מאנשים עם מוגבלות חמורה.
- בשנת 2013 היו בעלי תעודת בגרות או תעודה גבוהה יותר, רק 40% מקרב אנשים עם מוגבלות חמורה ו-56% מקרב אנשים עם מוגבלות מתונה, לעומת 72% מקרב אנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 14 מוצג שיעור האנשים בגיל העבודה שלהם השכלה אקדמית בקרב אנשים ללא מוגבלות, ובקרב אנשים עם מוגבלות, בשנים נבחרות.

בשנת 2013

עלייה בשיעור בעלי השכלה גבוהה במהלך השנים 2002-2013 בקרב בני 20-64:

עם מוגבלות חמורה
12% ← 9%

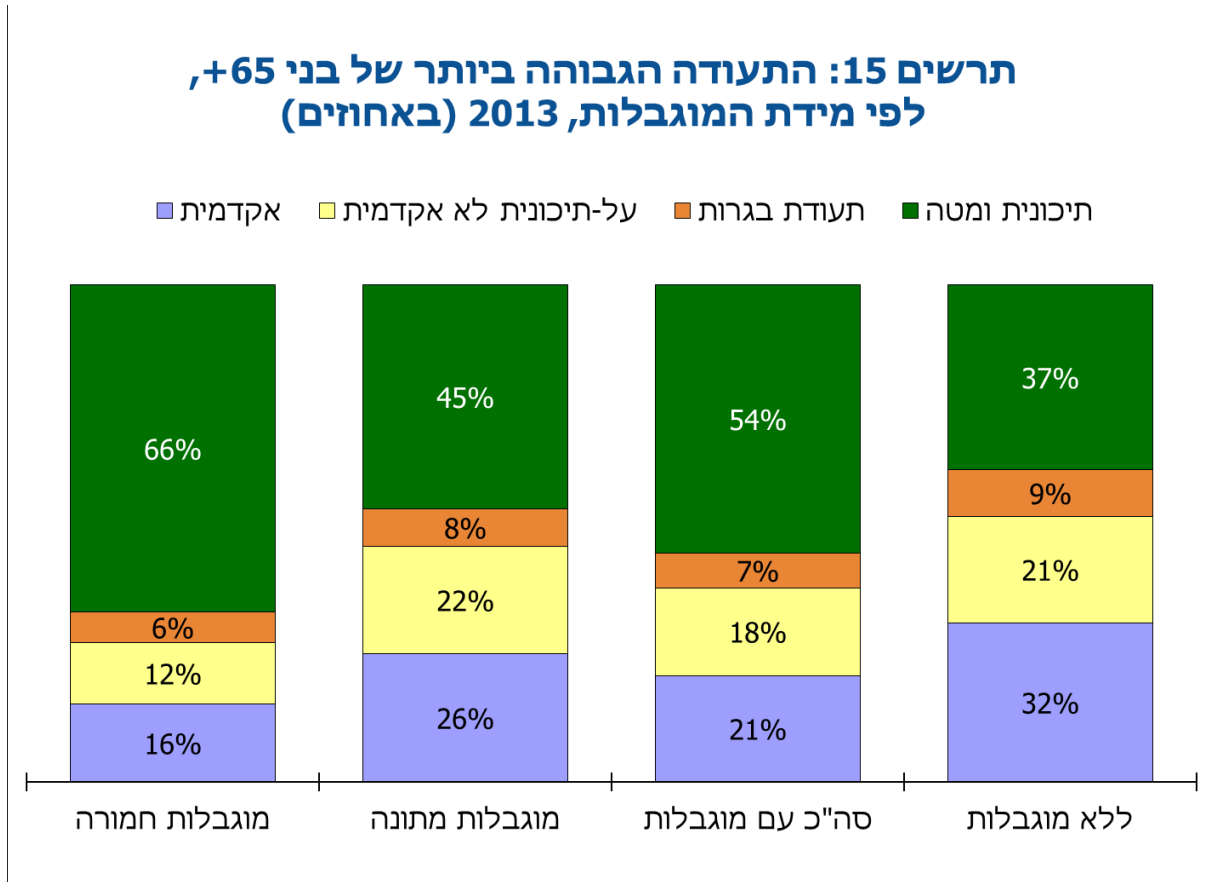
עם מוגבלות מתונה
21% ← 17%

ללא מוגבלות
32% ← 24%

- משנת 2002 ועד שנת 2013 חלה עלייה בשיעור הזכאים לתואר אקדמי בכלל קבוצות האוכלוסייה, אולם עלייה זו קטנה יותר בקרב אנשים עם מוגבלות.
- משנת 2002 ועד שנת 2013 גדל הפער באחוז בעלי השכלה הגבוהה בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות: מפער של 7 נקודות אחוז בשנת 2002 בין אנשים עם מוגבלות מתונה לאנשים ללא מוגבלות, לפער של 11 נקודות אחוז בשנת 2013; ומפער של 15 נקודות אחוז בשנת 2002 בין אנשים עם מוגבלות חמורה לאנשים ללא מוגבלות, לפער של 20 נקודות אחוז בשנת 2013.
- בשנת 2013, 12% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-21% מן האנשים עם מוגבלות מתונה הם בעלי השכלה אקדמית (תואר ראשון ויותר). לשם השוואה, 32% מקרב האנשים ללא מוגבלות היו בעלי השכלה אקדמית בשנה זו.

3.1.3 אנשים עם מוגבלות בני 65+¹⁴

בתרשים 15 מוצגת רמת ההשכלה של אנשים בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

בשנת 2013

השכלה אקדמית בקרב בני 65+ עם מוגבלות: **21%**
ללא מוגבלות: **32%**

- 66% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-45% מן האנשים עם מוגבלות מתונה הם בעלי השכלה תיכונית ומטה (ללא תעודת בגרות) לעומת 37% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 16% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-26% מן האנשים עם מוגבלות מתונה הם בעלי תואר אקדמי (תואר ראשון ויותר) לעומת 32% מן האנשים ללא מוגבלות.

נתונים אלה מעידים על רמת השכלה נמוכה של אנשים עם מוגבלות בגיל 65+, המעמיקה ככל שעולה מידת חומרת המוגבלות. מגמה זו דומה לממצאים בקרב אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה.

14 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 802,000 אנשים בישראל היו בני 65+, מתוכם 433,000 אנשים עם מוגבלות: 186,000 עם מוגבלות חמורה ו-247,000 עם מוגבלות מתונה.

3.2 תעסוקה¹⁵

עבור כל אדם, לא כל שכן אדם עם מוגבלות, עבודה היא מפתח להשתלבות מלאה בחברה ולרווחה כלכלית.

בסעיף זה ייבחן מצבם התעסוקתי של אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64) בהשוואה למצבם התעסוקתי של אנשים ללא מוגבלות.

דבר נציבות השוויון

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות קובע כי אין להפלות אדם עם מוגבלות, מחמת מוגבלותו, בכל הקשור לעבודה ובתנאי שהוא כשיר לתפקיד או למשרה. אין להפלות בקבלה לעבודה, בתנאי העבודה, בקידום בעבודה, אין לקבוע תנאים לא רלוונטיים ואין לפטר אדם בשל מוגבלותו. למעסיק יש זכות לקבל כעובד אדם הכשיר לביצוע התפקיד. אם יש לאדם מוגבלות, ועצם המוגבלות שוללת את כשירותו לתפקיד, אין חובה לקבלו לעבודה או להמשיך להעסיקו. אולם אדם עם מוגבלות זכאי להתאמות. לכן יש לבדוק את כשירותו לתפקיד בהתחשב בהתאמות סבירות, הנחוצות לו לשם ביצוע התפקיד.

מעסיקים פרטיים המעסיקים יותר ממאה עובדים חייבים לדאוג לייצוג הולם של 3% לפחות של עובדים עם מוגבלות, עד שנת 2016, בין השאר על פי הוראות הסכם קיבוצי וצו הרחבה מן העת האחרונה.

הנתונים העולים מן הסעיף הנוכחי, ובהם שיעורי תעסוקה נמוכים יחסית לאנשים עם מוגבלות, מעידים על כך שאנשים עם מוגבלות טרם שולבו בעולם התעסוקה באופן שוויוני. יש להניח כי לפערים המשמעותיים הקיימים בתחום זה בינם ובין אנשים ללא מוגבלות גורמים רבים. אלה כוללים אפליה על רקע סטיגמות לא מוצדקות, שירותי שיקום, הכשרה והשמה לא מספיקים והתאמות ותמיכה שעדיין אינם עונים על הנדרש. גם פערי ההשכלה שתוארו בסעיף 3.1 משפיעים על פערי התעסוקה ולכן צמצום הפערים בהשכלה חיוני לצמצום הפערים בתעסוקה.

בסקר שערכו המוסד לביטוח לאומי ומאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, נמצא כי יותר מ-200,000 אנשים עם מוגבלות בני 18-67 אינם מועסקים אך מדווחים על רצונם לעבוד (מחפשים עבודה בארבעת השבועות האחרונים, מתכוונים לחפש עבודה בשלושת החודשים הקרובים או מעוניינים לעבוד). 57% מהם ציינו כי הם זקוקים לעזרה כלשהי כדי להשתלב בשוק התעסוקה (נאון ואחרים, 2012).

בשנים האחרונות נעשו פעולות רבות לקידום תעסוקתם של אנשים עם מוגבלות, ובכללן חקיקת "חוק לרון" המעודד יציאה לעבודה תוך הבטחה שקצבת הנכות תופחת

15 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 4,213,000 אנשים בישראל היו בני 20-64, מתוכם 818,000 אנשים עם מוגבלות: 294,000 עם מוגבלות חמורה ו-524,000 עם מוגבלות מתונה.

בהדרגה, וכי היציאה לעבודה כשלעצמה לא תשלול קצבה. מימון התאמות במקום העבודה על ידי המדינה, מתן תמריצים למעסיקים, הקמת מרכזי תמיכה למעסיקים, שיקום תעסוקתי ועוד. הנתונים שיוצגו בסעיף זה מעידים על שיפור מסוים במצב התעסוקה של אנשים עם מוגבלות משנת 2002 ועד שנת 2013, תוך הקטנת הפערים בינם ובין אנשים ללא מוגבלות. שיפור זה מעיד כפי הנראה על הצלחת הפעולות שננקטו ועל הצורך להמשיך בהן.

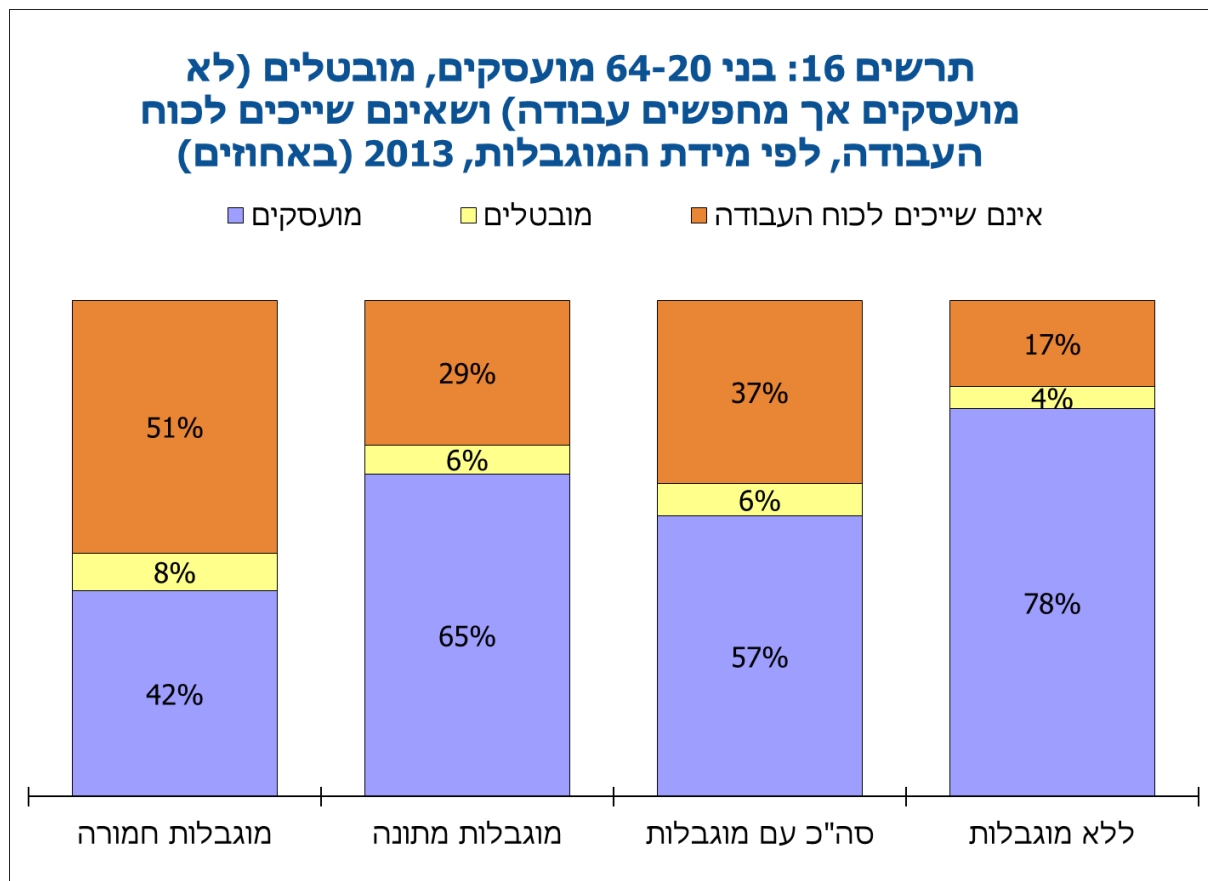
מושגים לפרק זה:

מועסק: אדם שהשיב כי הוא עובד בעת ביצוע הסקר.

מובטל: אדם שהשיב שאינו עובד אך מחפש עבודה בעת ביצוע הסקר.

לא שייך לכוח העבודה: אדם שאינו עובד ואינו מחפש עבודה בעת ביצוע הסקר.

בתרשימים 16-20 להלן מוצגים נתוני ההשתתפות בשוק העבודה של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, לפי מידת המוגבלות ולפי גיל, בשנת 2013 ובשנים נבחרות.

בשנת 2013

אנשים שאינם שייכים לכוח העבודה:

עם מוגבלות:

37%

ללא מוגבלות:

17%

שיעור המועסקים:

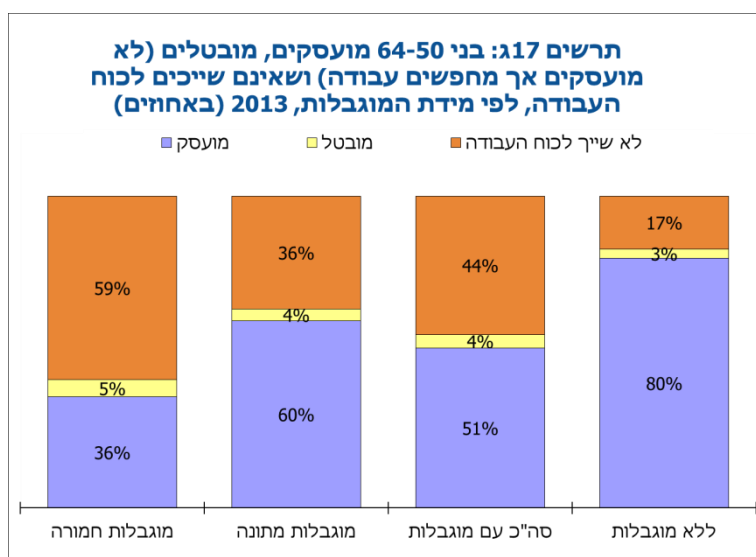
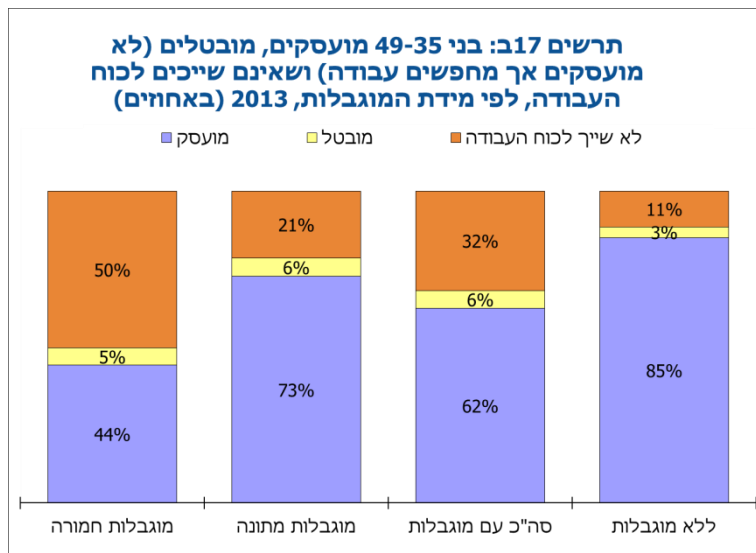
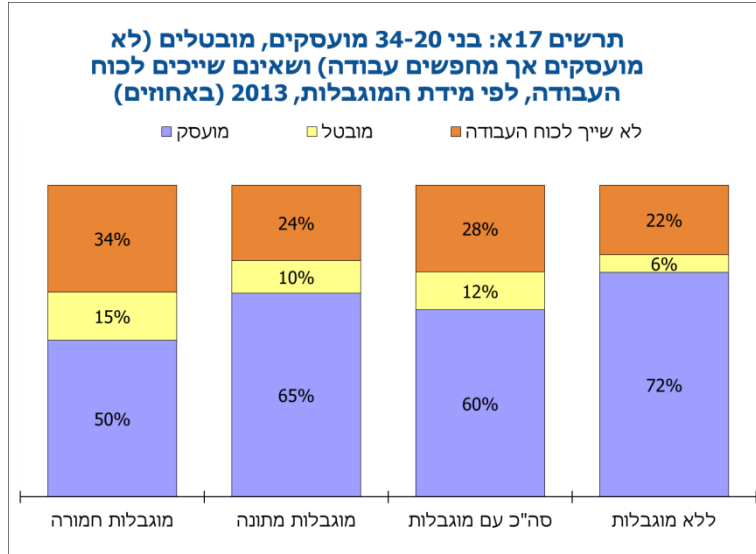
עם מוגבלות:

57%

ללא מוגבלות:

78%

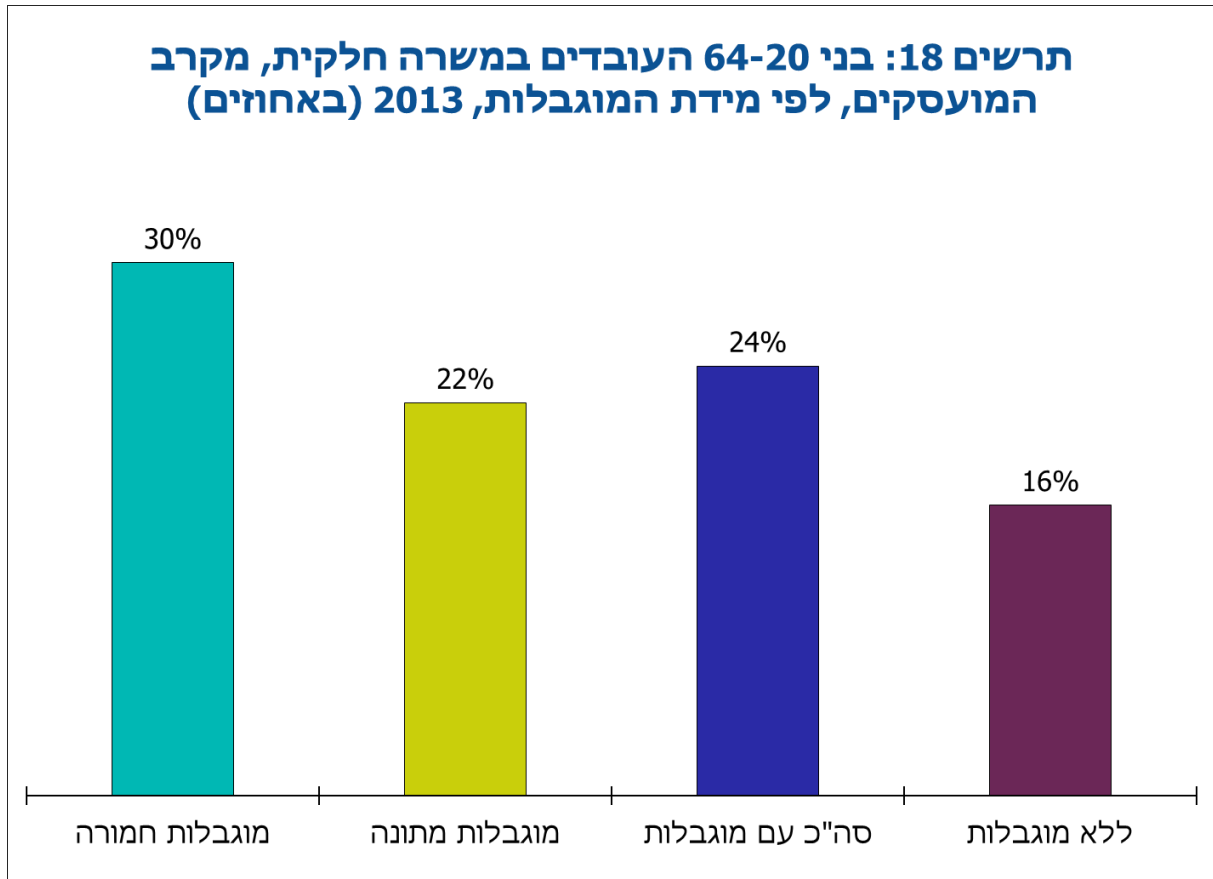
- רק 57% מן האנשים עם מוגבלות מועסקים לעומת 78% מקרב אנשים ללא מוגבלות. הפער גדול אף יותר בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה, מהם רק 42% מועסקים.
 - 51% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-29% מן האנשים עם מוגבלות מתונה אינם שייכים לכוח העבודה לעומת 17% מן האנשים ללא מוגבלות.
 - 8% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-6% מן האנשים עם מוגבלות מתונה מובטלים לעומת כ-4% מן האנשים ללא מוגבלות.
- רמות התעסוקה הנמוכות שהוצגו לעיל מעידות על הקושי של אנשים עם מוגבלות להשתלב בתעסוקה, עובדה המשפיעה גם על מצבם הכלכלי.

מתרשים 17 עולה כי:

- בכל קבוצות הגיל, שיעור המועסקים בקרב אנשים עם מוגבלות נמוך משיעור המועסקים בקרב אנשים ללא מוגבלות, ויורד ככל שעולה חומרת המוגבלות.
- הפער בשיעור התעסוקה בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות עולה עם הגיל.
- לשיעור התעסוקה של אנשים ברמות מוגבלות שונות, דפוסים שונים בקבוצות הגיל השונות:
 - בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה שיעור המועסקים יורד עם הגיל: 50% בגילי 20-34, 44% בגילי 35-49 ו-36% בגילי 50-64.
 - בקרב אנשים עם מוגבלות מתונה שיעור המועסקים הוא: 65% בגילי 20-34, 73% בגילי 35-49 ו-60% בגילי 50-64. משמע, שיעור המועסקים גבוה בגילי 35-49 לעומת שתי קבוצות הגיל האחרות.
 - דפוס התעסוקה בקרב אנשים ללא מוגבלות דומה לזה של אנשים עם מוגבלות מתונה: שיעור המועסקים גבוה בגילי 35-49 לעומת שתי קבוצות הגיל האחרות. 72% בגילי 20-34, 85% בגילי 35-49 ו-80% בגילי 50-64.
 - בקרב צעירים בני 20-34 שיעור המובטלים גבוה יותר בקרב צעירים עם מוגבלות לעומת צעירים ללא מוגבלות (12% לעומת 6%, בהתאמה).

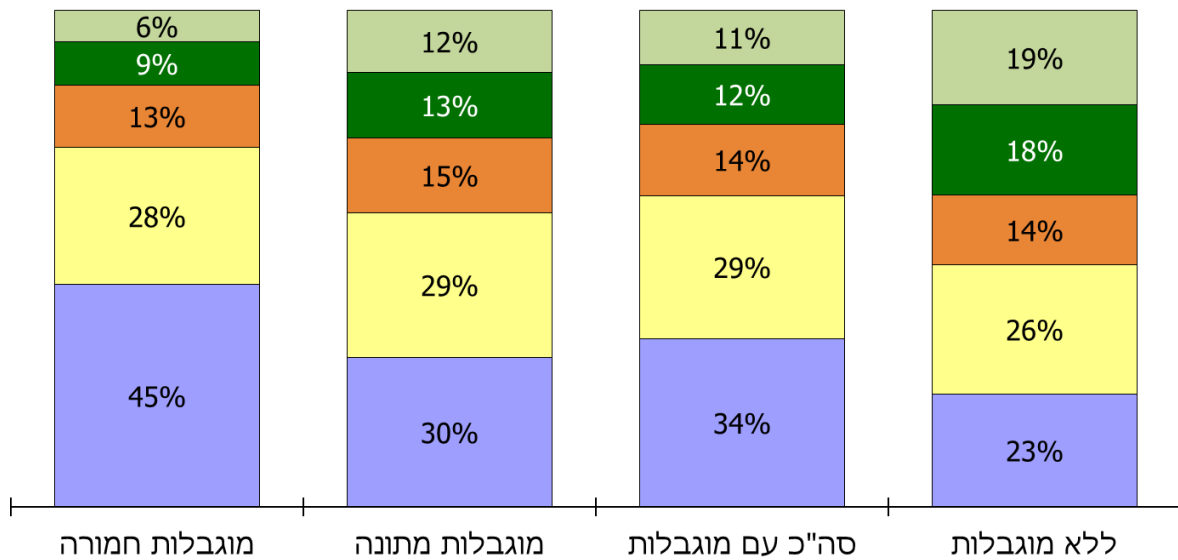
בשנת 2013

- 30% מן העובדים עם מוגבלות חמורה ו-22% מן העובדים עם מוגבלות מתונה עובדים במשרה חלקית לעומת כ-16% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 19 להלן מוצגת התפלגות השכר החודשי של עובדים בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, לפי מידת המוגבלות.

תרשים 19: שכר נטו לחודש בקרב עובדים בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)*

0-4,000 4,001-6,000 6,001-7,500 10,000-7,501 מעל 10,000

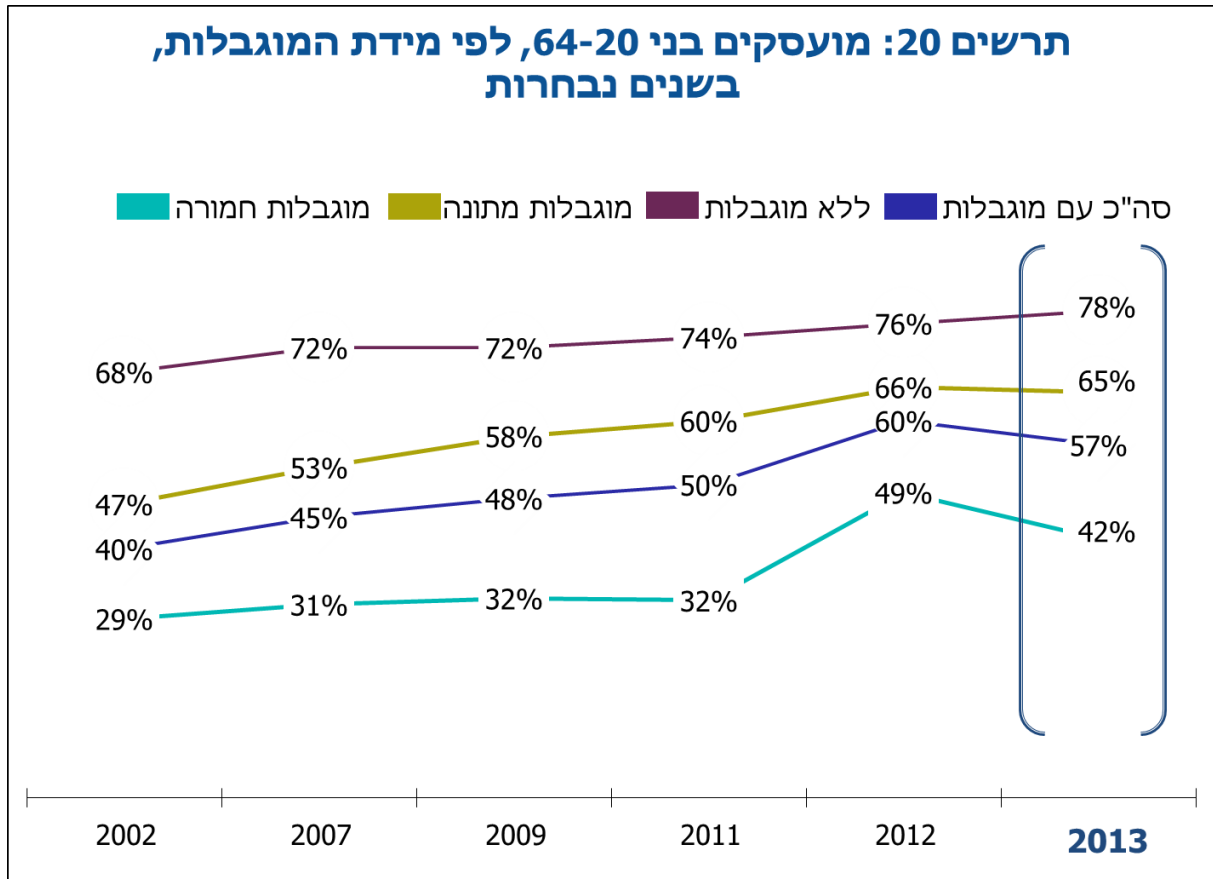

* על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 3,117,000 אנשים בישראל היו בני 20-64 ומועסקים, מתוכם 463,000 אנשים עם מוגבלות: 122,000 עם מוגבלות חמורה ו-341,000 עם מוגבלות מתונה.

בשנת 2013

שיעור העובדים בני 20-64 המרוויחים פחות מ-4,000 ₪ לחודש:
עם מוגבלות:
34%
ללא מוגבלות:
23%

- 45% מן העובדים עם מוגבלות חמורה ו-30% מן העובדים עם מוגבלות מתונה מרוויחים שכר הנמוך מ-4,000 ₪ נטו לעומת 23% מן העובדים ללא מוגבלות.
- רק 15% מן העובדים עם מוגבלות חמורה ו-25% מן העובדים עם מוגבלות מתונה מרוויחים שכר הגבוה מ-7,500 ₪ נטו לעומת 37% מן העובדים ללא מוגבלות.
- פערי השכר נובעים חלקית מהבדלים בשכר, וחלקית מהבדלים בהיקף שעות העבודה, שכן בקרב אנשים עם מוגבלות שיעור גבוה של עובדים במשרה חלקית. הדבר נכון במיוחד בנוגע לאנשים עם מוגבלות חמורה (ראו תרשים 18).

בין השנים 2002 ל-2013:

העלייה באחוז המועסקים בין השנים 2002 ל-2013:

- עם מוגבלות חמורה: **29% ← 42%**
- עם מוגבלות מתונה: **47% ← 65%**
- סך-הכול עם מוגבלות: **40% ← 57%**
- ללא מוגבלות: **68% ← 78%**

- חלה עלייה בשיעור המועסקים בכלל קבוצות האוכלוסייה.
- הצטמצם הפער בשיעור התעסוקה בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות; בקרב אנשים עם מוגבלות חלה עלייה של 17 נקודות אחוז ואילו בקרב אנשים ללא מוגבלות חלה עלייה של 10 נקודות אחוז.

3.3 מצב כלכלי

מצב כלכלי ראוי הוא תנאי לאיכות חיים ומהווה יעד אישי וחברתי מרכזי.

בסעיף זה ייבחן מצבם הכלכלי של אנשים עם מוגבלות בהשוואה למצבם של אנשים ללא מוגבלות. לצורך כך נבחרו מדדים שונים לרמת הכנסה ולמידה שבה הכנסה זו מספיקה לכיסוי ההוצאות השוטפות.

דבר נציבות השוויון

סעיף זה מעיד על פערים גדולים במצב הכלכלי בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות: הכנסותיהם נמוכות יותר, הם מוותרים לעתים קרובות יותר על קניית מזון, ארוחה חמה, אירוח אנשים, קניית בגדים או תחביב, והם מוטרדים יותר מעתידם הכלכלי.

לפערים במצב הכלכלי יש גורמים רבים. גורם חשוב הוא הפערים בתעסוקה שתוארו בסעיף 3.2 לעיל – שיעורי תעסוקה נמוכים ושיעורים גבוהים של מועסקים במשרות חלקיות מבין המועסקים, ורמות השכר הנמוכות יותר בקרב אנשים עם מוגבלות. גורמים נוספים הם קצבת נכות נמוכה יחסית לשכר המינימום וההוצאות הגבוהות הכרוכות במוגבלות.

סיבה נוספת לכך היא שיעורם הנמוך של מקבלי קצבת נכות. לא כל האנשים עם מוגבלות, כהגדרתם בדוח זה (על פי דיווח עצמי), זכאים לקבל קצבת נכות כללית הניתנת על פי קריטריונים אובייקטיביים קבועים בחוק. דוח שפורסם בשנת 2012 על ידי מאיירס-ג'וינט מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי (נאון ואחרים, 2012) מעיד על כך שמקרב כלל האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (18-67) המתגוררים בקהילה רק 19% מקבלים קצבת נכות. כמו כן 35% מן האנשים עם מוגבלות אינם עובדים ואינם מקבלים קצבת נכות (חלקם מקבלים קצבת הבטחת הכנסה). בקרב קבוצת האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה אשר אינם זכאים לקצבת נכות ואינם עובדים, קיים שיעור גבוה במיוחד של נשים (62%), של בני 55-67 (41%) ושל ערבים (32%).

חשוב לציין כי מוגבלות והיעדר גישה למשאבים כלכליים שלובים זה בזה. מצד אחד, מוגבלות גורמת לירידה בהכנסות, ומן הצד האחר, היעדר משאבים למימון שירותים שיכולים לסייע בשילוב בעבודה כולל התאמות מסוגים שונים הופכת לקוטרפואית למוגבלות תפקודית. כך למשל, אדם כבד שמיעה שאין ביכולתו לרכוש מכשיר שמיעה יתקשה לתפקד בחברה שומעת.

אנו סבורים כי קושי כלכלי הוא במידה רבה תולדה של הדרה מן החברה הסובבת. ככל שהחברה תשכיל להכיל אנשים עם מוגבלות, לתמוך בהם ולשלבם במערכות הכלכליות במדינה, כך מצבם הכלכלי ילך וישתווה לזה של יתר התושבים, לרווחת כולנו.

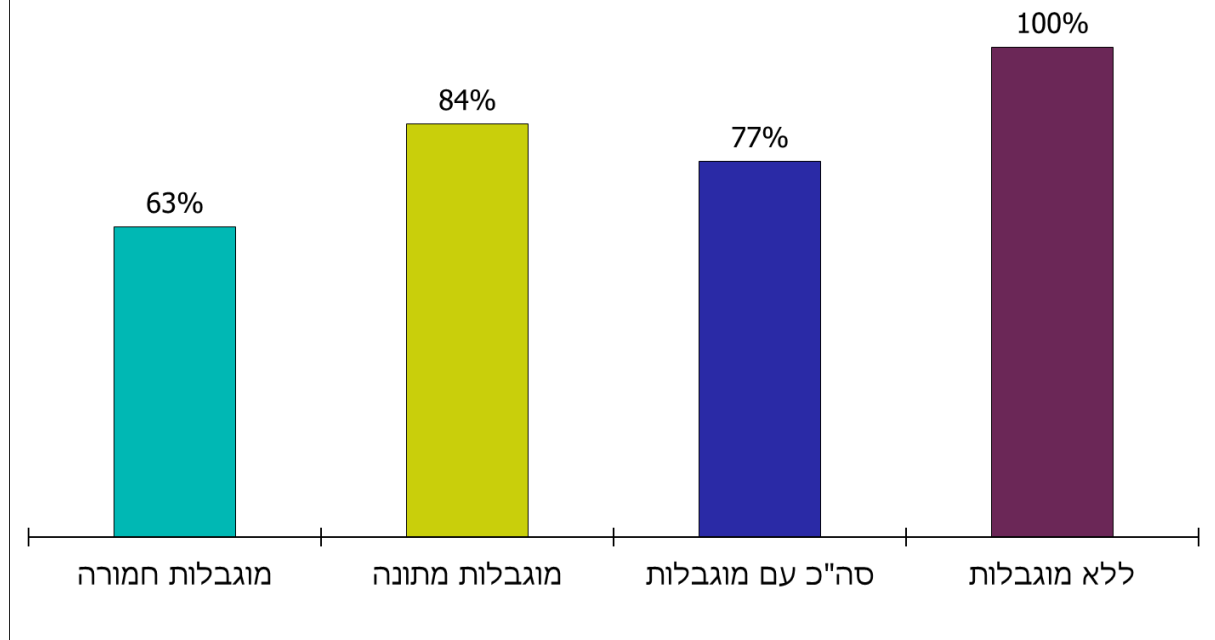
3.3.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)¹⁶

הכנסה לנפש היא סכום ההכנסות של משק הבית ממקורות שונים (עבודה, פנסיה, שכר דירה, קצבאות וכדומה) חלקי מספר הנפשות, לפי נפש סטנדרטית במשק הבית¹⁷. תרשים 21 להלן מציג את יחס ההכנסות לנפש בין אנשים עם מוגבלות ובין אנשים ללא מוגבלות בני 20-64. התרשים מציג את ההכנסה של אנשים עם מוגבלות כאחוז מן ההכנסה של אנשים ללא מוגבלות.

16 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 4,213,000 אנשים בישראל היו בני 20-64, מתוכם 818,000 אנשים עם מוגבלות: 294,000 עם מוגבלות חמורה ו-524,000 עם מוגבלות מתונה.

17 נפש סטנדרטית היא מושג מחושב. הצורך בחישוב נובע מן העובדה שגודל משק הבית משפיע על רמת החיים שאפשר לקיים מהכנסה נתונה. כדי ליצור בסיס להשוואת רמת החיים של משקי בית שבהם מספר נפשות שונה, נהוג להשוותם לפי הכנסה לנפש. מקובל גם להניח כי מספר הנפשות במשק בית אינו משפיע באופן אחיד ושווה על רמת החיים האפשרית מהכנסה נתונה, משום שקיימים יתרונות לגודל משק הבית. לכן, נערכה טרנספורמציה של מספר הנפשות, לפי סולם אחיד (למ"ס, www.cbs.gov.il).

תרשים 21: הכנסה כוללת לנפש סטנדרטית של אנשים עם מוגבלות כאחוז מההכנסה של אנשים ללא מוגבלות,* (נטו) מכל מקורות ההכנסה (עבודה, פנסיה, שכר דירה, קצבאות וכדומה), בקרב בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

* האומדנים חושבו לנפש סטנדרטית במשק בית (לפי הגדרת נפש סטנדרטית של הלמ"ס). בסקר החברתי הכנסה נטו מתקבלת בתשובה לשאלה מה הייתה ההכנסה נטו של כל משק הבית לאחר הורדות, מכל מקורות ההכנסה, כולל קצבאות. הלמ"ס הציג בפני הנשאלים קטגוריות הכנסה כוללת. כדי להמיר קטגוריות אלה להכנסה לנפש סטנדרטית, הנחנו כי ממוצע ההכנסה בקטגוריה הוא הערך האמצעי של הקטגוריה (לדוגמא, 5,000 ₪ מייצג את הקטגוריה של 4,001-6,000 ₪).

בשנת 2013

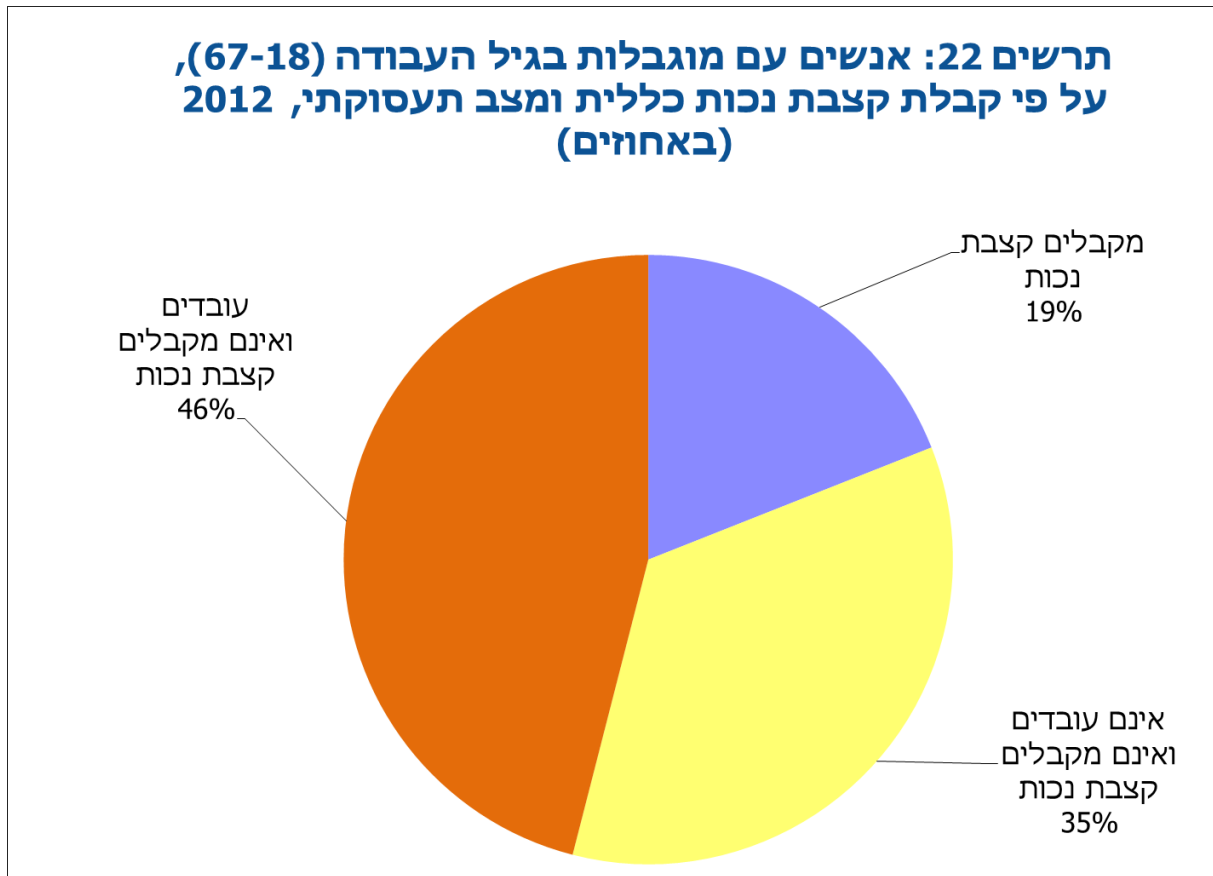
ההכנסה לנפש סטנדרטית במשקי בית שבהם יש אדם עם מוגבלות (בני 20-64) נמוכה ב- **23%** מזו של משקי בית ללא אנשים עם מוגבלות

- ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית של משק בית שבו יש אדם עם מוגבלות מתונה מהווה 84% מזו של אנשים ללא מוגבלות.
- ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית של משק בית שבו יש אדם עם מוגבלות חמורה מהווה 63% מזו של אנשים ללא מוגבלות.
- ככל שהמוגבלות חמורה יותר ההכנסה של משק הבית לנפש סטנדרטית נמוכה יותר.

אנשים עם מוגבלות וקצבאות נכות

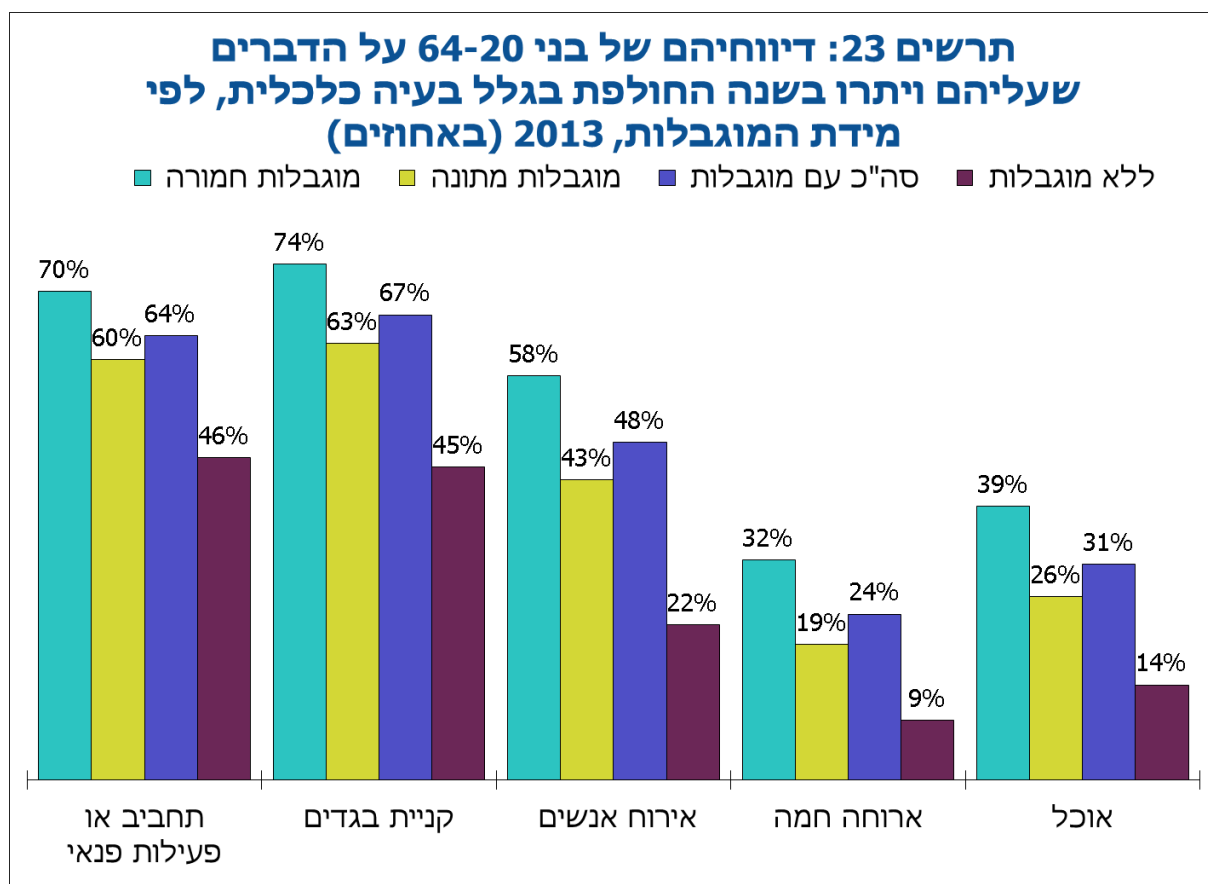
נתוני תרשים 22 לקוחים מסקר שערכו מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל והביטוח הלאומי בשנת 2012, בקרב אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה

בתרשים 22 להלן מוצגת התפלגות האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה, על פי קבלת קצבת נכות כללית ועל פי מצב תעסוקתי.

מן התרשים עולה כי:

- 35% מן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה אינם עובדים ואינם זכאים לקצבת נכות כללית
 - בקרב קבוצת האנשים עם מוגבלות שאינם עובדים ואינם מקבלים קצבת נכות יש שיעור גבוה במיוחד של נשים (62%), של בני 55-67 (41%) ושל ערבים (32%).
- בתרשימים 23-28 להלן מוצגים ביטויים והשלכות של מצבם הכלכלי של אנשים בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

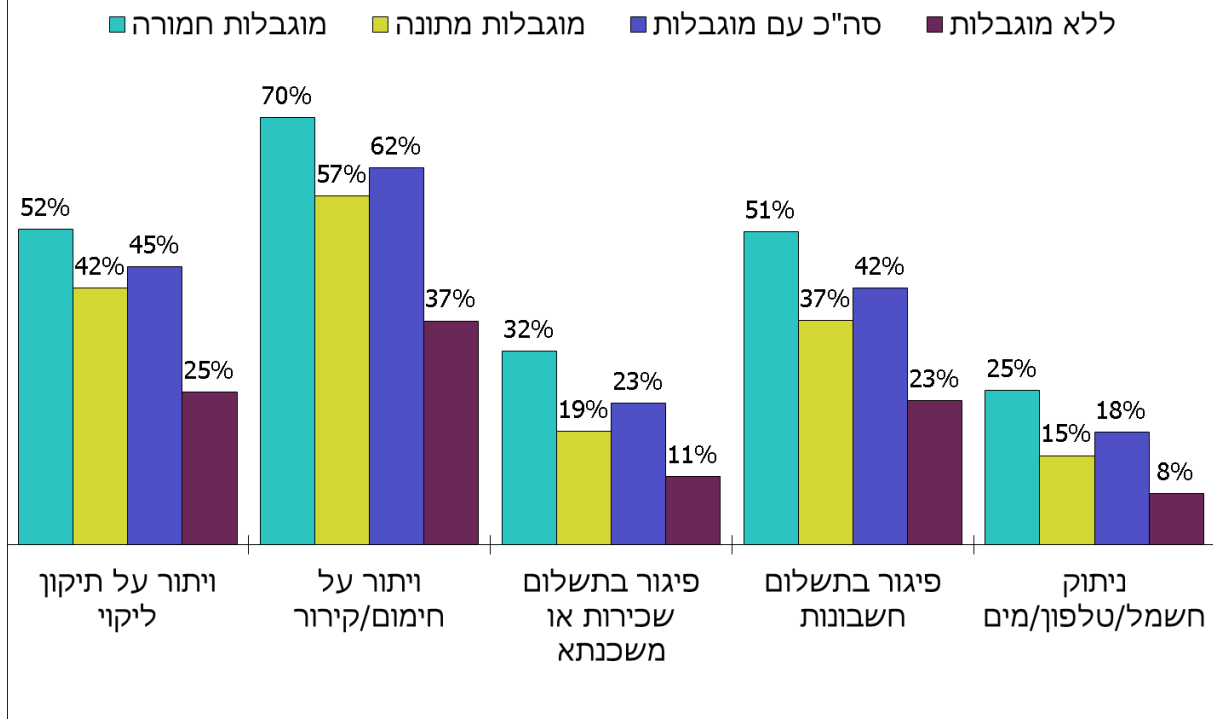

בשנת 2013

שיעור המוותרים על אוכל בשל בעיה כלכלית בקרב בני 20-64:
 עם מוגבלות:
31%
 ללא מוגבלות:
14%

- 39% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-26% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על אוכל לעומת 14% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 32% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-19% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על ארוחה חמה לעומת 9% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 58% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-43% מקרב האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על אירוח אנשים בביתם לעומת 22% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 74% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-63% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו ויתרו על קניית בגדים לעומת 45% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 70% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-60% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על תחביב או על פעילות פנאי לעומת 46% מן האנשים ללא מוגבלות.

תרשים 24: דיווחיהם של בני 20-64 על קשיים במימון הוצאות אחזקת דירה בשנה החולפת בגלל בעיה כלכלית, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013

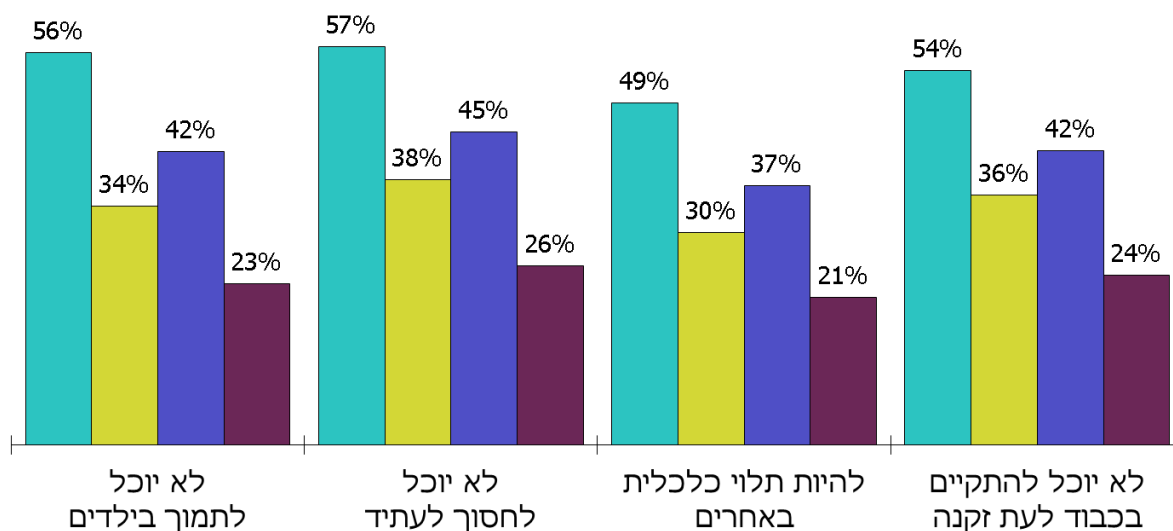
בני 20-64 שנותקו משירותים כגון חשמל, טלפון או מים במהלך השנה החולפת: עם מוגבלות: **18%** ללא מוגבלות: **8%**

לאנשים עם מוגבלות קושי כלכלי רב יותר במימון הוצאות הנוגעות לאחזקת הדירה לעומת אנשים ללא מוגבלות:

- 52% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-42% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על תיקון ליקוי בביתם לעומת 25% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 70% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-57% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על חימום או קירור ביתם לעומת 37% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 32% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-19% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי פיגרו בתשלום שכירות או משכנתא לעומת 11% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 51% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-37% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי פיגרו בתשלום חשבונות לעומת 23% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 25% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי נותקו מאספקת חשמל, טלפון או מים לביתם לעומת 8% מן האנשים ללא מוגבלות.

תרשים 25: דיווחיהם של בני 20-64 על היותם "מוטרדים מאוד" מעתידם הכלכלי, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

■ ללא מוגבלות ■ סה"כ עם מוגבלות ■ מוגבלות מתונה ■ מוגבלות חמורה

בשנת 2013

בני 20-64 המוטרדים מאוד כי לא יוכלו להתקיים בכבוד לעת זקנה:

עם מוגבלות:

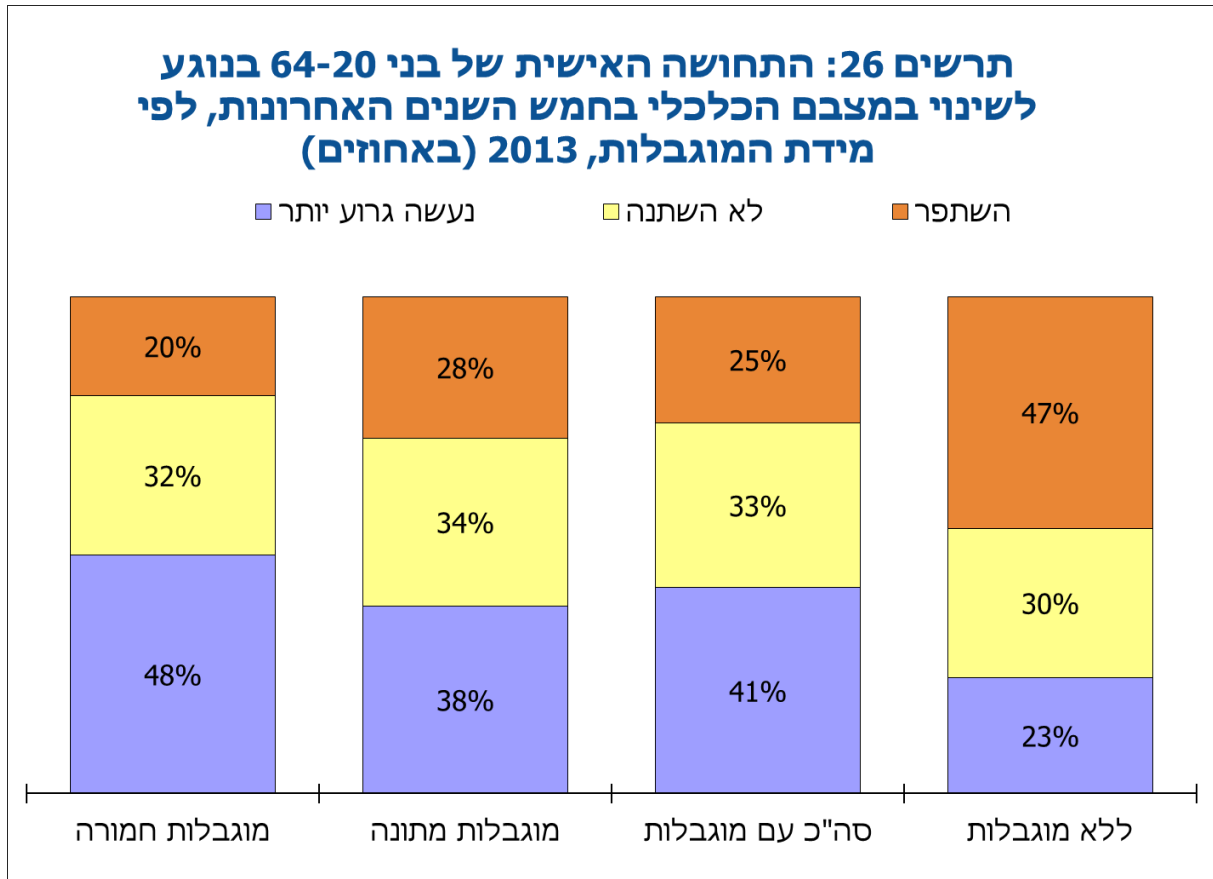
42%

ללא מוגבלות:

24%

- 54% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-36% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מן האפשרות שלא יוכלו להתקיים בכבוד לעת זקנה לעומת 24% מקרב אנשים ללא מוגבלות.
- 49% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-30% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מן האפשרות שבעתיד הם יאלצו להיות תלויים כלכלית באחרים לעומת 21% מקרב אנשים ללא מוגבלות.
- 57% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-38% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מכך שהם לא יוכלו לחסוך לעתיד לעומת 26% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 56% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-34% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מכך שהם לא יוכלו לתמוך בילדיהם לעומת 23% מן האנשים ללא מוגבלות.

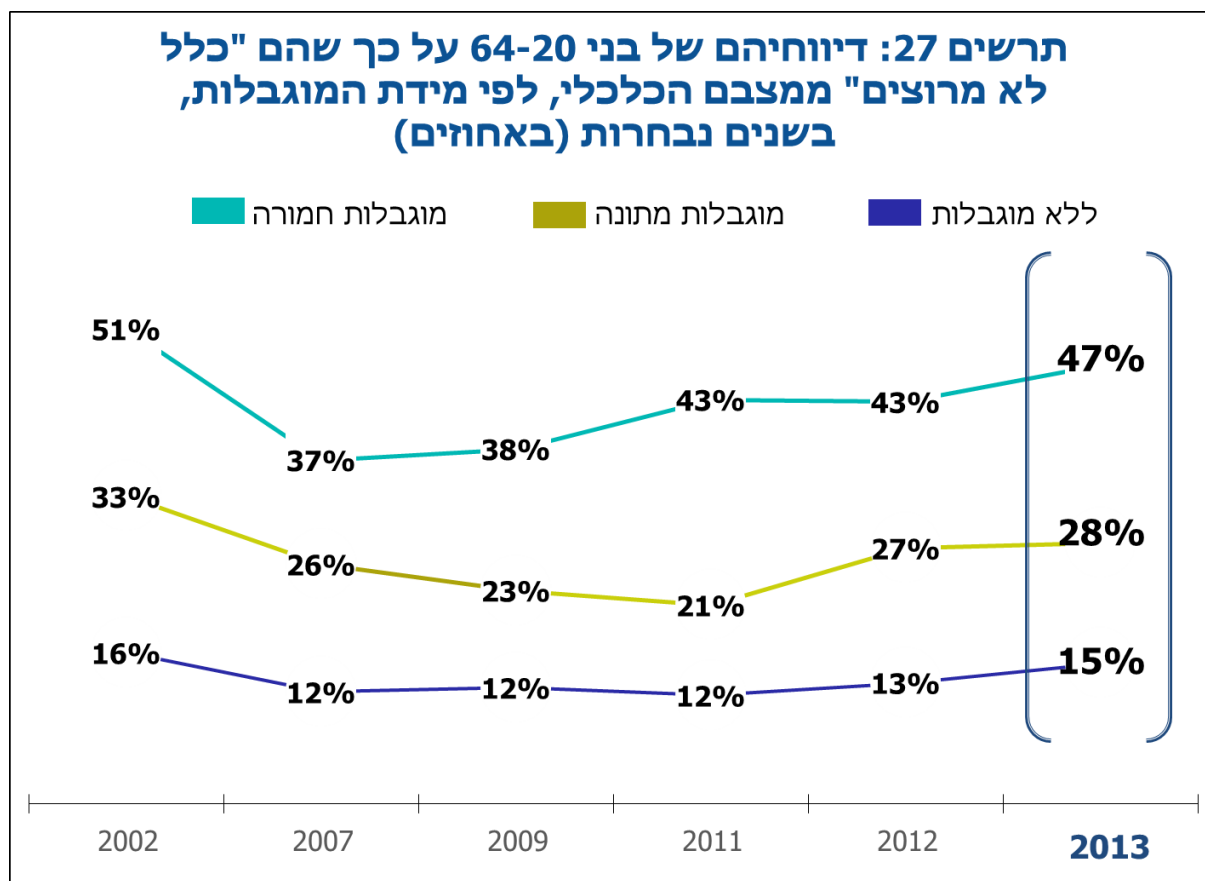
נתונים אלה מעידים על כך שרבים מן האנשים עם מוגבלות חוששים מעתידם הכלכלי ומיכולתם להתמודד עם האתגרים הכלכליים שלהם יידרשו בעתיד. חששות אלה גוברים ככל שעולה חומרת המוגבלות.

בשנת 2013

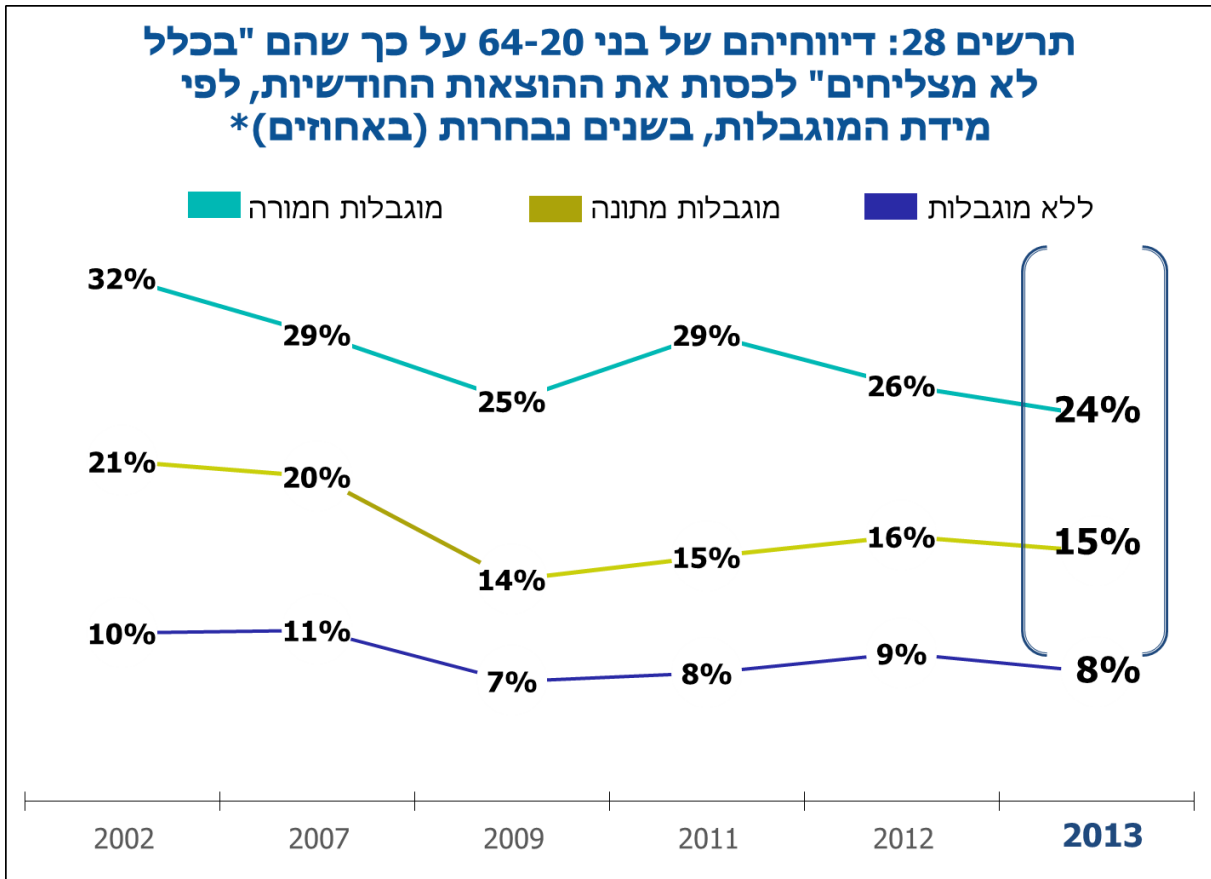
בני 20-64 החשים הרעה במצבם הכלכלי בחמש השנים האחרונות: עם מוגבלות: **41%** ללא מוגבלות: **23%**

- 48% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-38% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי לדעתם מצבם הכלכלי נעשה גרוע יותר בשנים האחרונות לעומת 23% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 20% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-28% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי לדעתם מצבם הכלכלי השתפר בשנים האחרונות לעומת 47% מן האנשים ללא מוגבלות.

מתרשים 27 עולה כי:

- בשנת 2013, 47% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-28% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם כלל לא מרוצים ממצבם הכלכלי לעומת 15% מן האנשים ללא מוגבלות.
- בין שנת 2002 לשנת 2007 חלה ירידה בשיעור האנשים עם מוגבלות שדיווחו כי הם כלל לא מרוצים ממצבם הכלכלי (ירידה של 14 נקודות אחוז בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה ו-7 נקודות אחוז בקרב אנשים עם מוגבלות מתונה), לעומת ירידה של 4 נקודות אחוז בקרב אנשים ללא מוגבלות.
- הנתונים מעידים על כך שבין שנת 2002 לשנת 2007 חל שיפור במידת שביעות הרצון מן המצב הכלכלי בקרב כל הקבוצות, אולם בקרב אנשים עם מוגבלות חל שיפור רב יותר.
- משנת 2007 ועד שנת 2013 חלה עלייה של 10 נקודות אחוז בשיעור האנשים עם מוגבלות חמורה שדיווחו כי הם כלל לא מרוצים ממצבם הכלכלי. לעומתם, בקרב אנשים ללא מוגבלות ובקרב אנשים עם מוגבלות מתונה חלה עלייה קלה בשיעור המדווחים על כך.
- באופן כללי, ניכרת תנועתיות במהלך השנים במידת אי שביעות הרצון מן המצב הכלכלי (ירידה ואחריה עלייה), אולם בשנת 2013 שיעור האנשים שדיווחו כי הם אינם מרוצים ממצבם הכלכלי נמוך במעט משיעורם בשנת 2002.

* בהתייחס לתרשימים 26 ו-28, נמצא כי בקרב האנשים שדיווחו כי הם כלל אינם מצליחים לכסות את הוצאותיהם, הרוב המכריע חושבים כי מצבם הכלכלי בהשוואה לשנים קודמות לא השתנה או נעשה גרוע יותר (89% מן האנשים עם מוגבלות חמורה, 92% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ו-93% מן האנשים ללא מוגבלות).

ירידה באחוז בני 20-64 המדווחים כי הם "כלל לא מצליחים" לכסות את ההוצאות החודשיות: עם מוגבלות חמורה **32% ← 24%** עם מוגבלות מתונה **21% ← 15%** ללא מוגבלות **10% ← 8%**

- בשנת 2013, 24% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את הוצאותיהם החודשיות לעומת 8% מן האנשים ללא מוגבלות.
- משנת 2002 ועד 2013 חלה ירידה בשיעור האנשים שדיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את הוצאותיהם החודשיות: ירידה של 8 נקודות אחוז אצל אנשים עם מוגבלות חמורה ו-6 נקודות אחוז אצל אנשים עם מוגבלות מתונה לעומת 2 נקודות אחוז אצל אנשים ללא מוגבלות.
- בעוד שיכולתם של אנשים עם מוגבלות לכסות את הוצאותיהם החודשיות השתפרה, עדיין נותר פער משמעותי בינם ובין אנשים ללא מוגבלות.

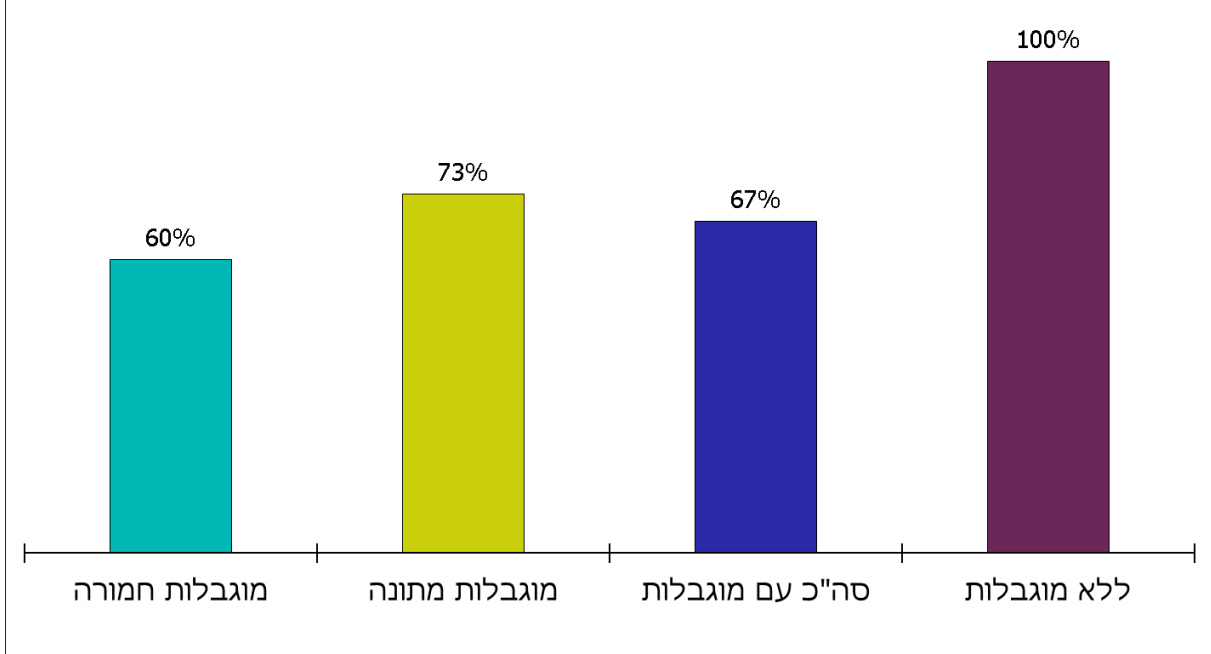
3.3.2 אנשים עם מוגבלות בני 65+¹⁸

תרשים 29 להלן מציג את יחס ההכנסות לנפש סטנדרטית (נטו)¹⁹ בין אנשים בני 65+ עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות. בדומה לתרשים 21 לעיל, תרשים זה מציג את ההכנסה הכוללת לנפש סטנדרטית של אנשים עם מוגבלות כאחוז מן ההכנסה של אנשים ללא מוגבלות.

18 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 802,000 אנשים בישראל היו בני 65+. מתוכם 433,000 אנשים עם מוגבלות: 186,000 עם מוגבלות חמורה ו-247,000 עם מוגבלות מתונה.

19 נפש סטנדרטית היא מושג מחושב. הצורך בחישוב נובע מן העובדה שגודל משק הבית משפיע על רמת החיים שאפשר לקיים מהכנסה נתונה. על מנת ליצור בסיס להשוואת רמת החיים של משקי בית בעלי מספר נפשות שונה, נהוג להשוותם לפי הכנסה לנפש. מקובל גם להניח, שמספר הנפשות במשק בית אינו משפיע באופן אחיד ושווה על רמת החיים האפשרית מהכנסה נתונה, משום שקיימים יתרונות לגודל. לכן, נערכה טרנספורמציה של מספר הנפשות, לפי סולם אחיד (למ"ס, www.cbs.gov.il).

תרשים 29: הכנסה כוללת לנפש סטנדרטית של אנשים עם מוגבלות כאחוז מן ההכנסה של אנשים ללא מוגבלות, (נטו) מכל מקורות ההכנסה, בקרב בני 65+, לפי מידת מוגבלות, 2013 (באחוזים)

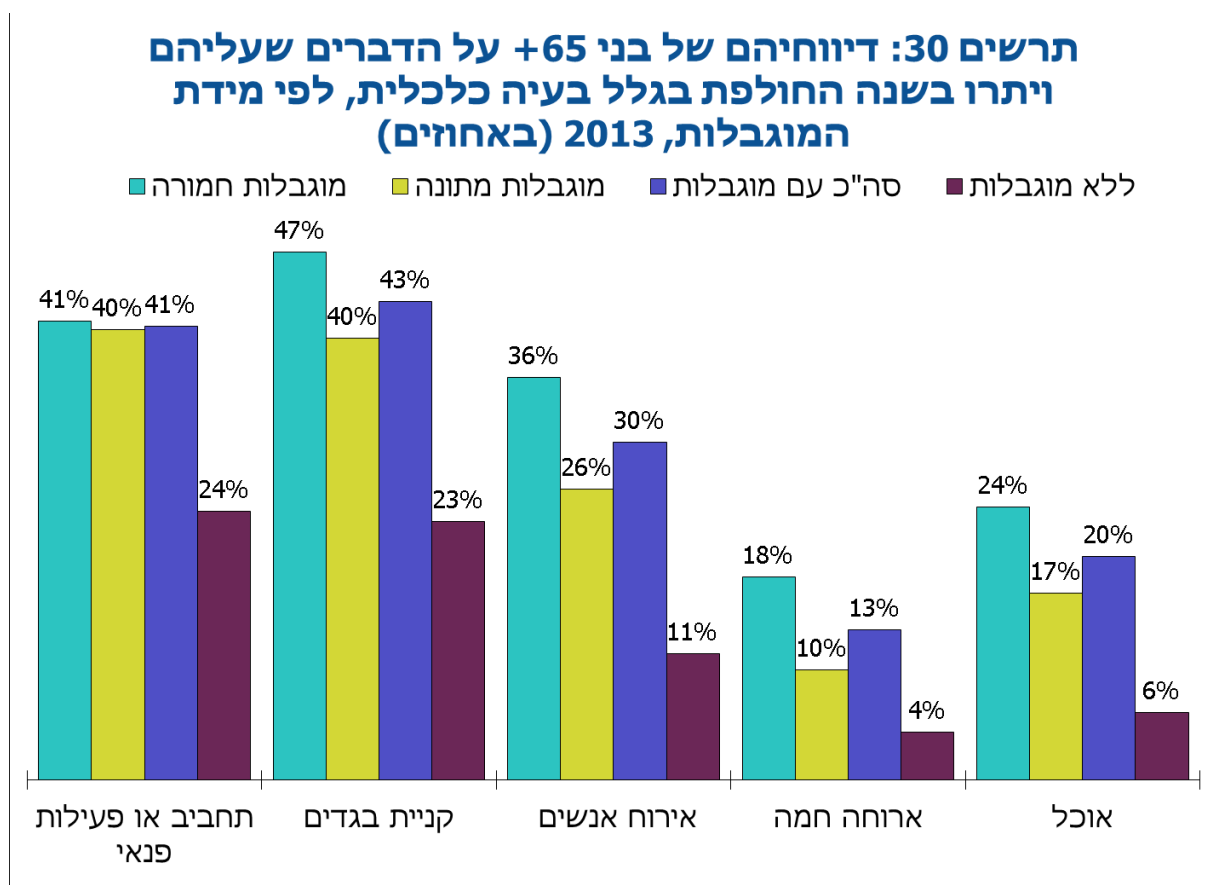
* האומדנים חושבו לנפש סטנדרטית במשק בית (לפי הגדרת נפש סטנדרטית של הלמ"ס), לפי מענה הנשאלים על השאלה מה הייתה ההכנסה נטו של כל משק הבית לאחר הורדות, מכל מקורות ההכנסה, כולל קצבאות. הלמ"ס הציג בפני הנשאלים קטגוריות הכנסה כוללת. כדי להמיר קטגוריות אלה להכנסה לנפש סטנדרטית, הנחנו שממוצע ההכנסה בקטגוריה הוא הערך האמצעי של הקטגוריה (לדוגמה – 5,000 ₪ מייצג את הקטגוריה של 4,001-6,000 ₪).

בשנת 2013

ההכנסה לנפש סטנדרטית של בני 65+ עם מוגבלות נמוכה
33% -
 מזו של אנשים ללא מוגבלות

- ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית של משק בית שבו יש אדם עם מוגבלות חמורה מהווה 60% מזו של אנשים ללא מוגבלות.
- ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית של משק בית שבו יש אדם עם מוגבלות מתונה מהווה 73% מזו של אנשים ללא מוגבלות.
- במשק בית שבו יש אדם עם מוגבלות, ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית נמוכה יותר מזו של משקי בית שבהם אין אדם עם מוגבלות.
- כמו כן, ניתן לראות שככל שרמת המוגבלות גבוהה יותר ההכנסה הממוצעת לנפש סטנדרטית של משק הבית נמוכה יותר.
- הפער בהכנסות בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות גבוה יותר בקרב בני 65+ מאשר בקרב אנשים בגיל העבודה (33% לעומת 23%, בהתאמה).

תרשימים 30-35 להלן מציגים ביטויים שונים והשלכות של מצבם הכלכלי של אנשים בני +65, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

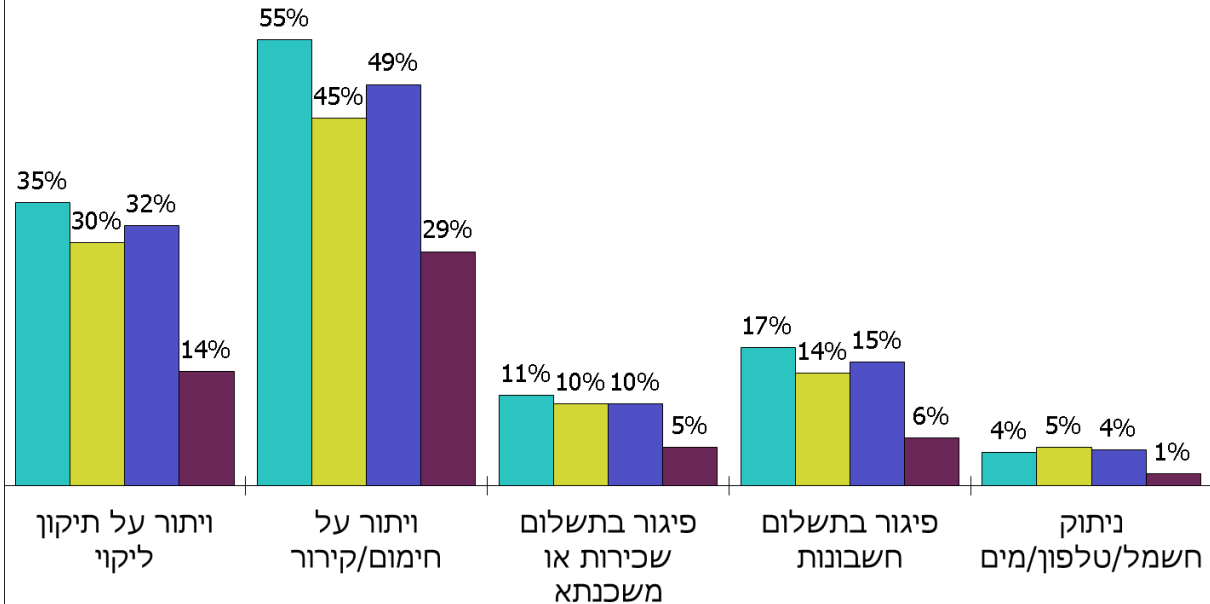
בשנת 2013

בני +65
המוותרים על אוכל בשל
בעיה כלכלית:
עם מוגבלות:
20%
ללא מוגבלות:
6%

- 24% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-17% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על אוכל לעומת 6% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 18% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-10% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על ארוחה חמה לעומת 4% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 36% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-26% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על אירוח אנשים בביתם לעומת 11% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 47% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-40% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על קניית בגדים לעומת 23% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 41% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-40% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי ויתרו על תחביב או על פעילות פנאי לעומת 24% מן האנשים ללא מוגבלות.

תרשים 31: דיווחיהם של בני 65+ על קשיים במימון הוצאות אחזקת דירה בשנה החולפת בגלל בעיה כלכלית, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

■ ללא מוגבלות ■ סה"כ עם מוגבלות ■ מוגבלות מתונה ■ מוגבלות חמורה

בשנת 2013

בני 65+ המוותרים על חימום או על קירור בגלל בעיה כלכלית:

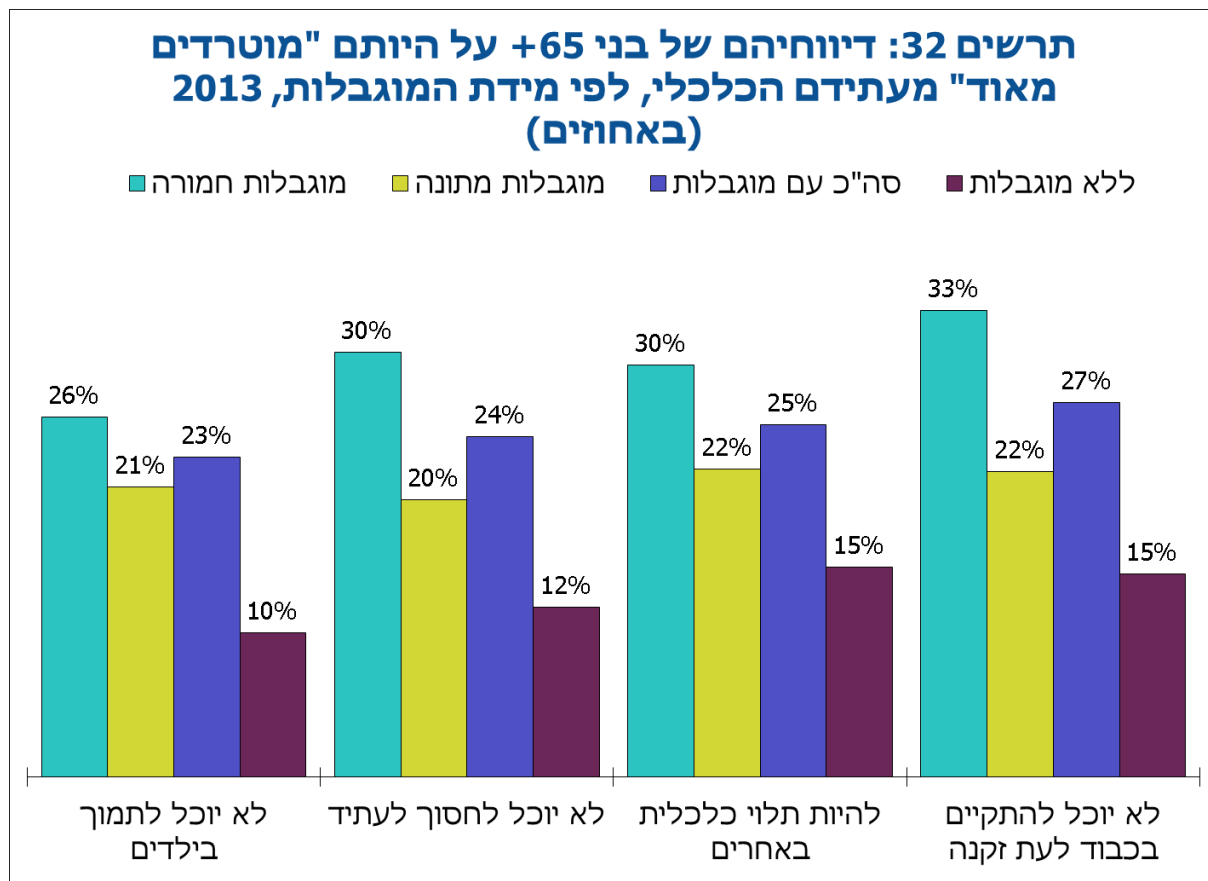
עם מוגבלות:

49%

ללא מוגבלות:

29%

- לאנשים עם מוגבלות קושי כלכלי רב יותר במימון הוצאות הנוגעות לאחזקת הדירה לעומת אנשים ללא מוגבלות. הדבר בולט בעיקר כאשר מדובר בויתור על חימום או קירור הדירה (49% בקרב אנשים עם מוגבלות לעומת 29% בקרב אנשים ללא מוגבלות), וויתור על תיקון ליקוי בדירה (32% לעומת 14%, בהתאמה).
- בהשוואה לאנשים בגיל העבודה (ראו תרשים 24), אנשים בני 65+ נוטים פחות לוותר על חימום, קירור או על תיקון של ליקויים בביתם. נוסף לכך, הם מפגרים פחות בתשלומים ולכן סובלים פחות מניתוק שירותים בסיסיים בביתם.

בשנת 2013

- 33% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-22% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מן האפשרות שלא יוכלו להתקיים בכבוד לעת זקנה לעומת 15% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 30% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-22% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מן החשש שבעתיד הם יאלצו להיות תלויים כלכלית באחרים לעומת 15% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 30% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-20% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מכך שלא יוכלו לחסוך לעתיד לעומת 12% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 26% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-21% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מוטרדים מאוד מכך שלא יוכלו לתמוך בילדיהם לעומת 10% מן האנשים ללא מוגבלות.

בני 65+ המודאגים כי בעתיד יאלצו להיות תלויים כלכלית באחרים:

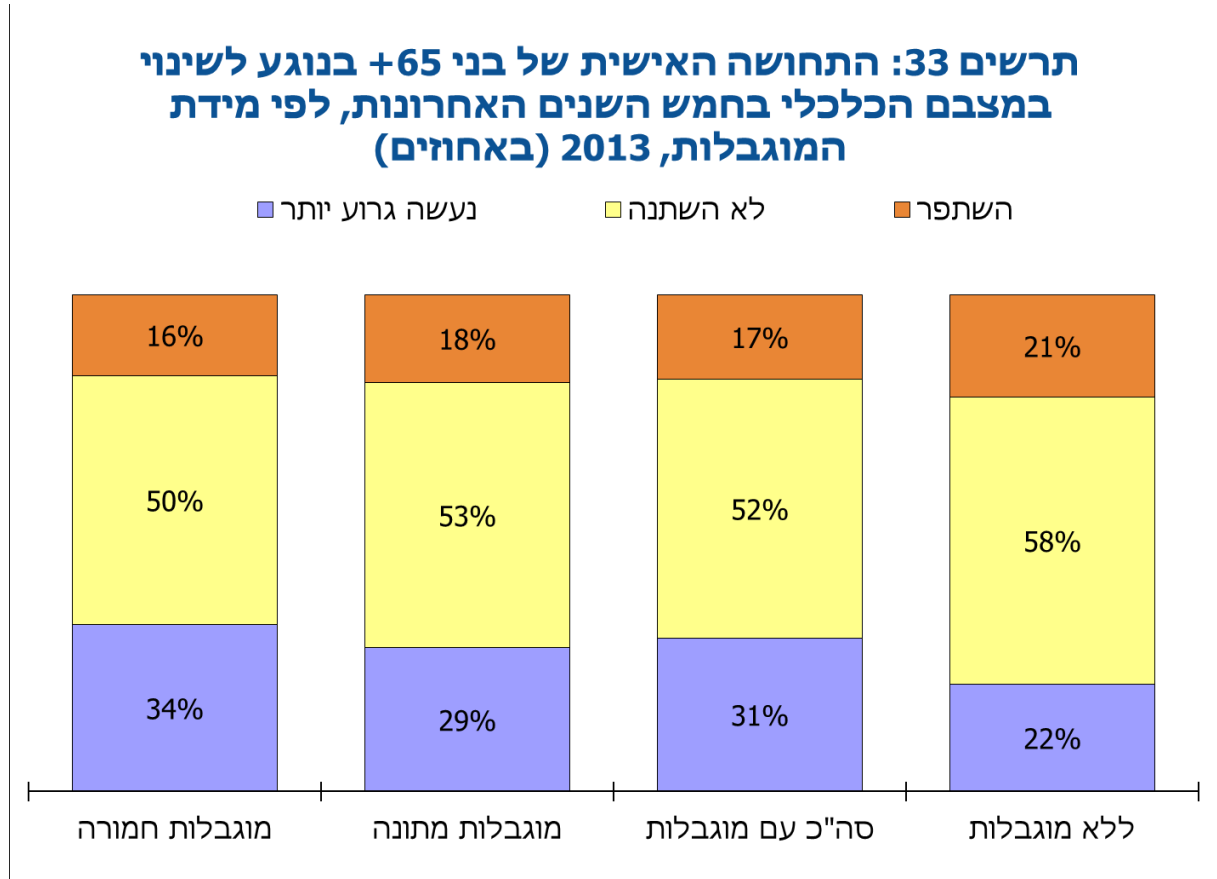
עם מוגבלות:

25%

ללא מוגבלות:

15%

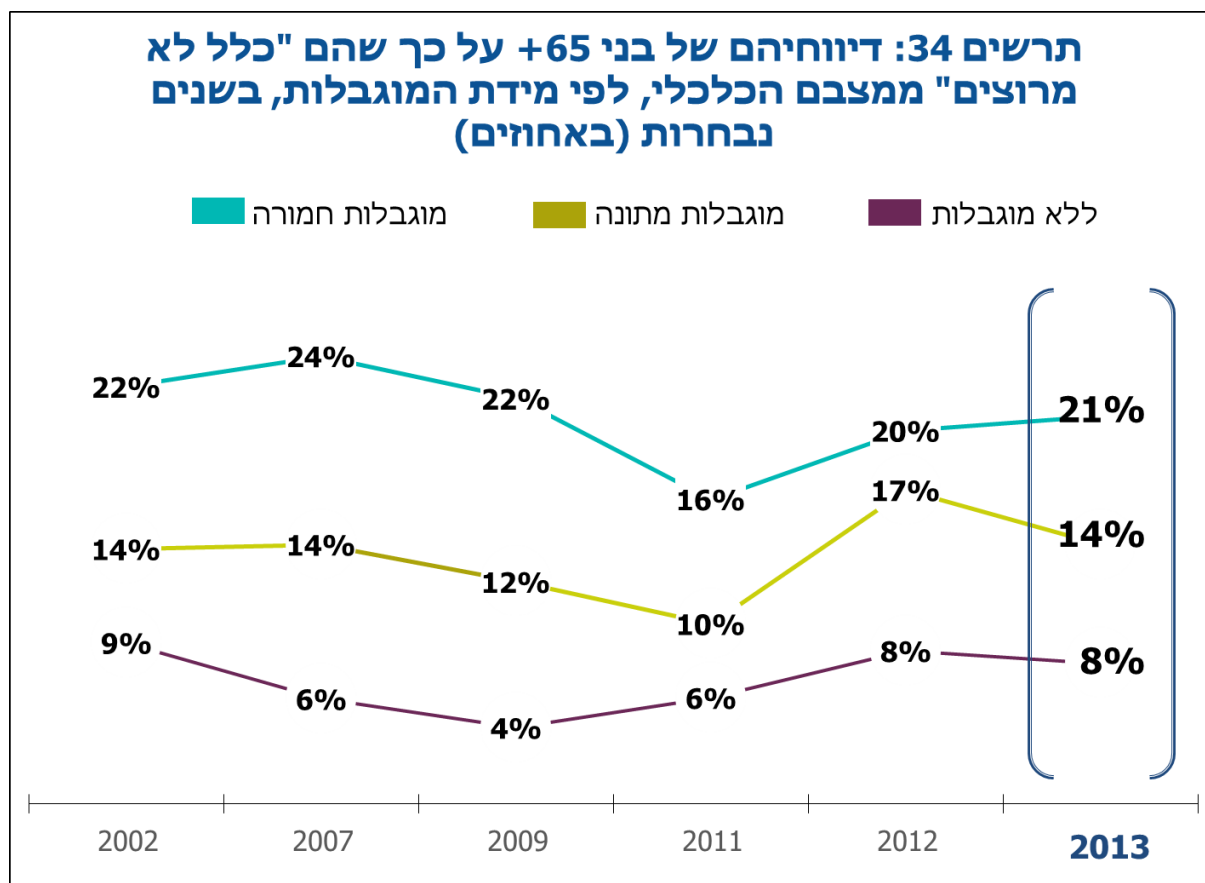
נתונים אלה מעידים על כך שגם בקרב בני 65+, רבים מן האנשים עם מוגבלות חוששים מעתידם הכלכלי ומיכולתם להתמודד עם האתגרים הכלכליים שלהם יידרשו בעתיד. חששות אלה גוברים ככל שעולה חומרת המוגבלות.

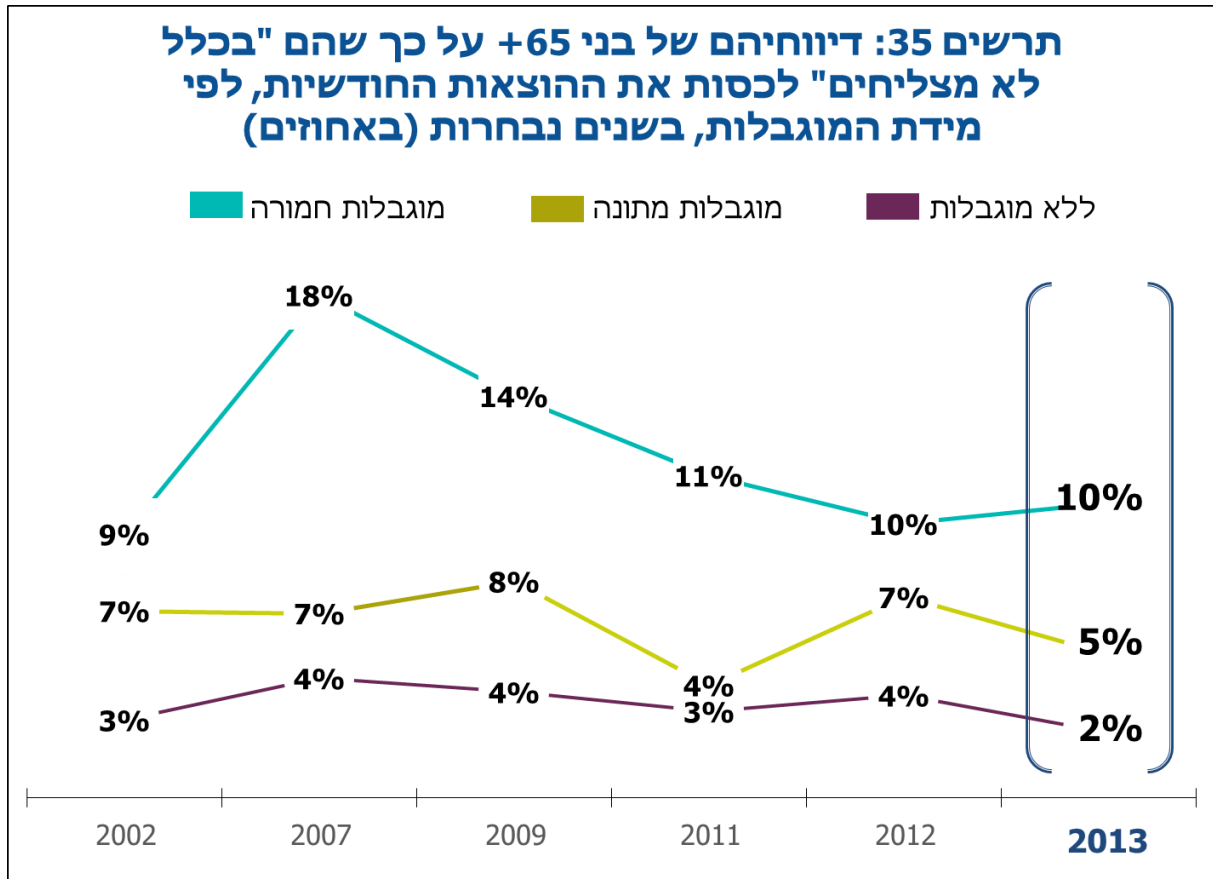
בשנת 2013

בני 65+ החשים שינוי לרעה במצבם הכלכלי בחמש השנים האחרונות: עם מוגבלות: **31%** ללא מוגבלות: **22%**

- 34% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-29% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חושבים שמצבם הכלכלי נעשה גרוע יותר לעומת 22% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 16% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-18% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי מצבם הכלכלי השתפר לעומת 21% מן האנשים ללא מוגבלות.

- בשנת 2013, 21% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-14% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם כלל לא מרוצים ממצבם הכלכלי, לעומת 8% מן האנשים ללא מוגבלות.
- משנת 2002 ועד שנת 2013 חלה ירידה ואחריה עלייה בשיעור האנשים שדיווחו כי הם כלל לא מרוצים ממצבם הכלכלי.
- בקרב שלוש הקבוצות, שיעור האנשים שדיווחו בשנת 2013 כי אינם מרוצים ממצבם הכלכלי דומה לשיעורם בשנת 2002.

מתרשים 35 עולה כי:

- בשנת 2013, 10% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-5% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את הוצאותיהם החודשיות לעומת 2% מן האנשים ללא מוגבלות.
- משנת 2002 ועד שנת 2013, שיעור האנשים שדיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את הוצאותיהם החודשיות נותר דומה.
- בין שנת 2002 לשנת 2007 חלה עלייה בשיעור האנשים עם מוגבלות חמורה שדיווחו כי הם כלל לא מצליחים לכסות את הוצאותיהם החודשיות. החל משנת 2007 ירד שיעורם בהתמדה, עד שבשנת 2012 שב לרמה שעליה עמד בשנת 2002.

3.4 דיור וסביבת המגורים

הרוב המכריע של האנשים עם מוגבלות מתגוררים בקהילה (94%). מתוך יותר מ-1.3 מיליון האנשים עם מוגבלות בני 18+ שחיו בישראל בשנת 2013, מספרם של אלה שחיו במוסדות נאמד בכ-82,000, והם מהווים כ-6% מכלל האנשים עם מוגבלות. כ-10% מן האנשים עם מוגבלות בני 65+ (כ-55,000 נפש) וכ-3% מן האנשים עם מוגבלות בני 18-64 (כ-27,000 נפש) גרים במוסדות.²⁰

דבר נציבות השוויון

בעבר היה מקובל להפריד אנשים עם מוגבלות מן החברה ולשכנם במוסדות מרוחקים ומנותקים. כיום, לאור גישת זכויות האדם, מקובל לחשוב כי מקומו של האדם עם המוגבלות הוא בקהילה, ככל אדם אחר, ומחובת המדינה לדאוג לשילובו בחברה ולהכללתו בה.

זכות זו נתמכת בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות משנת 1998, הקובע בין מטרותיו את עיגון זכותו של אדם עם מוגבלות להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים. מטרות נוספות של החוק הן לאפשר לאדם לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו. עוד קובע החוק כי האדם יקבל שירותים וזכויות במסגרת השירותים המיועדים לכלל הציבור, במרחק סביר ממקום מגוריו.

גם אמנת האו"ם בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות שאושרה על-ידי מדינת ישראל בשנת 2012 מדגישה בסעיף 19 את זכותו של האדם לחיים עצמאיים ולשילוב בקהילה. בפועל, רוב האנשים עם מוגבלות (94%) חיים בקהילה, ורק מיעוטם חיים במוסדות. החיים בקהילה מתאפשרים לעתים קרובות בזכות תמיכה משפחתית. מדינת ישראל נקטה פעולות מספר כדי לאפשר לאנשים עם מוגבלות לחיות בקהילה ובהן מתן זכאות לדיוור ציבורי והשתתפות בשכר דירה, סיוע בהתאמת דירה ומתן קצבאות למימון, אמנם חלקי, לסיוע אישי בבית.

הנתונים שיוצגו להלן מעידים על כך שאנשים עם מוגבלות, יותר מאנשים ללא מוגבלות, חשים חוסר שביעות רצון מסביבת המגורים שבה הם חיים. תחושה זו עשויה לנבוע, בין היתר, מהיעדר נגישות במרחב השכונתי. סביר להניח כי חלקם חשים בקושי להתנייד בסביבת המגורים.

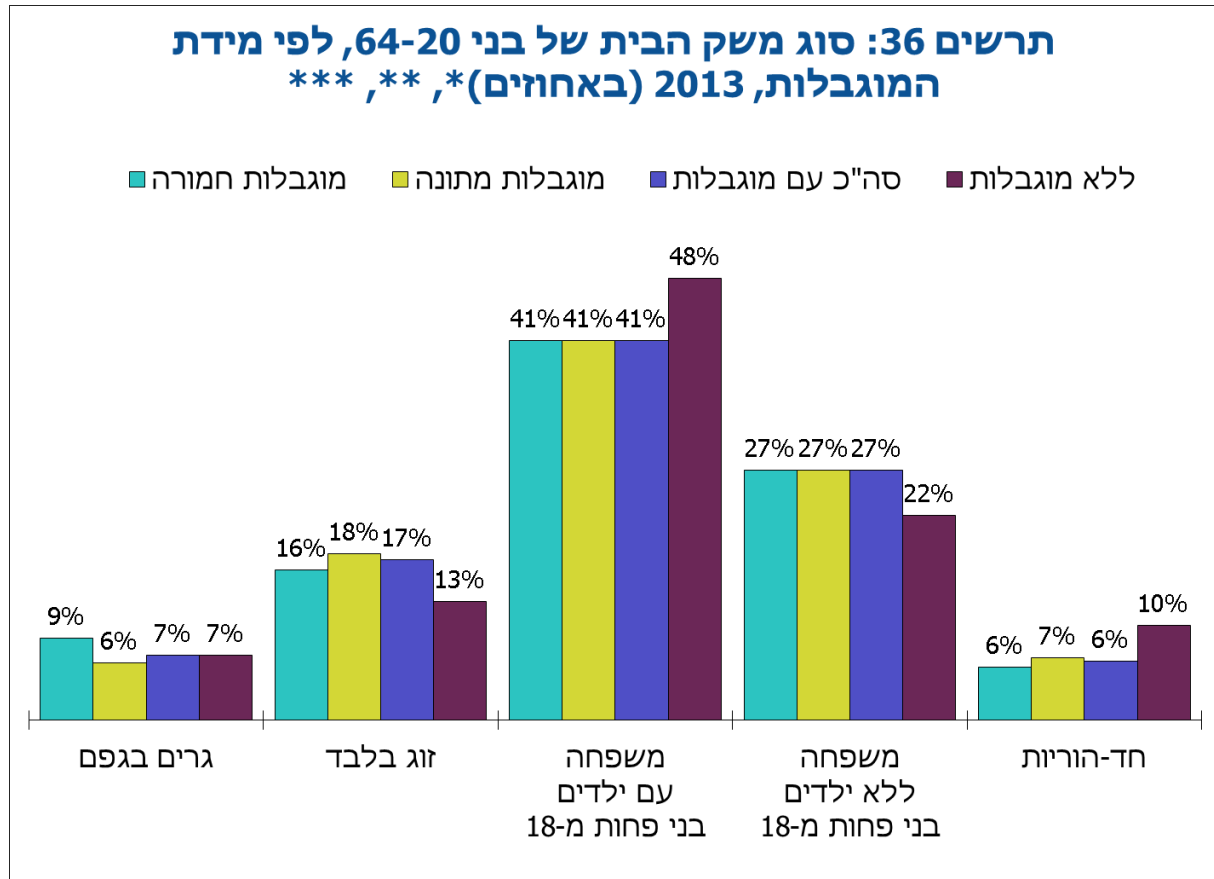
מכאן החשיבות של יישום תקנות הנגישות, המחייבות הכנת מבנים שיאפשרו לאנשים עם מוגבלות חיים נוחים ונגישים בקהילה. בכלל זה צפויות תקנות בניין מגורים חדש משנת 2010 לשפר את המצב, שכן הן מחייבות הנגשה של כל בניין מגורים חדש מעל שש דירות במרחב המשותף עד הכניסה לדירה. חוק העוסק בנגישות מדרכות וכבישים כבר קיים, ובעתיד יותקנו תקנות אשר ירחיבו את החובות בעניין זה. תקנות אחרות משנת 2013 עוסקות בנגישות מקומות ציבוריים שאינם בניינים, כגון גנים ופארקים.

הסעיף הנוכחי עוסק בדפוסי הדיור של אנשים בני 20+ המתגוררים בקהילה בלבד. דיור ראוי הוא תנאי לאיכות חיים. לסביבת המגורים ולאיכות הדירה השפעה על תחומי חיים רבים: מסיפוק צרכיו הבסיסיים של האדם, דרך תחושת הביטחון האישי באזור המגורים ועד היכולת להתנייד וליצור קשרים חברתיים.

בסעיף זה ייבחן מצב הדיור של אנשים עם מוגבלות בהשוואה למצבם של אנשים ללא מוגבלות. לצורך כך נבחרו מדדים שונים לבחינת איכות הדיור של אנשים עם מוגבלות ולמידה שבה הדיור עונה על צורכיהם: בעלות על דירה, שביעות רצון מן הדירה ומסביבת המגורים ותחושת ביטחון בסביבת המגורים.

3.4.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)²¹

בתרשימים 36-37 להלן מוצגים סוג משק הבית והבעלות על הדירה של אנשים בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות. מנתוני סקר החברתי שפורסמו לא ניתן להבחין בין אנשים שהם ראשי משק הבית, לבין כאלה שגרים בבית הוריהם או עם קרוב אחר.

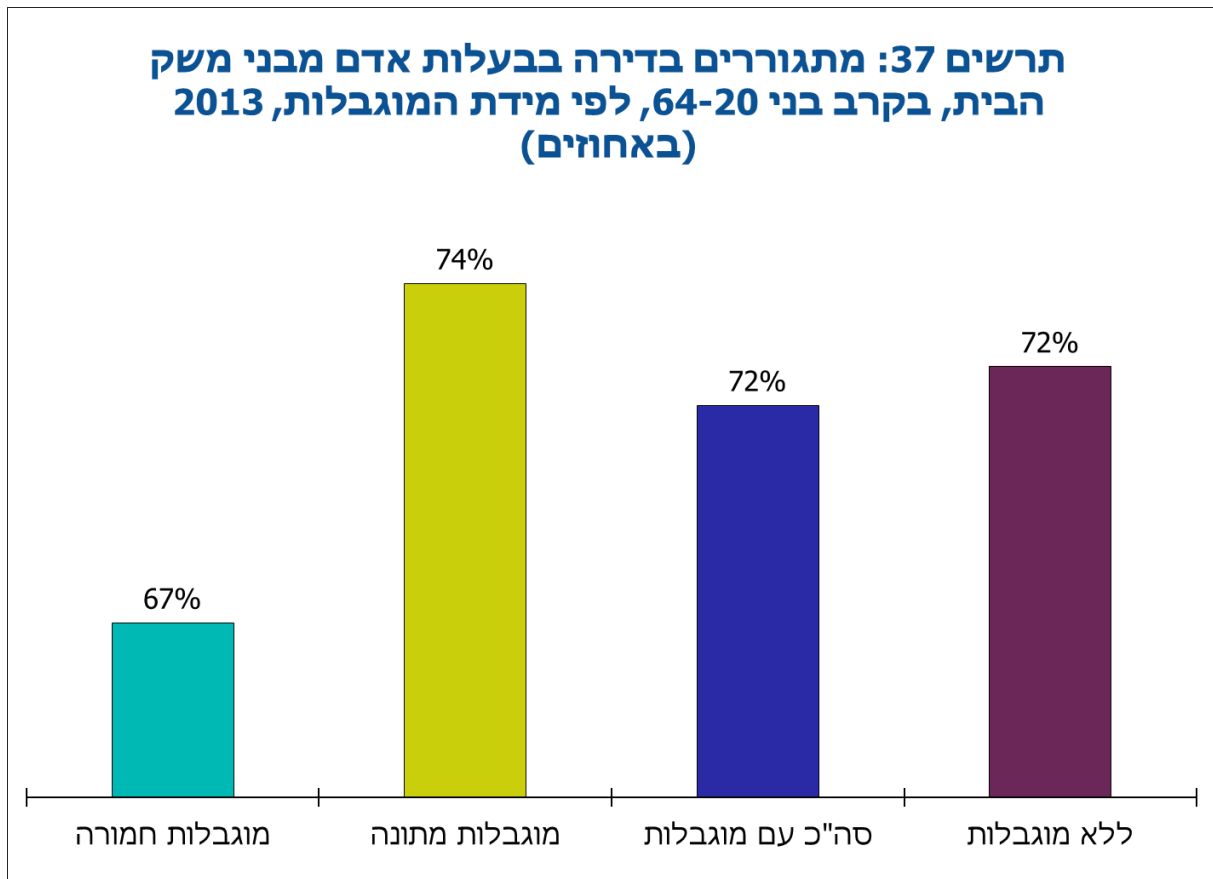

* לפירוט על אופן חישוב התפלגות סוג משק הבית ראו בנספח המתודולוגי.
 ** בתרשים זה לא מופיעים מי שהצהירו כי הם "חיים עם אנשים שאינם משפחה", שכן שיעורם מכלל האוכלוסייה נמוך מ-0.75%.
 *** כאשר אדם חי במשק בית עם ילדים לא ניתן לדעת אם מדובר באדם שחי עם ילדיו או באדם שחי במשק בית עם ילדים אחרים, כגון אחיו הצעירים.

בשנת 2013

- 9% מן האנשים עם מוגבלות חמורה מתגוררים בגפם לעומת 6% מהאנשים עם מוגבלות מתונה ו-7% מהאנשים ללא מוגבלות.
- בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות, אחוז גבוה יותר של אנשים עם מוגבלות מתגוררים כזוג בלבד (17% לעומת 13%) ובמשפחות ללא ילדים בני פחות מ-18 (27% לעומת 22%).

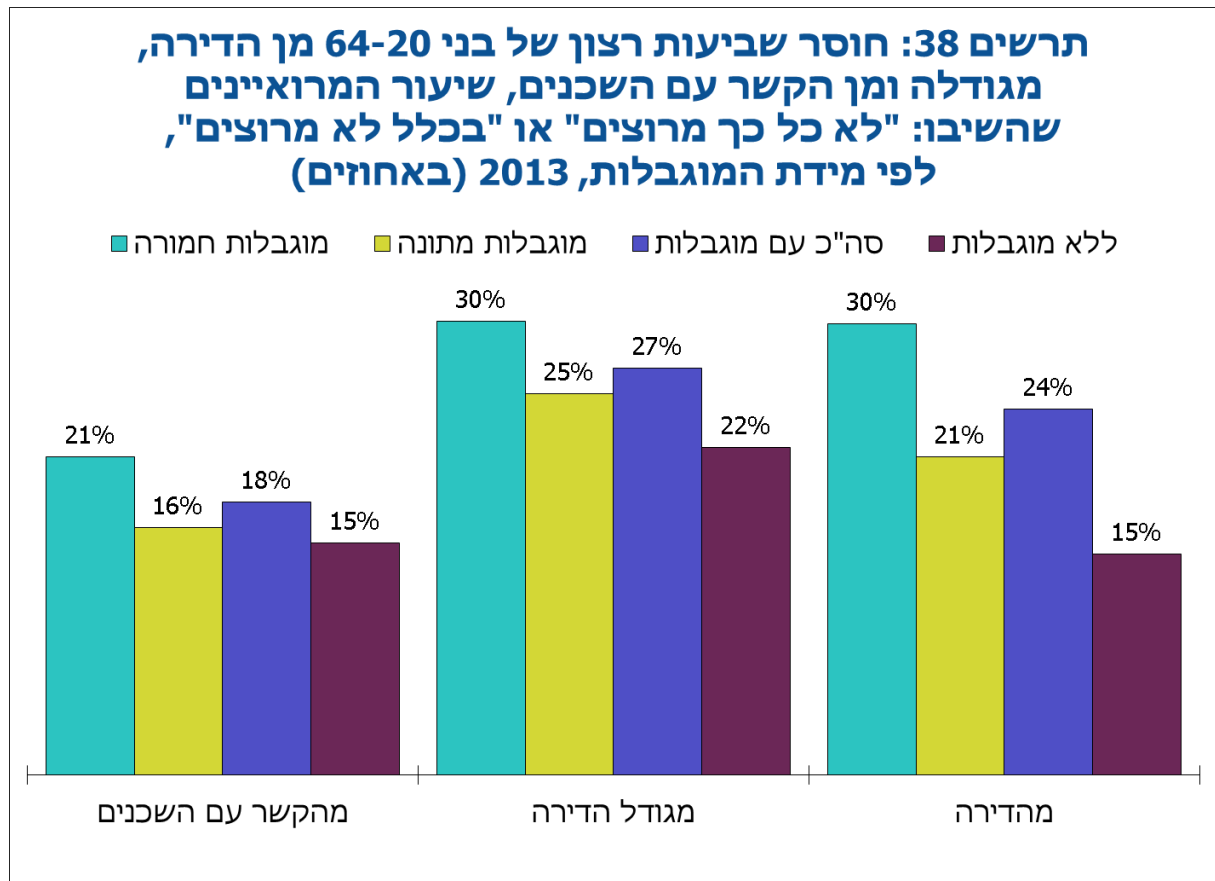
21 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 4,213,000 אנשים בישראל היו בני 20-64, מתוכם 818,000 אנשים עם מוגבלות: 294,000 עם מוגבלות חמורה ו-524,000 עם מוגבלות מתונה.

בשנת 2013

- שיעור האנשים עם מוגבלות מתונה המתגוררים בדירה בבעלות אדם מבני משק הבית דומה לשיעור האנשים ללא מוגבלות (74% ו-72%, בהתאמה).
- שיעור האנשים עם מוגבלות חמורה שמתגוררים בדירה בבעלות אדם ממבני משק הבית נמוך משיעור האנשים ללא מוגבלות (67% לעומת 72%, בהתאמה).

בתרשימים 38-39 להלן מוצגת מידת שביעות הרצון של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, מדירת מגוריהם, מן הקשר שלהם עם השכנים ומאזור המגורים.

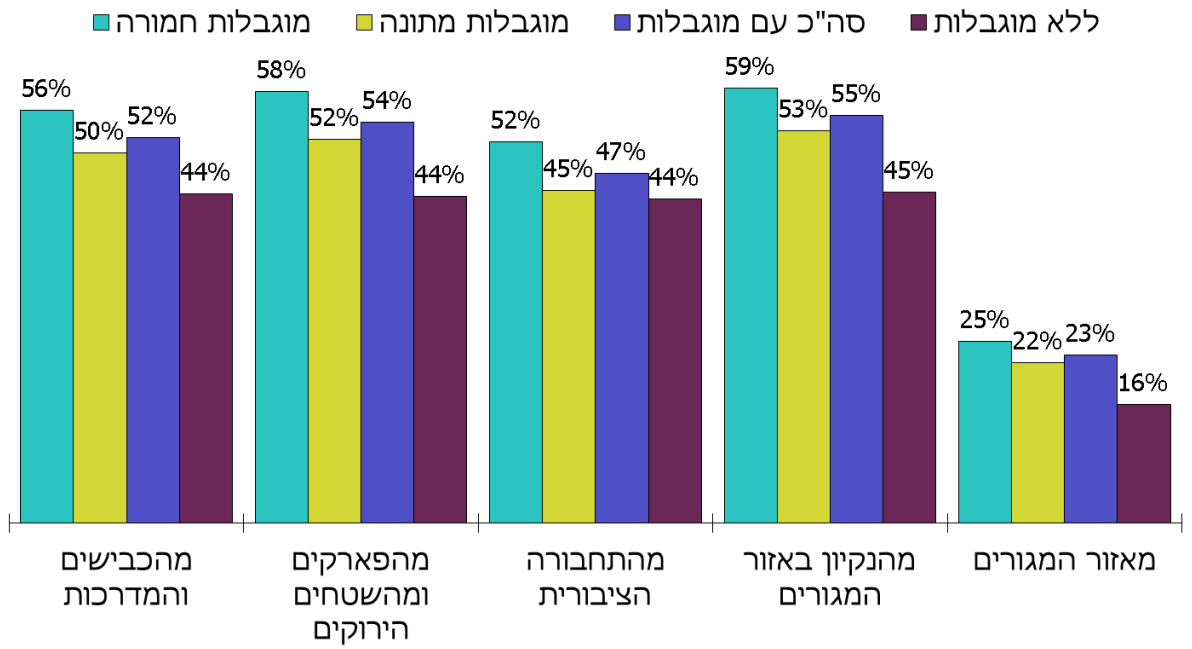

בשנת 2013

לא מרוצים מדירת המגורים בקרב בני 20-64: עם מוגבלות: **24%** ללא מוגבלות: **15%**

- ככלל, אנשים עם מוגבלות מרוצים פחות מאנשים ללא מוגבלות מדירתם, מגודלה ומן הקשר עם שכניהם. שביעות רצון נמוכה במיוחד נמצאה בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- 30% מהאנשים עם מוגבלות חמורה, ו-21% מהאנשים עם מוגבלות מתונה, אינם מרוצים מדירת המגורים שלהם, בהשוואה ל-15% מהאנשים ללא מוגבלות.

תרשים 39: חוסר שביעות רצון של בני 20-64 מאזור המגורים, שיעור המרוויינים שהשיבו: "לא כל כך מרוצים" או "בכלל לא מרוצים", לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013

לא מרוצים מאזור המגורים, בקרב בני 20-64:

עם מוגבלות:

23%

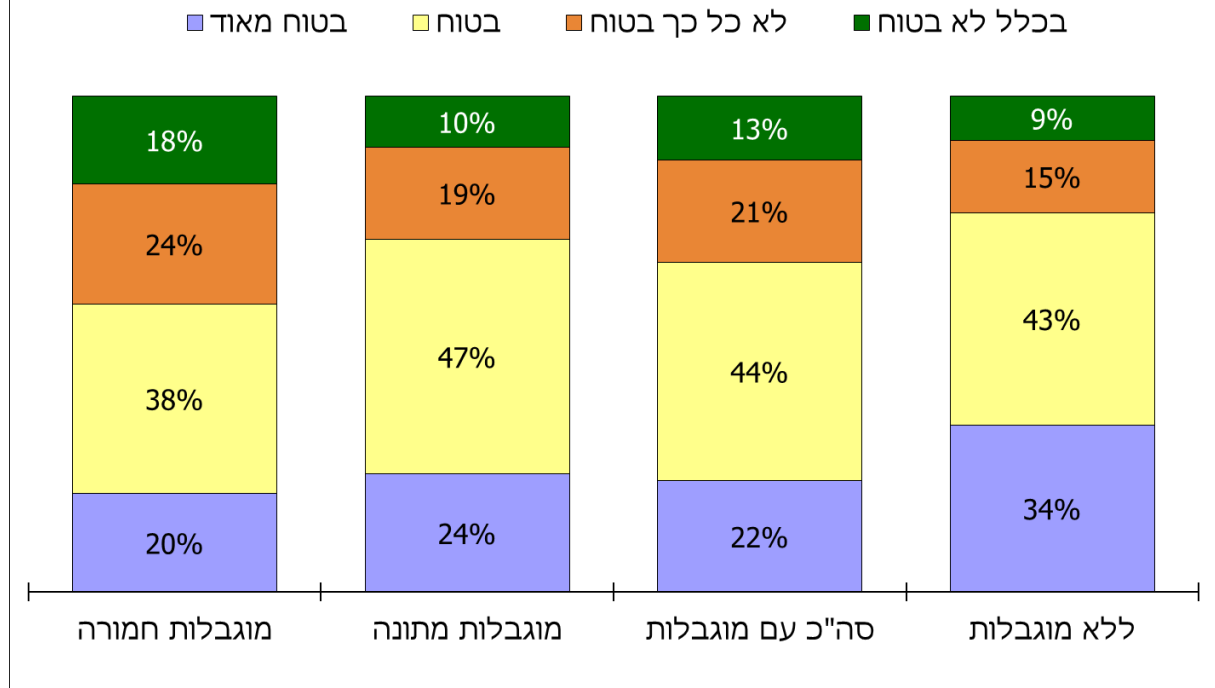
ללא מוגבלות:

16%

- ככלל, אנשים עם מוגבלות מרוצים פחות מאנשים ללא מוגבלות מאזור מגוריהם בכל ההיבטים שנבחנו. שביעות רצון נמוכה במיוחד נמצאה בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- 25% מהאנשים עם מוגבלות חמורה, ו-22% מהאנשים עם מוגבלות מתונה, אינם מרוצים מדירת המגורים שלהם, בהשוואה ל-16% מהאנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 40 מוצגת מידת הביטחון שחשים בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, כאשר הם הולכים לבדם בשעות החשיכה באזור שבו הם גרים.

תרשים 40: תחושת הביטחון האישי של בני 20-64 באזור המגורים, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013

בני 20-64 המרגישים "בכלל לא בטוח" ללכת בחשיכה לבד באזור מגוריהם:

עם מוגבלות:

13%

ללא מוגבלות:

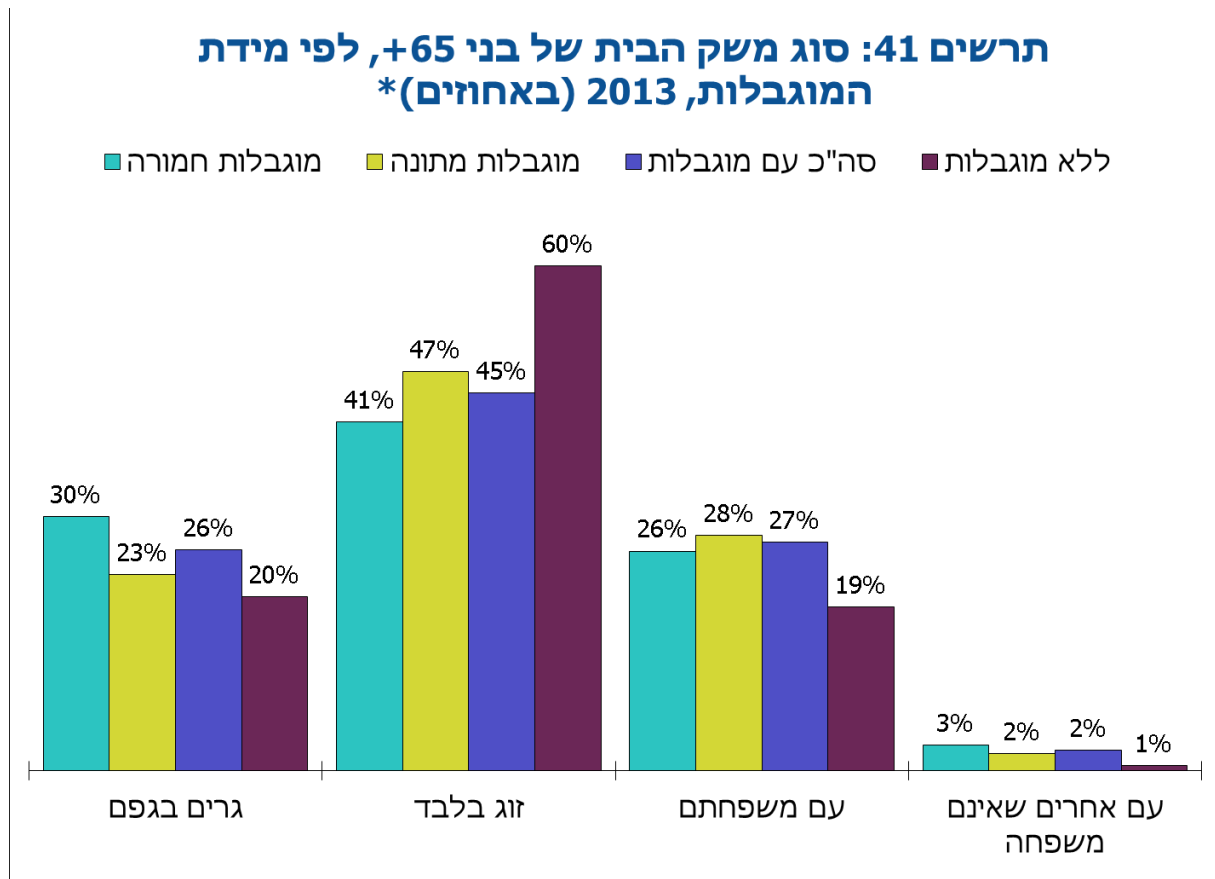
9%

- 18% מן האנשים עם מוגבלות חמורה דיווחו כי הם חשים בכלל לא בטוחים ללכת לבד בחשיכה באזור מגוריהם לעומת 10% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ו-9% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 20% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-24% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חשים בטוחים מאוד ללכת לבד בחשיכה באזור מגוריהם לעומת 34% מן האנשים ללא מוגבלות.

נתונים אלה מעידים על כך ששיעור ניכר מבני 20-64 עם מוגבלות אינם חשים תחושת ביטחון אישי באזור מגוריהם. תחושה זו מתחזקת ככל שעולה מידת החומרה של המוגבלות.

3.4.2 אנשים עם מוגבלות בני 65+²²

בתרשימים 41-42 להלן מוצגים סוג משק הבית והבעלות על הדירה של אנשים בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

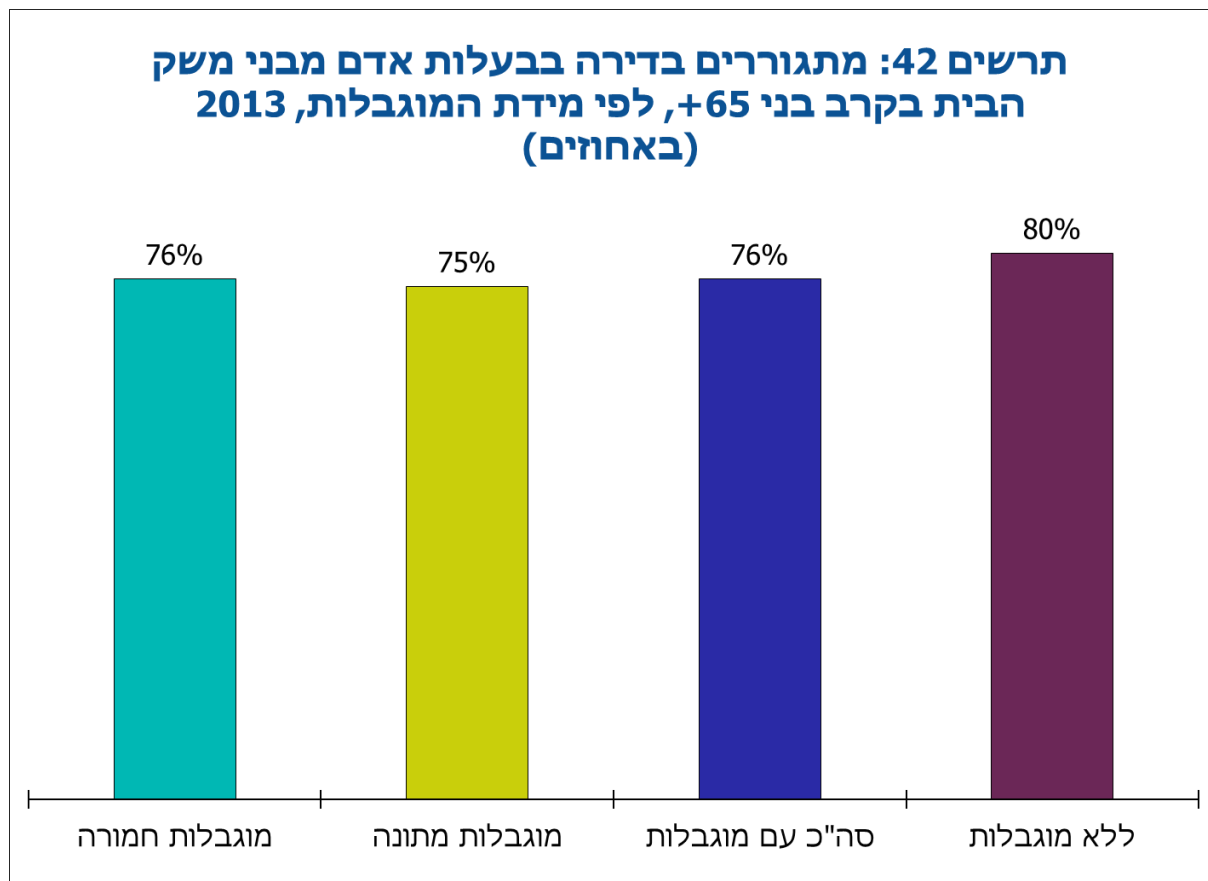

* לפירוט על אופן חישוב התפלגות סוג משק הבית ראו בנספח המתודולוגי.

בשנת 2013

- 30% מן האנשים עם מוגבלות חמורה מתגוררים בגפם לעומת אנשים עם מוגבלות מתונה ואנשים ללא מוגבלות (23%-ו-20%, בהתאמה).
- אחוז גבוה יותר של אנשים עם מוגבלות מתגוררים עם משפחתם לעומת אנשים ללא מוגבלות (27% לעומת 19%, בהתאמה).

22 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, היו 802,000 אנשים בישראל היו בני 65+, מתוכם 433,000 אנשים עם מוגבלות: 186,000 עם מוגבלות חמורה ו-247,000 עם מוגבלות מתונה.

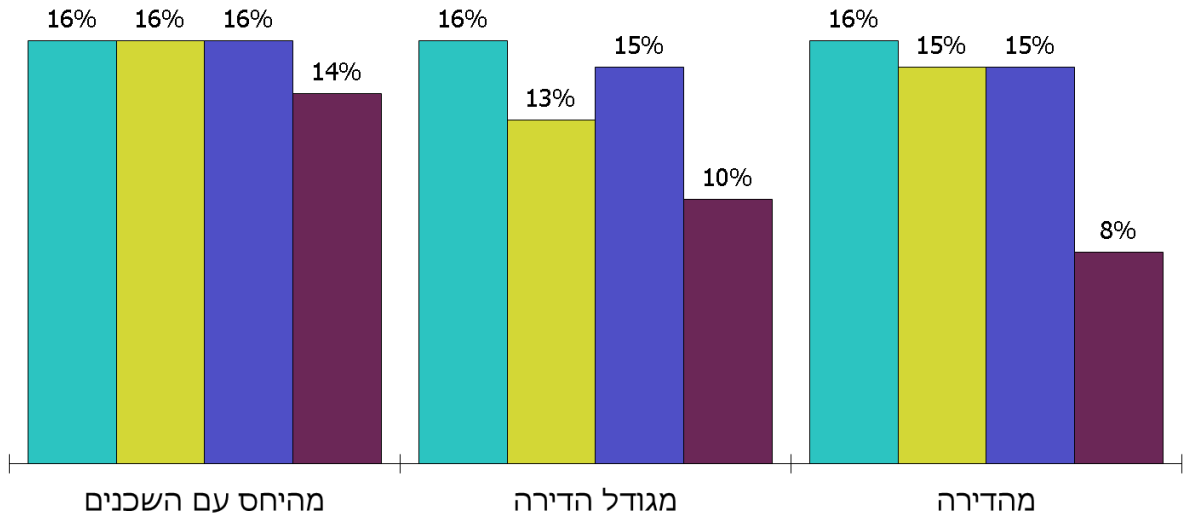
בשנת 2013

- שיעור האנשים עם מוגבלות שמתגוררים בדירה בבעלות אדם מבני משק הבית נמוך במקצת בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות (76% ו-80%, בהתאמה).

בתרשימים 43-44 להלן מוצגת מידת שביעות הרצון של בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות, מדירת מגוריהם, מן הקשר שלהם עם השכנים ומאזור המגורים.

תרשים 43: חוסר שביעות רצון של בני 65+ מן הדירה, מגודלה ומן הקשר עם השכנים, שיעור המרוויינים שהשיבו: "לא כל כך מרוצים" או "בכלל לא מרוצים", לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

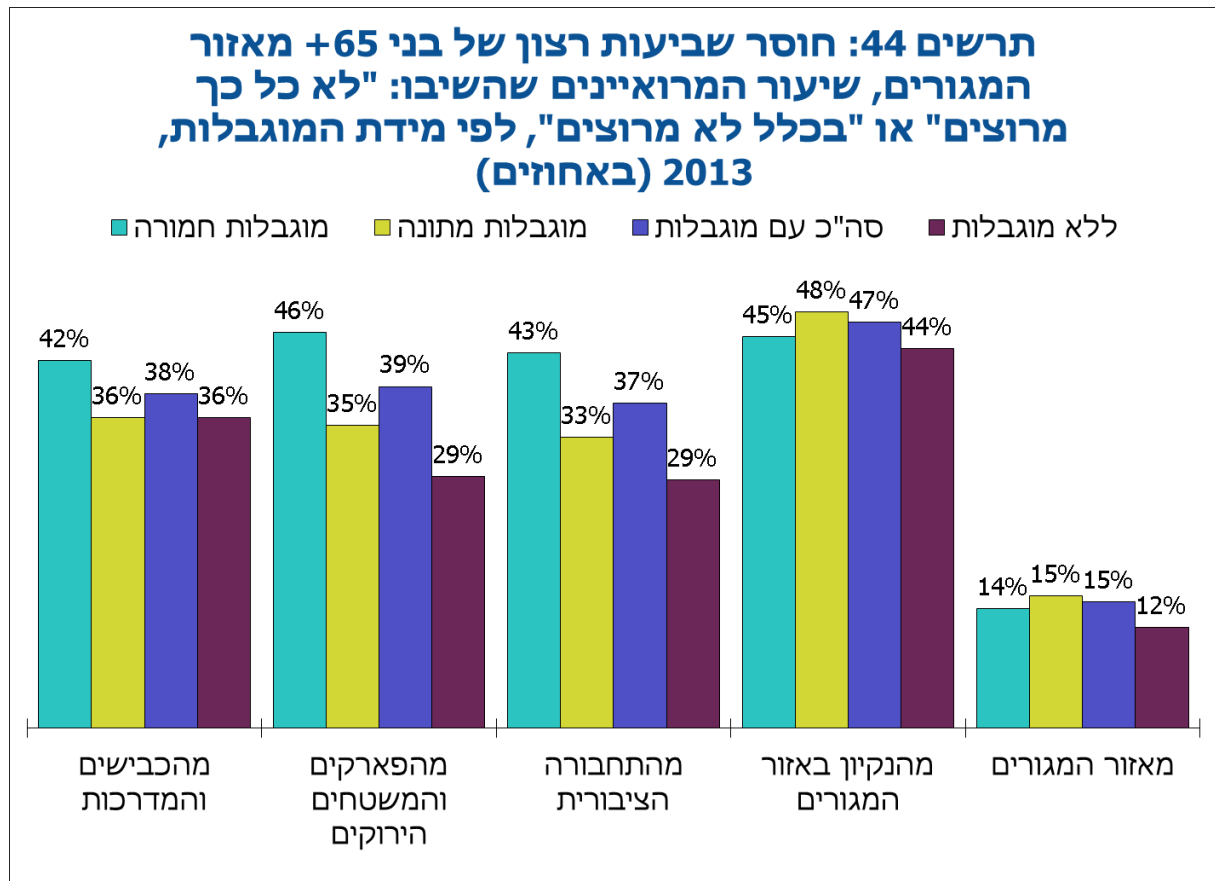
■ ללא מוגבלות ■ סה"כ עם מוגבלות ■ מוגבלות מתונה ■ מוגבלות חמורה

בשנת 2013

לא מרוצים מדירת המגורים בקרב בני 65+ עם מוגבלות:
15%
ללא מוגבלות:
8%

- ככלל, אנשים בני 65+ עם מוגבלות מרוצים פחות מאנשים ללא מוגבלות מדירתם ומגודלה. שביעות רצון נמוכה במיוחד נמצאה בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- 16% מהאנשים עם מוגבלות חמורה, ו-15% מהאנשים עם מוגבלות מתונה, אינם מרוצים מדירת המגורים שלהם, בהשוואה ל-8% מהאנשים ללא מוגבלות.

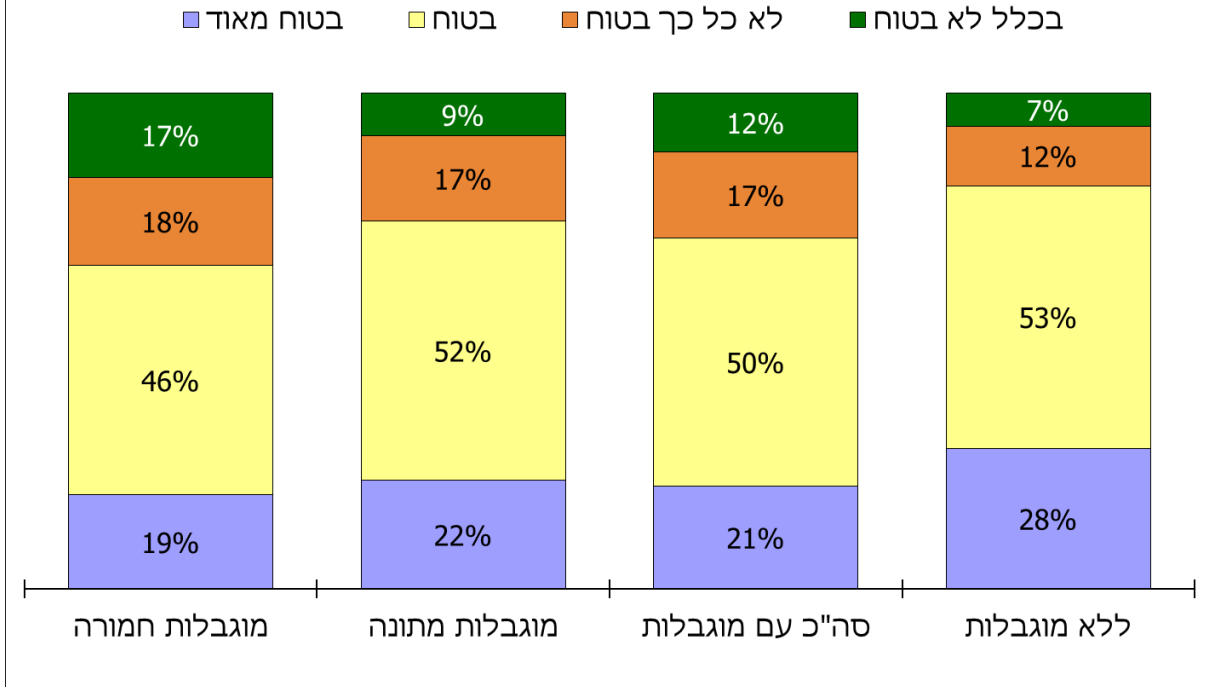
בשנת 2013

לא מרוצים מן התחבורה הציבורית בקרב בני 65+ עם מוגבלות:
37%
 ללא מוגבלות:
29%

- ככלל, אנשים עם מוגבלות מרוצים פחות מאנשים ללא מוגבלות מאזור מגוריהם בכל ההיבטים שנבחנו. חוסר שביעות הרצון שכיח יותר בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- 43% מהאנשים עם מוגבלות חמורה, ו-33% מהאנשים עם מוגבלות מתונה, אינם מרוצים מהתחבורה הציבורית באזור מגוריהם, בהשוואה ל-29% מהאנשים ללא מוגבלות.

תרשים 45 מציג את מידת הביטחון שחשים בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות, כאשר הם הולכים לבדם בשעות החשיכה באזור שבו הם גרים.

תרשים 45: תחושת הביטחון האישי של בני 65+ באזור המגורים, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013

בני 65+ המרגישים "בכלל לא בטוח" ללכת בחשיכה לבד באזור מגוריהם: עם מוגבלות חמורה

17%

ללא מוגבלות:

7%

- 17% מן האנשים עם מוגבלות חמורה דיווחו כי הם חשים בכלל לא בטוחים ללכת לבד בחשיכה באזור מגוריהם לעומת 9% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ו-7% מן האוכלוסייה ללא מוגבלות.
- 19% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-22% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חשים בטוחים מאוד ללכת לבד בחשיכה באזור מגוריהם לעומת 28% מן האוכלוסייה ללא מוגבלות.

נתונים אלה מעידים כי רבים מהאנשים עם מוגבלות חמורה בני 65+ עם מוגבלות אינם חשים ביטחון אישי באזור מגוריהם.

3.5 חיי חברה ופנאי

לחיי חברה ולפעילות פנאי חשיבות רבה לשילובם של אנשים עם מוגבלות בקהילה ולאיכות חייהם. הקשר של האדם עם משפחתו, עם שכניו ועם חבריו קובע במידה רבה את רמת שילובו בחברה או את בידודו ממנה.

בסעיף זה תיבחן פעילות הפנאי וההשתלבות החברתית של אנשים עם מוגבלות בהשוואה לזו של אנשים ללא מוגבלות. המדדים שנבחרו לתיאור פעילות הפנאי וההשתלבות החברתית הם: שביעות רצון מן הקשר עם המשפחה ועם השכנים, חברים שעמם אפשר להפגש או לשוחח בטלפון, תדירותה של תחושת בדידות, יציאה למקומות בילוי והשתתפות בחוגי העשרה, וקיומה של תחושה כי יש על מי לסמוך בעת משבר או מצוקה.

דבר נציבות השוויון

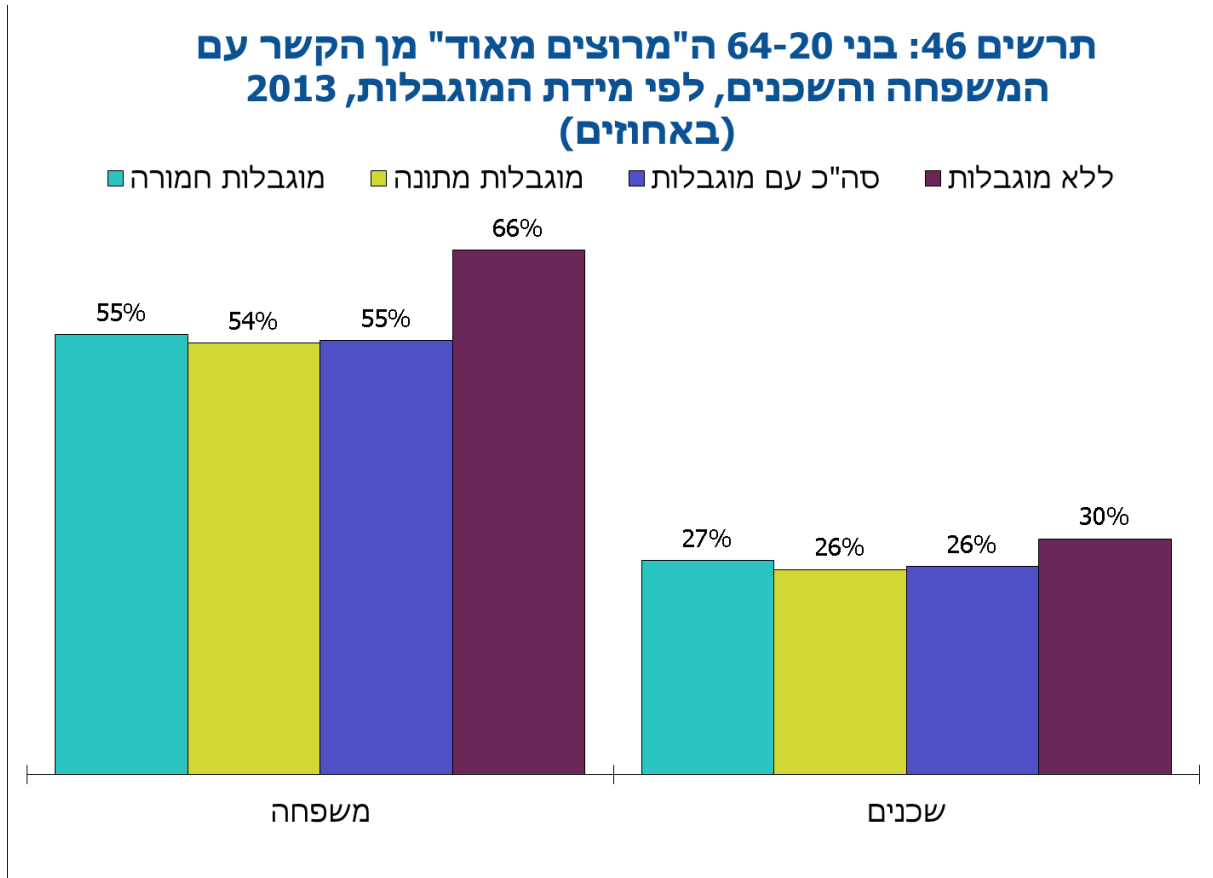
הנתונים המוצגים בפרק זה מעידים על פערים גדולים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות בכל הקשור לחיי החברה והפנאי. אנשים עם מוגבלות משתמשים פחות בפעילויות פנאי ובידור, הם בודדים יותר, ולעיתים קרובות יותר אין להם על מי לסמוך בשעת חירום.

ניתן לשער כי הפערים בשימוש בשירותי קהילה ופנאי נובעים ממצבם הכלכלי הירוד יחסית של אנשים עם מוגבלות, אולם חלקם עשויים לנבוע מהעדר נגישות של שירותי קהילה ופנאי. יש לנקוט בצעדים כדי לשלב אנשים עם מוגבלות בכל תחומי החיים ולמנוע את בידודם. תקנות נגישות השירות, אשר נכנסו לתוקף בשנת 2012 ומיושמות בהדרגה, קובעות את התאמות הנגישות שיש לערוך בכל מקום המעניק שירות לציבור ובכלל זה מוזיאונים, הצגות ומופעים, קולנוע, חוגים ואירועי ספורט. הנגשה זו צפויה לאפשר לאנשים עם מוגבלות ליהנות יותר משירותים אלה.

בנוסף לכך, הנתונים מבליטים את החשיבות של פיתוח מענים לאנשים עם מוגבלות בשעת חירום.

3.5.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)

בתרשימים 46-48 להלן מוצגות תחושותיהם של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, בנוגע למצבם החברתי ולקשר שלהם עם סביבתם הקרובה.

בשנת 2013

שביעות רצון גבוהה של בני 20-64 מן הקשר עם המשפחה:

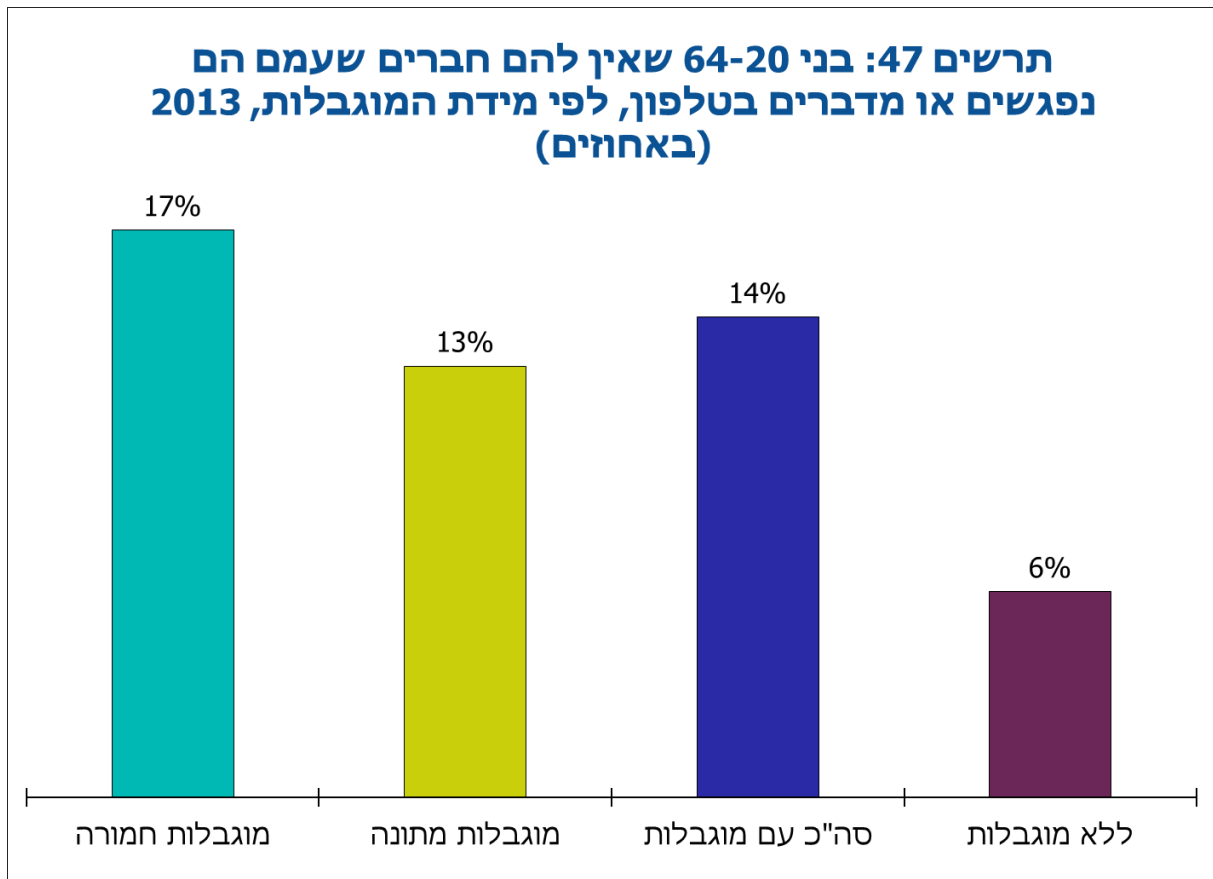
עם מוגבלות

55%

ללא מוגבלות:

66%

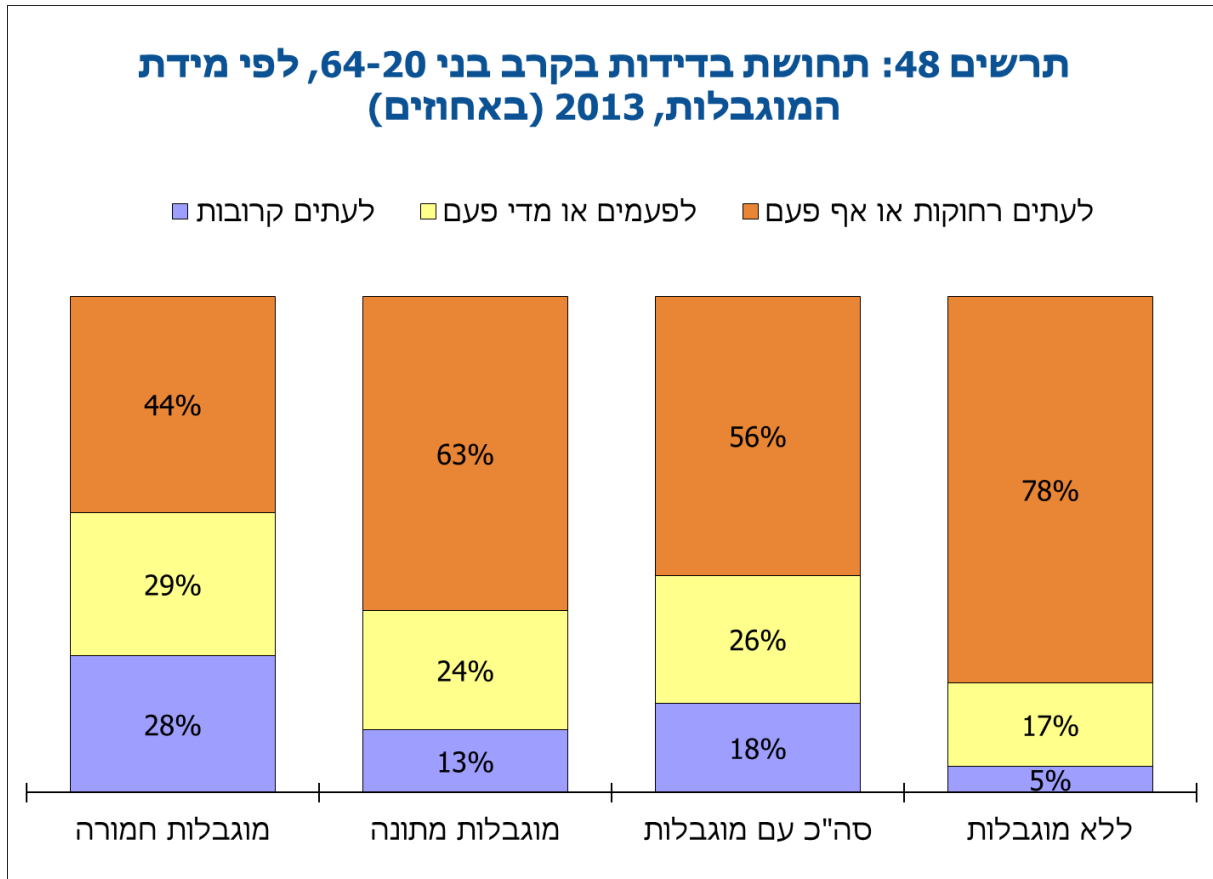
- 55% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-54% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם מרוצים מאוד מן הקשר שלהם עם משפחתם לעומת 66% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 26% מן האנשים עם מוגבלות דיווחו כי הם מרוצים מאוד מן הקשר שלהם עם השכנים לעומת 30% מן האנשים ללא מוגבלות.

בשנת 2013

בני 20-64 שאין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון:
 עם מוגבלות
14%
 ללא מוגבלות:
6%

- 17% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-13% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי אין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון לעומת 6% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.

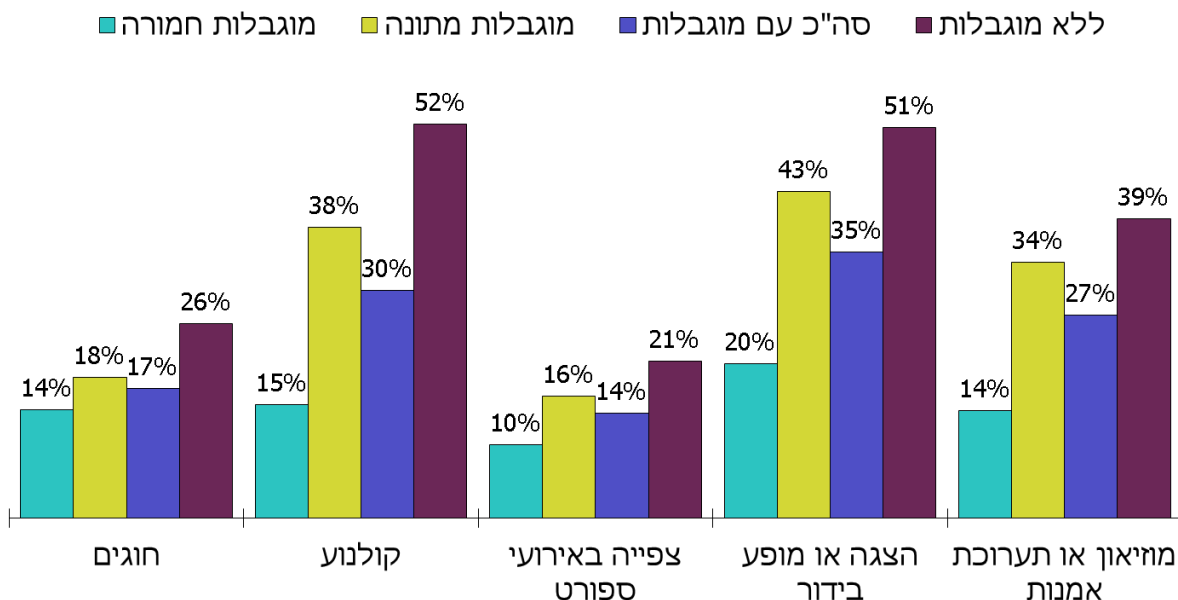
בשנת 2013

בני 20-64 החשים בדידות לעתים קרובות: עם מוגבלות **18%** ללא מוגבלות: **5%**

- 28% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-13% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חשים בדידות לעתים קרובות לעומת 5% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 56% מן האנשים עם מוגבלות אינם חשים בדידות אף פעם או שחשים בדידות לעתים רחוקות לעומת 78% מן האנשים ללא מוגבלות.

בתרשימים 49-50 להלן מוצגים דפוסי הביטוי בשעות הפנאי של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, ויציאתם לנופשים ולטיולים.

תרשים 49: בילוי בשעות הפנאי בקרב בני 20-64 במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2011 (באחוזים)

* הניתוחים של דפוסי בילוי בשעות הפנאי (תרשים 49) מבוססים על הסקר החברתי של הלמ"ס משנת 2011, שכן שאלות אלה נשאלו בשנת 2011 בלבד.

בשנת 2011

יציאה לקולנוע בקרב בני 20-64:

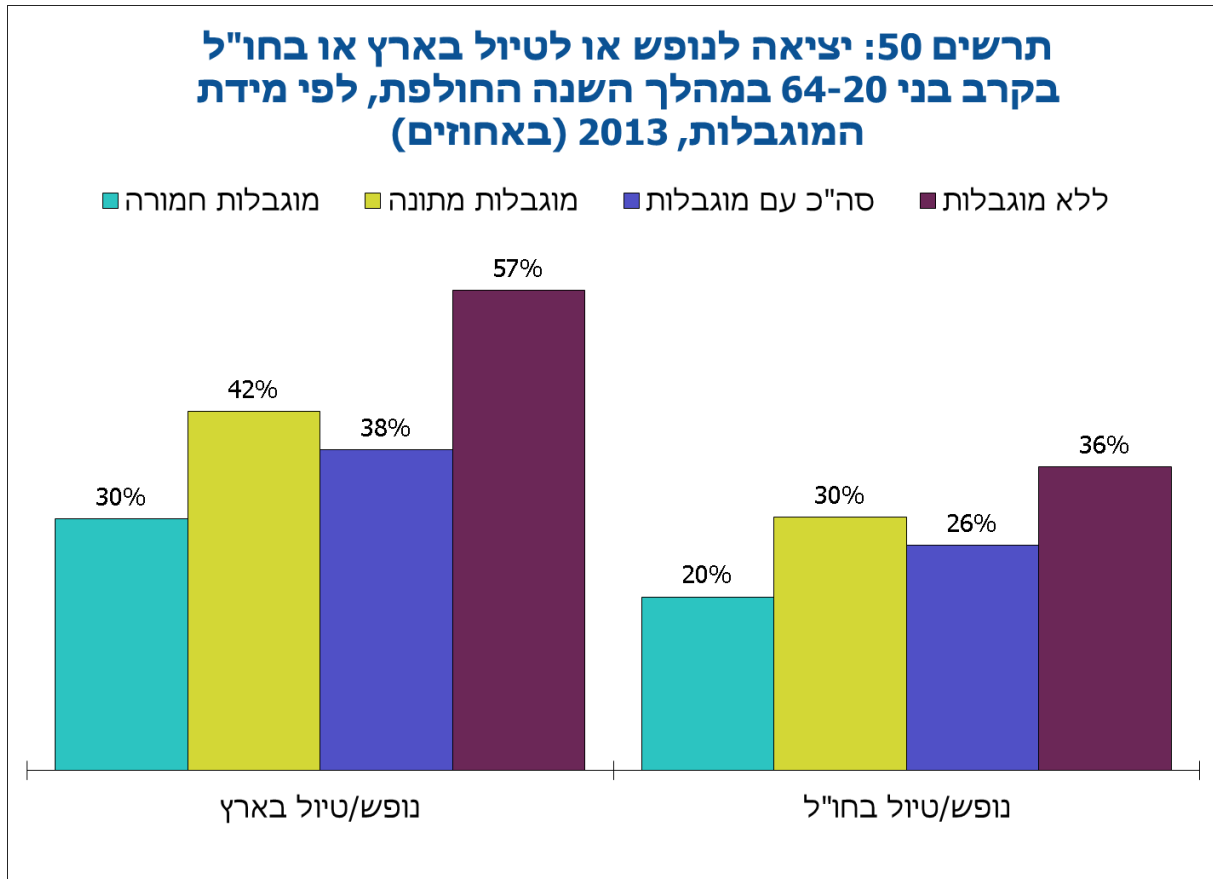
עם מוגבלות

30%

ללא מוגבלות:

52%

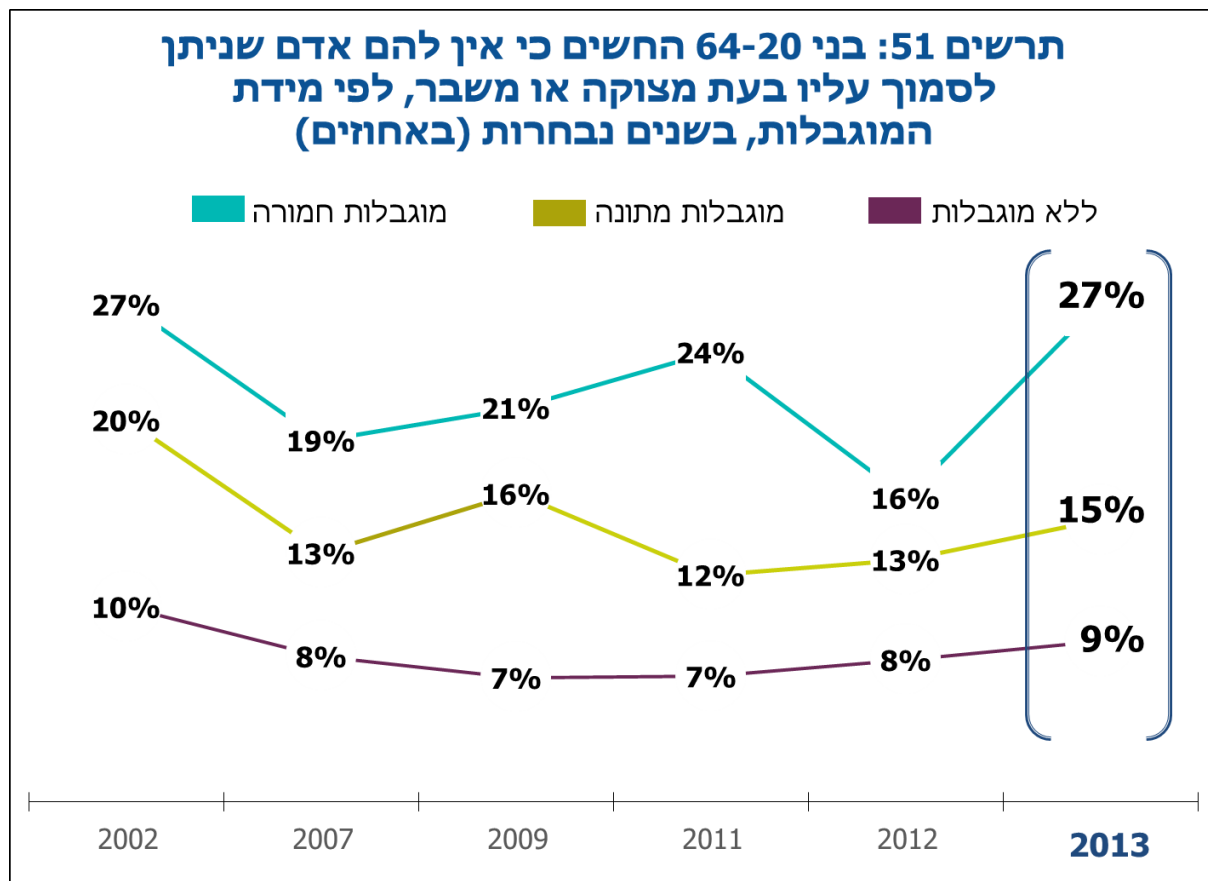
- אנשים עם מוגבלות עסקו פחות בפעילויות תרבות ופנאי לעומת אנשים ללא מוגבלות, בכל תחומי הפעילות, בפערים הנעים בין 6 ל-22 נקודות אחוז. גם בהשוואה לאנשים עם מוגבלות מתונה שיעור המשתתפים בפעילויות נמוך משמעותית בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- 15% מהאנשים עם מוגבלות חמורה, ו-38% מהאנשים עם מוגבלות מתונה, יצאו לקולנוע במהלך השנה החולפת, בהשוואה ל-52% מהאנשים ללא מוגבלות.

בשנת 2013, במהלך השנה החולפת:

- 38% מן האנשים עם מוגבלות יצאו לנופש או לטיול בישראל לעומת 57% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 26% מן האנשים עם מוגבלות יצאו לנופש או לטיול בחו"ל לעומת 36% מן האנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 51 להלן מוצג שיעורם של בני 20-64 החשים כי אין להם אדם שניתן לסמוך עליו בעת מצוקה או משבר, בשנים נבחרות.

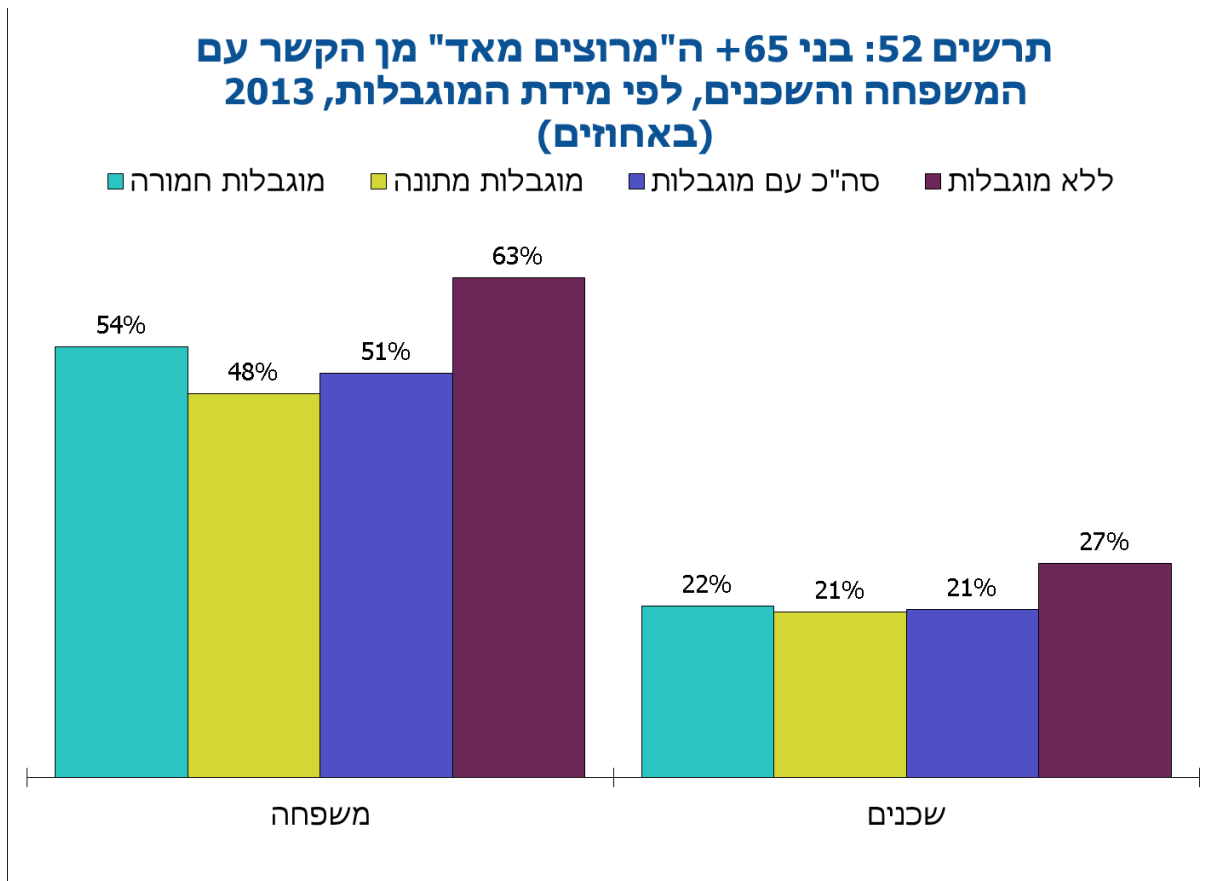
בשנת 2013, 27% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה השיבו כי אין להם אדם שהם יכולים לסמוך על עזרתו בעת מצוקה או משבר לעומת 9% מן האנשים ללא מוגבלות.

- בקרב אנשים ללא מוגבלות קיימת יציבות לאורך השנים בשיעור המדווחים על תחושה זו.
- לעומת זאת, בקרב אנשים עם מוגבלות נצפות תנודות לאורך השנים: בקרב אנשים עם מוגבלות מתונה נצפית מגמת ירידה. גם בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה חלה ירידה במהלך השנים, אולם בשנת 2013 שיעור המדווחים כי אין להם אדם שהם יכולים לסמוך על עזרתו בעת מצוקה או משבר עלה חזרה לנקודת המוצא (27%).

בני 20-64 החשים כי אין להם על מי לסמוך בעת מצוקה או משבר:
 עם מוגבלות:
19%
 ללא מוגבלות:
9%

3.5.2 אנשים עם מוגבלות בני 65+

בתרשימים 54-52 להלן מוצגות תחושותיהם של בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות, בנוגע למצבם החברתי ולקשר שלהם עם סביבתם הקרובה.

בשנת 2013

שביעות רצון גבוהה של בני 65+ מן הקשר עם המשפחה:

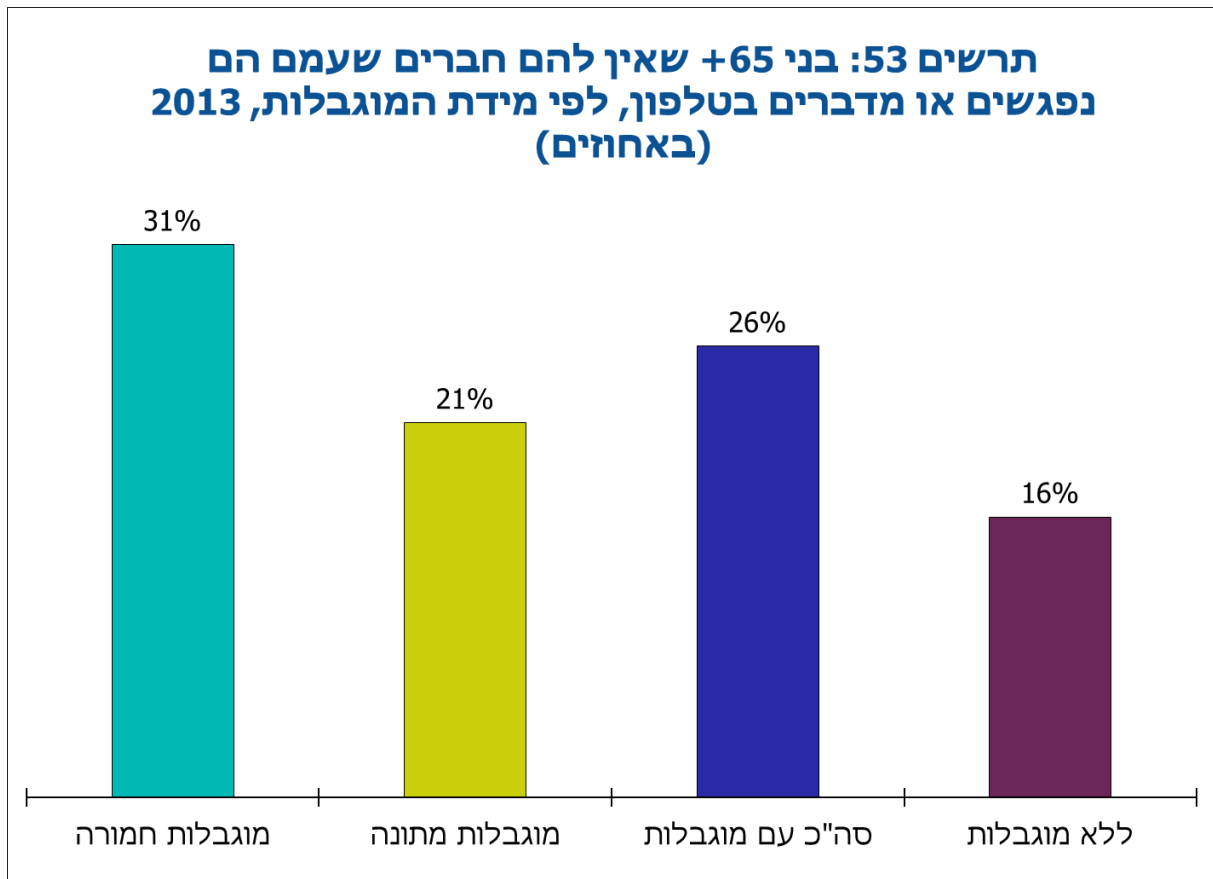
עם מוגבלות

51%

ללא מוגבלות:

63%

- 51% מן האנשים עם מוגבלות דיווחו כי הם מרוצים מאוד מן הקשר עם משפחתם (54% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-48% מן האנשים עם מוגבלות מתונה) לעומת 63% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 21% מן האנשים עם מוגבלות דיווחו כי הם מרוצים מאוד מן הקשר שלהם עם השכנים לעומת 27% מן האנשים ללא מוגבלות.

בשנת 2013

בני 65+ שאין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון:

עם מוגבלות

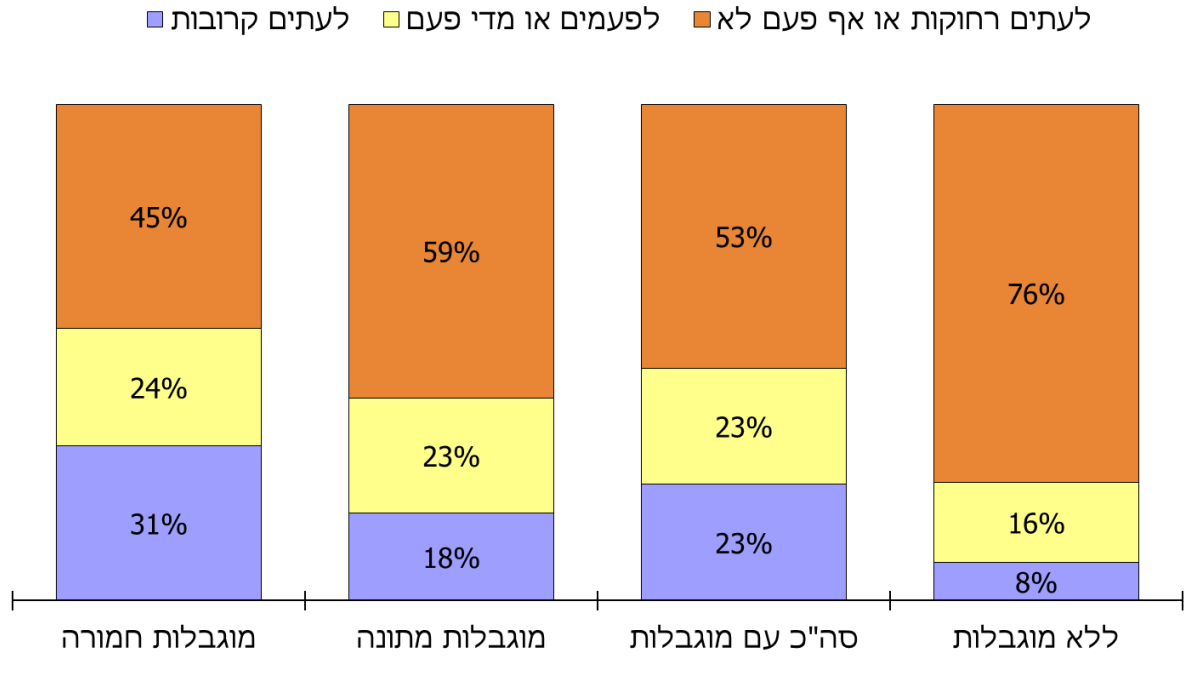
26%

ללא מוגבלות:

16%

- 31% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-21% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי אין להם חברים שעמם הם נפגשים או מדברים בטלפון לעומת 16% מן האנשים ללא מוגבלות.

תרשים 54: תחושת בדידות בקרב בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013

בני 65+ החשים בדידות
לעתים קרובות:

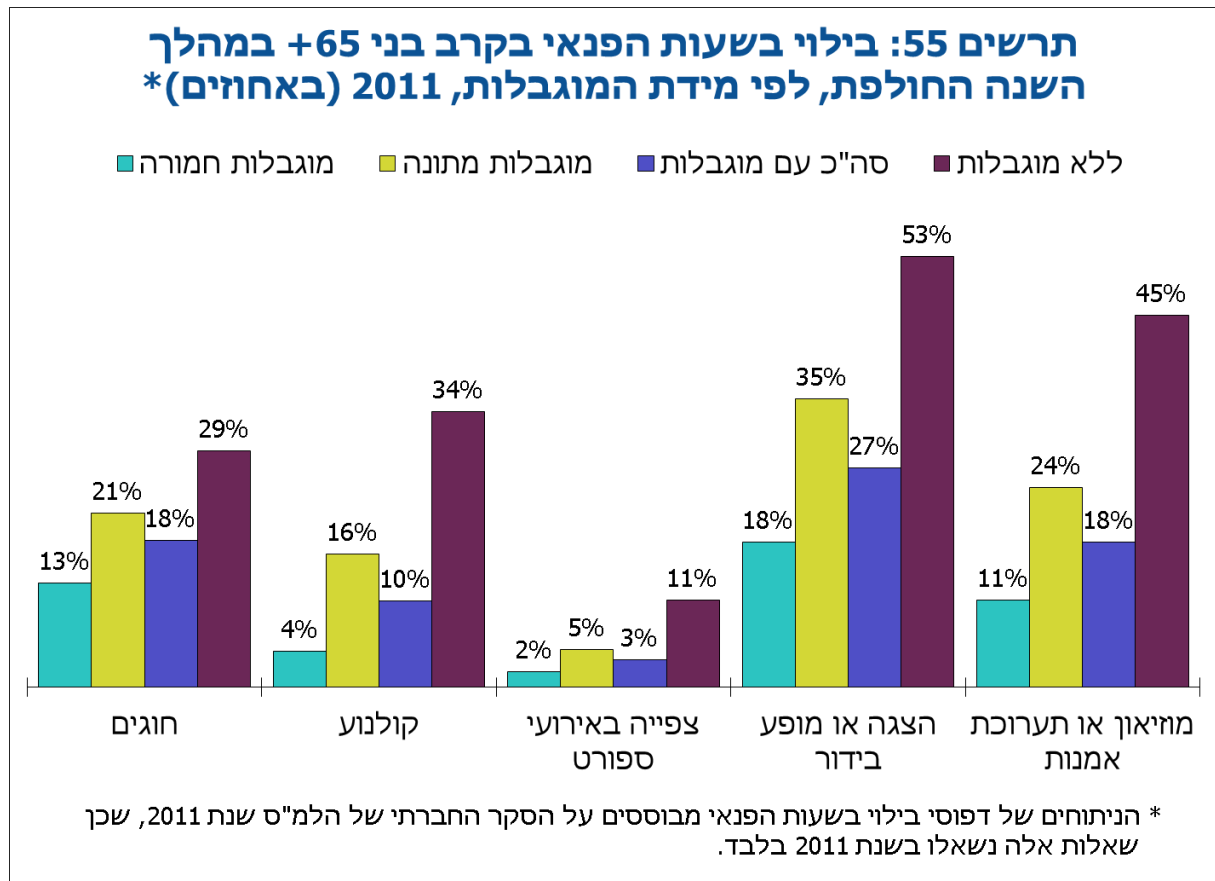
עם מוגבלות
23%

ללא מוגבלות:

8%

- 31% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-18% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם חשים בדידות לעתים קרובות לעומת 8% מן האנשים ללא מוגבלות.

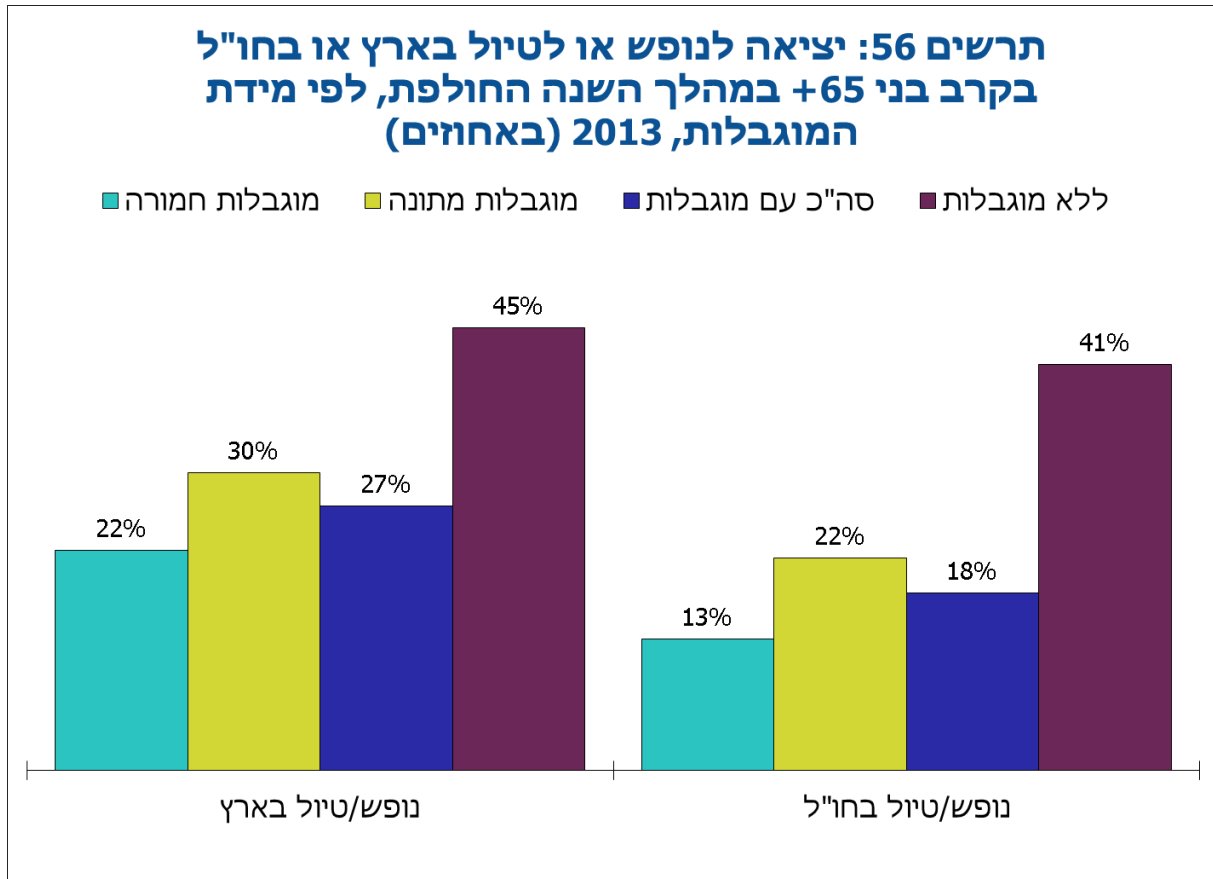
בתרשימים 55-56 להלן מוצגים דפוסי הביטוי בשעות הפנאי של בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות, ויציאתם לנופשים ולטיולים.

בשנת 2011

בילוי בהצגה או מופע בקרב בני 65+:
 עם מוגבלות
27%
 ללא מוגבלות:
53%

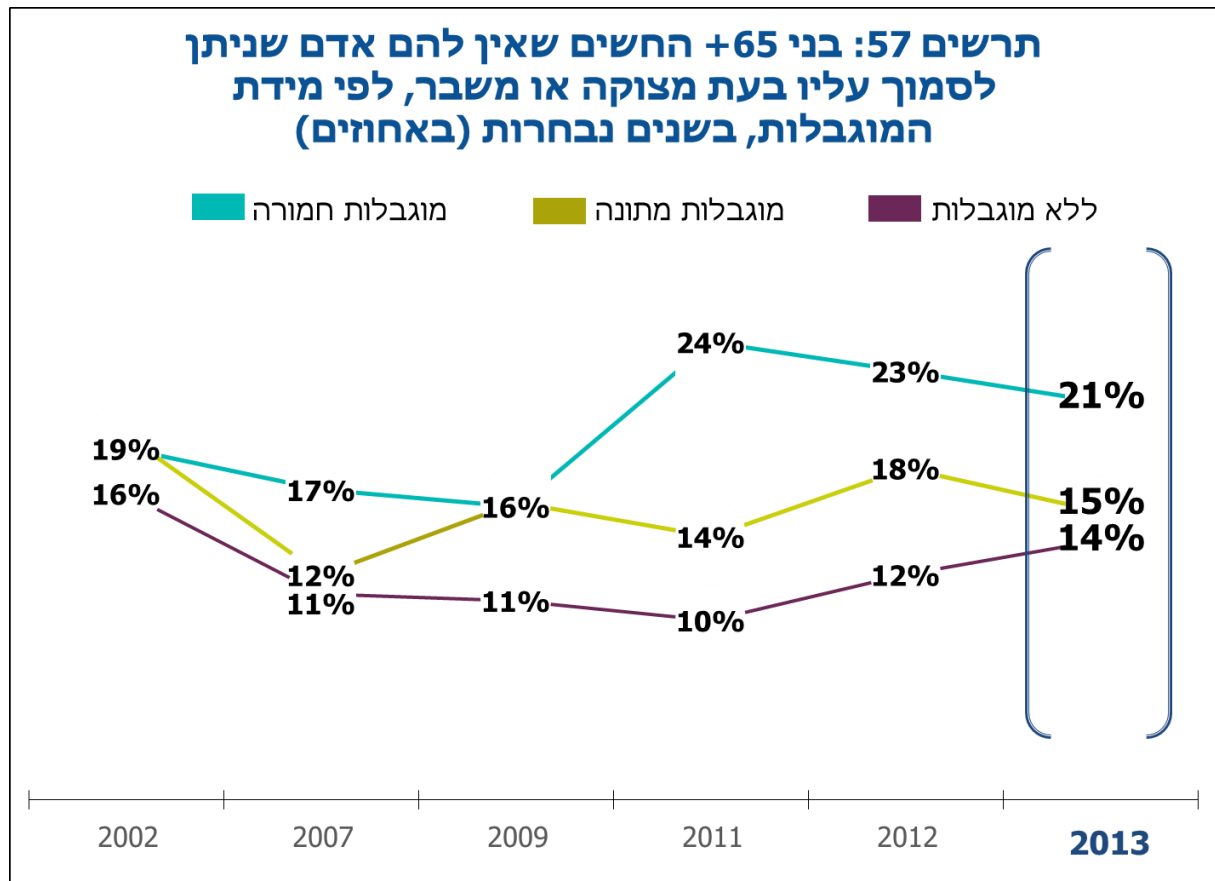
- אנשים עם מוגבלות עסקו פחות בפעילויות תרבות ופנאי לעומת אנשים ללא מוגבלות, בכל תחומי הפעילות, בפערים הנעים בין 8 ל-27 נקודות אחוז. גם בהשוואה לאנשים עם מוגבלות מתונה שיעור המשתתפים בפעילויות נמוך יותר בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה.
- 18% מהאנשים עם מוגבלות חמורה, ו-35% מהאנשים עם מוגבלות מתונה, יצאו לבילוי בהצגה או מופע במהלך השנה החולפת, בהשוואה ל-53% מהאנשים ללא מוגבלות.

בשנת 2013, במהלך השנה החולפת:

- 27% מן האנשים עם מוגבלות יצאו לנופש או לטיול בישראל לעומת 45% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 18% מן האנשים עם מוגבלות יצאו לנופש או לטיול בחו"ל לעומת 41% מן האנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 57 להלן מוצג שיעורם של בני 65+ החשים כי אין להם אדם שנ ניתן לסמוך עליו בעת מצוקה או משבר, בשנים נבחרות.

בני 65+ החשים כי אין להם על מי לסמוך בעת מצוקה או משבר:
 עם מוגבלות:
18%
 ללא מוגבלות:
14%

- בשנת 2013, 21% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה השיבו כי אין להם אדם שהם יכולים לסמוך על עזרתו בעת מצוקה או משבר, לעומת 14% מן האנשים ללא מוגבלות.
- מאז שנת 2002 חלה ירידה קלה בשיעור המדווחים כי אין להם אדם שהם יכולים לסמוך על עזרתו בעת מצוקה או משבר, בקרב אנשים עם מוגבלות מתונה ואנשים ללא מוגבלות.
- לעומת זאת, בקרב אנשים עם מוגבלות חמורה חלה עלייה קלה בשנים האחרונות בשיעור המשיבים כי אין להם אדם שהם יכולים לסמוך על עזרתו בעת מצוקה או משבר.

3.6 שימוש במחשב ובאינטרנט

בסעיף זה ייבחנו דפוסי השימוש של אנשים עם מוגבלות במחשב ובאינטרנט בהשוואה לדפוסי השימוש של אנשים ללא מוגבלות.

דבר נציבות השוויון

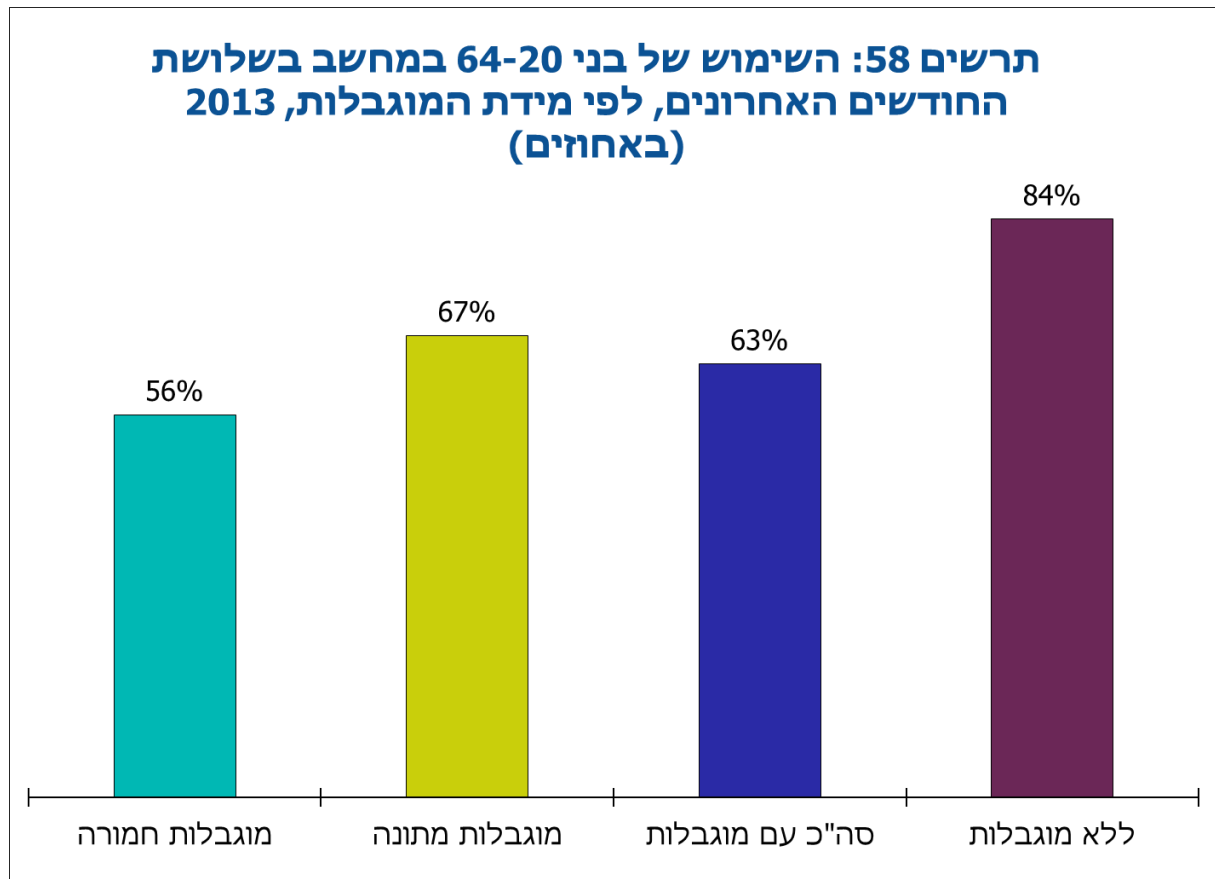
המאה ה-21 מתאפיינת בשימוש גובר במחשב ובאינטרנט בכל תחומי החיים. באמצעות אביזרי עזר המאפשרים שימוש במחשב והנגשת אתרי אינטרנט ותוכנות, המחשב יכול לשמש אנשים עם מוגבלות לביצוע כל הפעולות היום-יומיות שכולנו נוהגים לעשות בו. עם זאת, בהיעדר נגישות למחשב ולאינטרנט, נמנע מאנשים עם מוגבלות לעתים קרובות כרטיס כניסה חשוב זה לחיים, הן בהיבט החברתי והן בהיבט המקצועי.

בשנת 2013 נכנסו לתוקף תקנות הנגישות לשירות אשר קבעו סטנדרט להנגשת כל אתרי האינטרנט החדשים, ותוך שלוש שנים – גם אתרי האינטרנט הקיימים יהיו חייבים בהנגשה.

סביר להניח כי הפערים בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות בתחום זה, אשר עולים מן הנתונים שלהלן, נובעים גם ממצבם הכלכלי הירוד יחסית של אנשים עם מוגבלות. אך מעבר לכך, הם מעידים על הצורך ביישום התקנות על מנת לאפשר לאנשים עם מוגבלות גישה נוחה למחשב בכלל ולאינטרנט בפרט.

3.6.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)²³

בתרשים 58 ובלוח 3 להלן מוצגים דפוסי השימוש ותכלית השימוש במחשב בקרב בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

בשנת 2013

בקרוב בני 20-64, שיעור המשתמשים במחשב בקרב אנשים עם מוגבלות

63%

ללא מוגבלות:

84%

- 56% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-67% מן האנשים עם מוגבלות מתונה השתמשו במחשב בשלושת החודשים האחרונים לעומת 84% מן האנשים ללא מוגבלות.

23 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 4,213,000 אנשים בישראל היו בני 20-64 מתוכם 818,000 עם מוגבלות: 294,000 עם מוגבלות חמורה ו-524,000 עם מוגבלות מתונה.

**לוח 3: תכלית השימוש במחשב בקרב בני 20-64, לפי מידת המוגבלות, 2013
(באחוזים)**

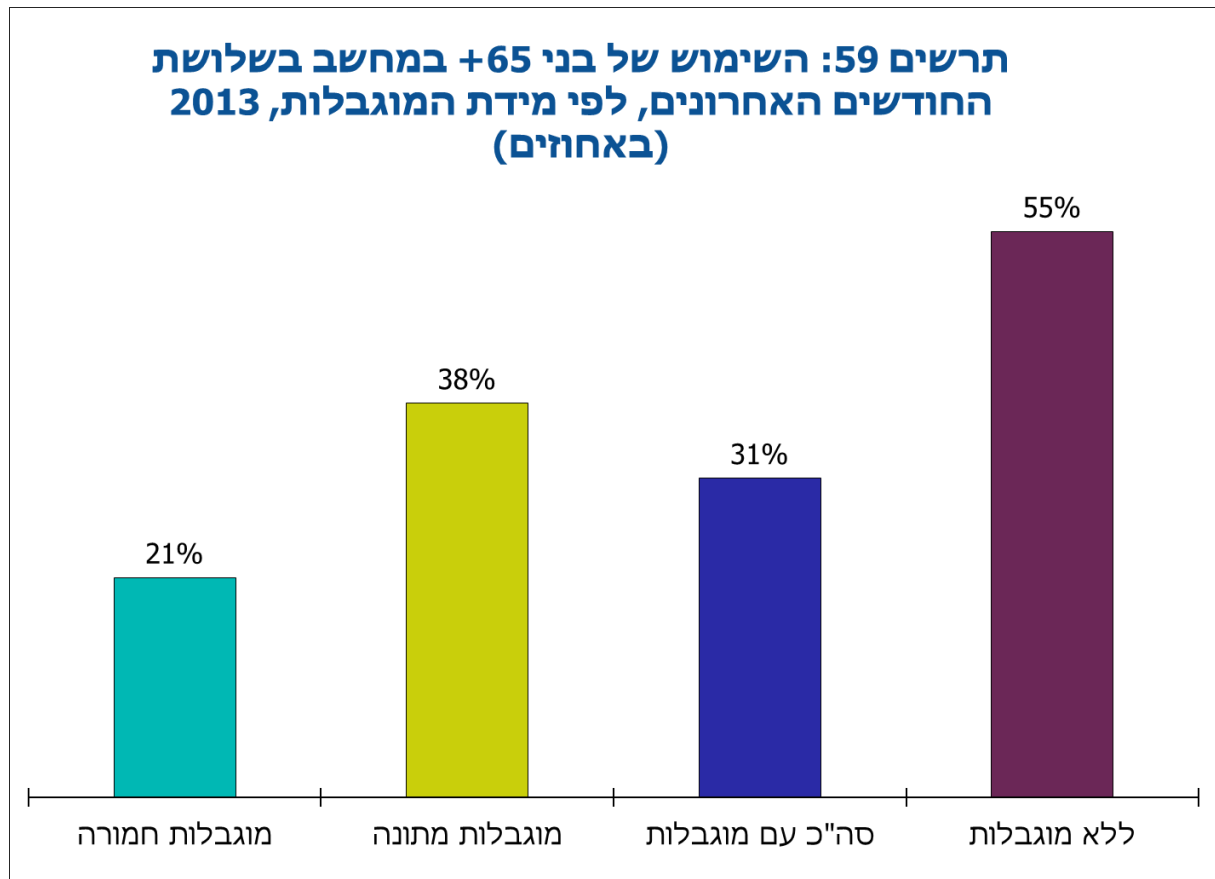
מוגבלות חמורה	מוגבלות מתונה	סך-הכול עם מוגבלות	ללא מוגבלות	
47%	61%	56%	77%	חיפוש מידע
39%	53%	48%	74%	דואר אלקטרוני
35%	43%	40%	59%	קבוצות דיון
23%	40%	34%	59%	צורכי עבודה
19%	25%	23%	40%	שירותי ממשלה
23%	26%	25%	31%	משחקים
13%	24%	20%	37%	קניות
14%	21%	18%	34%	תשלומים

בשנת 2013

- אנשים עם מוגבלות דיווחו כי הם משתמשים פחות במחשב לכל השימושים. במרבית השימושים (מלבד משחקים) הפער הוא של 15 נקודות אחוז לפחות, לעומת אנשים ללא מוגבלות.
- למרות שעבור אנשים עם מוגבלות השימוש במחשב עשוי לשמש גשר לחברה, שימושם בו ובאפשרויות השונות שהוא מגלם בתוכו מצמצם יחסית.

3.6.2 אנשים עם מוגבלות בני +65²⁴

בתרשים 59 ובלוח 4 להלן מוצגים דפוסי השימוש ותכלית השימוש במחשב בקרב בני +65, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

בשנת 2013

בקרב בני +65, שיעור המשתמשים במחשב

עם מוגבלות

31%

ללא מוגבלות:

55%

- 21% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-38% מן האנשים עם מוגבלות מתונה השתמשו במחשב בשלושת החודשים האחרונים לעומת 55% מן האנשים ללא מוגבלות.

24 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 802,000 אנשים בישראל היו בני +65, מתוכם 433,000 עם מוגבלות: 186,000 עם מוגבלות חמורה ו-247,000 עם מוגבלות מתונה.

לוח 4: תכלית השימוש במחשב בקרב בני 65+, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

מוגבלות חמורה	מוגבלות מתונה	סך-הכול עם מוגבלות	ללא מוגבלות	
16%	32%	25%	48%	חיפוש מידע
14%	28%	22%	45%	דואר אלקטרוני
9%	20%	15%	25%	קבוצות דיון
3%	10%	7%	22%	צורכי עבודה
3%	11%	8%	21%	שירותי ממשלה
9%	14%	12%	18%	משחקים
3%	8%	6%	16%	קניות
4%	10%	7%	16%	תשלומים

בשנת 2013

- אנשים עם מוגבלות דיווחו כי הם משתמשים פחות במחשב לכל השימושים. הפער במרבית השימושים (מלבד משחקים וקניות) הוא של 10-23 נקודות אחוז, לעומת אנשים ללא מוגבלות.
- ככלל, האוכלוסייה המבוגרת משתמשת במחשב פחות מאשר האוכלוסייה בגיל העבודה. מגמה זו בולטת יותר בקרב אנשים עם מוגבלות.

3.7 בריאות²⁵

מצב הבריאות של אדם משפיע רבות על רווחתו ועל איכות חייו. מצב הבריאות של אדם עם מוגבלות עשוי להיות קשור במישרין או בעקיפין למוגבלותו אך אין הכרח בכך.

בסעיף זה יוצגו הקשיים של אנשים עם מוגבלות בהתמודדות עם מצבם הבריאותי בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות. המדדים שיוצגו הם: שימוש בשירותי בריאות שונים ושיעורי הוויתור על שימוש בהם מסיבות כלכליות. נוסף לכך יוצגו דיווחיהם של המשתתפים בנוגע לתחושותיהם. תחושות של לחץ, דאגה ודיכאון, ומנגד – תחושות של מרץ ומסוגלות.

דבר נציבות השוויון

אנשים עם מוגבלות מוגדרים (לצורך כתיבת דוח זה) כאנשים שיש להם בעיה בריאותית כרונית שנמשכת שישה חודשים או יותר, אשר מפריעה או מפריעה להם מאוד בתפקוד היום-יומי. זו אחת הסיבות לדיווחיהם על שיעור גבוה של בעיות בריאות. למרות זאת יש לציין כי 29% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-55% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו על בריאות "טובה" או "טובה מאוד" חרף מוגבלותם.

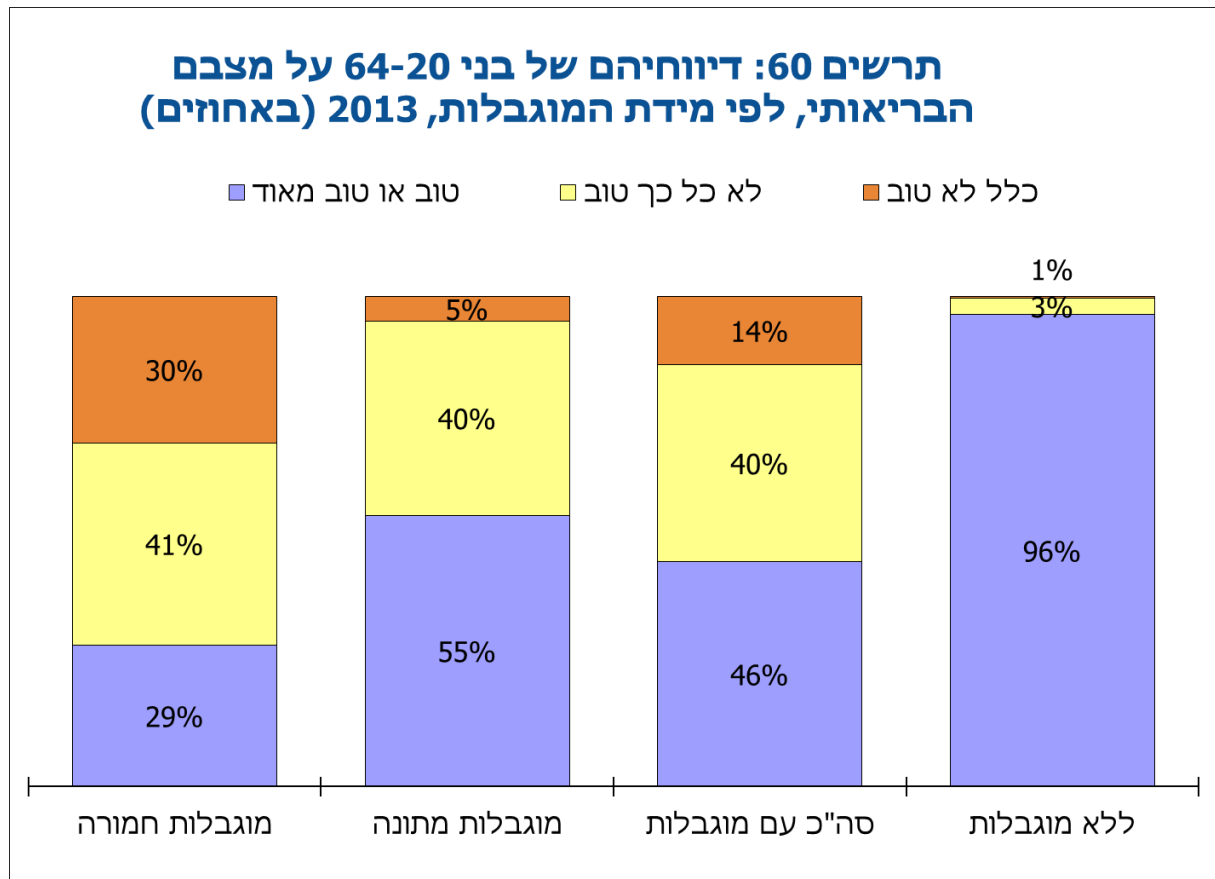
חוק ביטוח בריאות ממלכתי מבטיח טיפול רפואי חינם או בהשתתפות עצמית נמוכה לכל אזרח. מצער לגלות כי בשל קשייהם הכלכליים, אנשים עם מוגבלות רבים נאלצים לוותר על טיפולים רפואיים, ובעיקר על טיפולים שאינם כלולים בסל הבריאות, כגון טיפולי שיניים וטיפולים פסיכולוגיים. 21% מן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה ויתרו על טיפולים רפואיים מטעמים כלכליים ו-23% מהם ויתרו על תרופות במרשם רופא מטעמים אלו. בקרב בני 65+ המצב טוב רק במעט. מדובר בתופעה מדאיגה, שעל רשויות מערכת הבריאות לתת עליה את הדעת.

תקנות העוסקות בנגישות של מערכת הבריאות נמצאות בדיונים בכנסת. יש לקוות כי התקנתן תסתיים במהרה ויישומן יבטיח לאנשים עם מוגבלות נגישות גבוהה יותר לכל שירותי הבריאות.

25 הניתוחים בסעיף זה מבוססים על הסקר החברתי של הלמ"ס משנת 2013 בלבד, שבו פרק הבריאות מקיף יותר משנים קודמות וכולל שאלות על צרכים רפואיים ומימושם, שאינן מופיעות בסקרים קודמים.

3.7.1 אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (20-64)²⁶

בתרשים 60 להלן מוצגת תמונת המצב בנוגע למצב בריאותם של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

* שיעור הדיווח הגבוה על בעיה בריאותית בקרב אנשים עם מוגבלות נובע בין השאר מעצם ההגדרה של אנשים עם מוגבלות שבה השתמשנו בדוח זה (ראו סעיף 1.2).

בני 20-64 שדיווחו על מצב בריאות "לא כל כך טוב" או "כלל לא טוב":

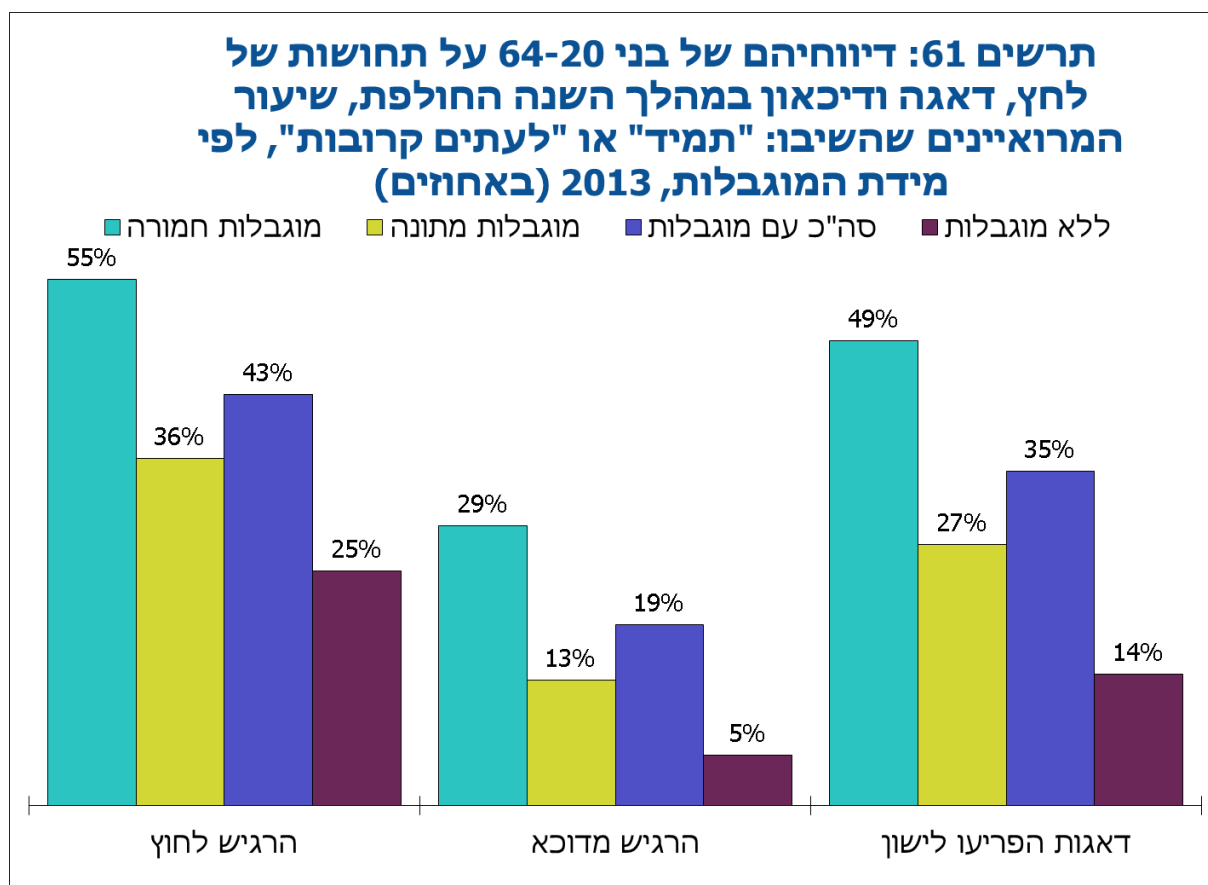
- עם מוגבלות חמורות **71%**
- עם מוגבלות מתונה **45%**
- ללא מוגבלות **4%**

בשנת 2013

- 71% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-45% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי מצבם הבריאותי לא כל כך טוב או כלל לא טוב לעומת 4% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.

26 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 4,213,000 אנשים בישראל היו בני 20-64 מתוכם 818,000 עם מוגבלות: 294,000 עם מוגבלות חמורה ו-524,000 עם מוגבלות מתונה.

בתרשימים 61-62 מוצגים דיווחיהם של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, על תחושותיהם במהלך השנה החולפת – תחושות של לחץ, דאגה ודיכאון, ומנגד – תחושות של מרץ ומסוגלות.

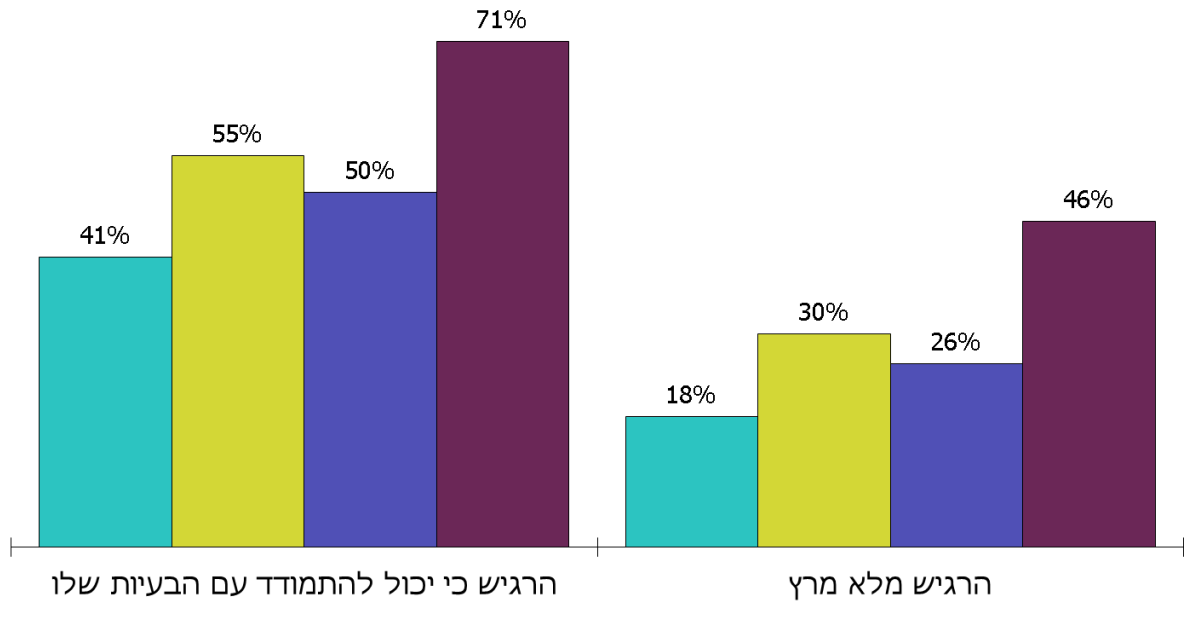
בשנת 2013

בני 20-64 שבמהלך השנה החולפת חשו מדוכאים "תמיד" או "לעתים קרובות":
 עם מוגבלות **19%**
 ללא מוגבלות: **5%**

- 49% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-27% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי בשנה החולפת דאגות הפריעו להם לישון תמיד או לעתים קרובות לעומת 14% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 29% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-13% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי בשנה החולפת חשו דיכאון תמיד או לעתים קרובות לעומת 5% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 55% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-36% מהאנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי בשנה החולפת חשו לחוצים תמיד או לעתים קרובות לעומת 25% מן האנשים ללא מוגבלות.

תרשים 62: דיווחיהם של בני 20-64 על תחושות של מרץ ויכולת להתמודד עם בעיות במהלך השנה החולפת, שיעור המרואיינים שהשיבו: "תמיד" או "לעתים קרובות", לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

■ ללא מוגבלות ■ סה"כ עם מוגבלות ■ מוגבלות מתונה ■ מוגבלות חמורה

בשנת 2013

בני 20-64 שבמהלך השנה החולפת חשו "תמיד" או "לעתים קרובות" כי יש להם יכולת להתמודד עם בעיותיהם:

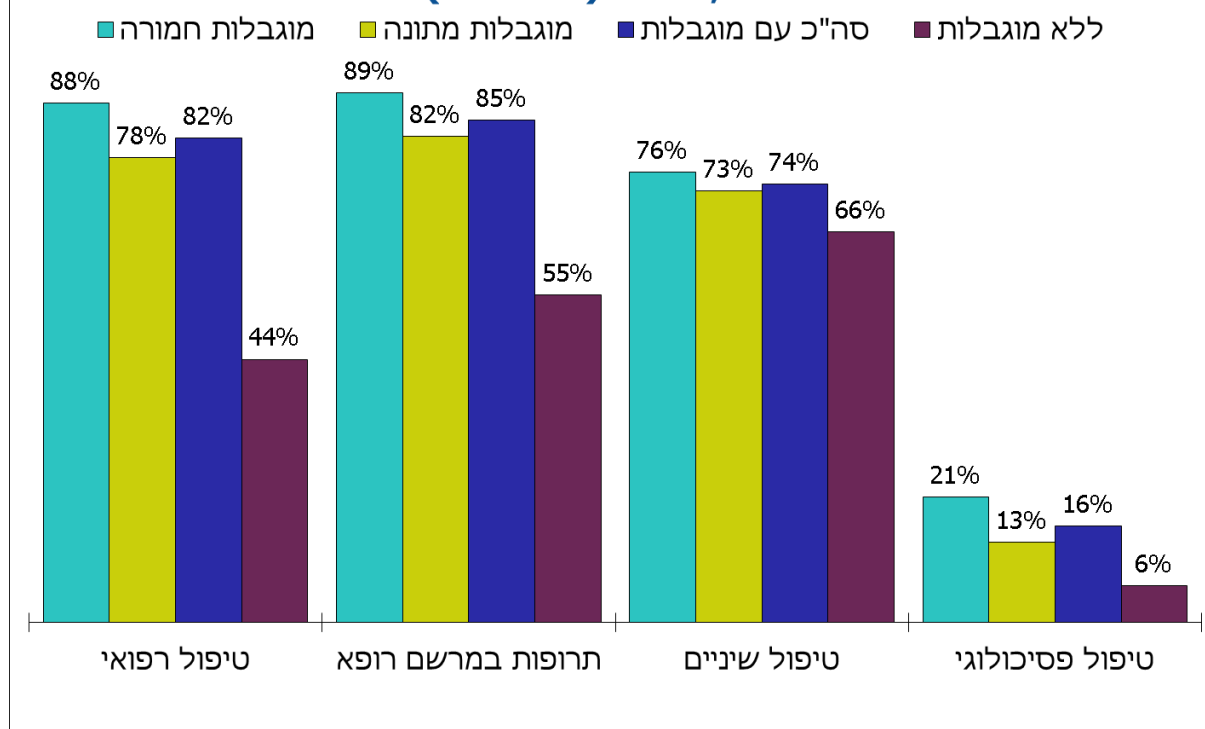
עם מוגבלות
50%

ללא מוגבלות:
71%

- רק 18% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-30% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי במהלך השנה החולפת הם חשו תמיד או לעתים קרובות מלאי מרץ לעומת 46% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 41% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-55% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי במהלך השנה החולפת הם חשו תמיד או לעתים קרובות כי הם יכולים להתמודד עם בעיותיהם לעומת 71% מן האנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 63 להלן מוצגים דיווחיהם של בני 20-64, עם מוגבלות וללא מוגבלות, בנוגע לצורך שלהם בטיפולים רפואיים ופרה-רפואיים.

תרשים 63: דיווחיהם של בני 20-64 על צורך בטיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013, במהלך השנה החולפת:

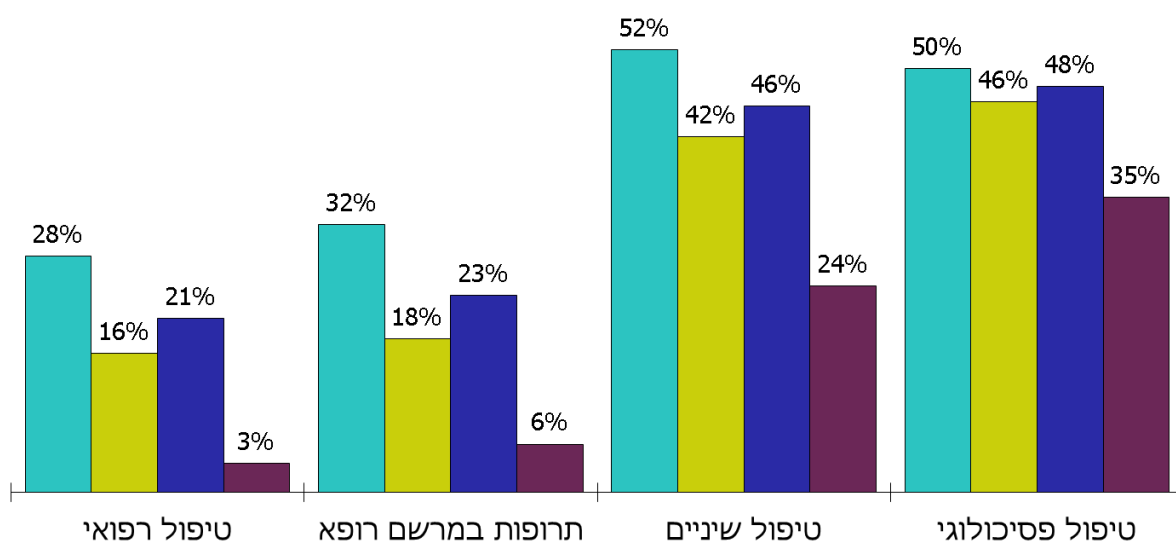
צורך בטיפול שיניים בקרב בני 20-64: עם מוגבלות **74%** ללא מוגבלות: **66%**

- 88% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-78% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לטיפול רפואי לעומת 44% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 89% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-82% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לתרופות מרשם לעומת 55% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 76% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-73% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לטיפול שיניים לעומת 66% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 21% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-13% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לטיפול פסיכולוגי לעומת 6% מן האנשים ללא מוגבלות.

אנשים אשר השיבו שהיו זקוקים לאחד מן הטיפולים שלעיל נשאלו האם במהלך תקופה זו נאלצו לוותר על אותו טיפול בשל קשיים כלכליים. תרשים 64 להלן מציג את דיווחיהם, ותרשים 65 משווה את דיווחיהם אלה לדיווחים שנאספו בשנת 2007.

תרשים 64: בני 20-64 שוויתרו על טיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשל קשיים כלכליים, מקרב אלה שהזדקקו להם במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

■ ללא מוגבלות ■ סה"כ עם מוגבלות ■ מוגבלות מתונה ■ מוגבלות חמורה

בשנת 2013

בני 20-64 שוויתרו על טיפול שיניים בשל קשיים כלכליים

עם מוגבלות

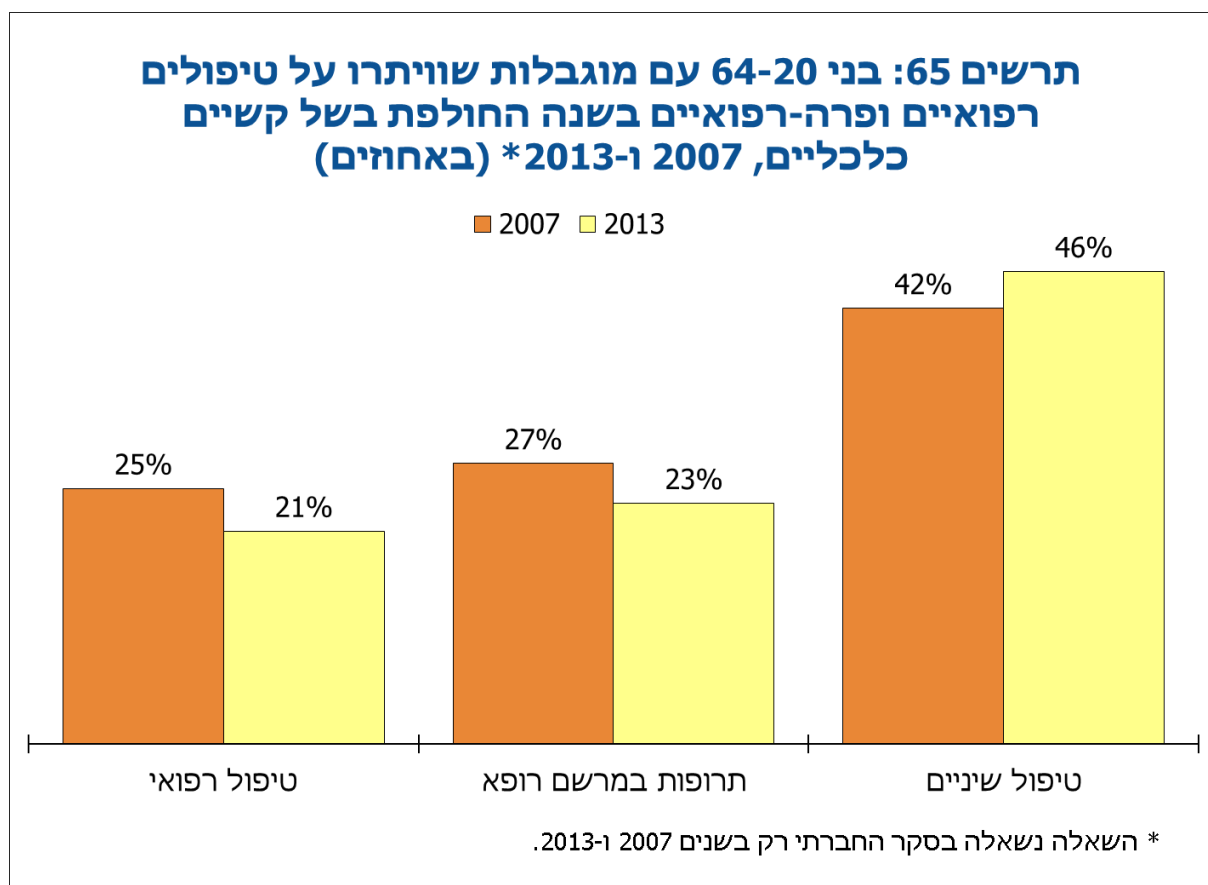
46%

ללא מוגבלות:

24%

- מקרב האנשים שנוזקקו לטיפול רפואי, 28% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-16% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על הטיפול בגלל קשיים כלכליים לעומת 3% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- מקרב האנשים שנוזקקו לתרופה במרשם רופא, 32% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-18% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על התרופה בגלל קשיים כלכליים לעומת 6% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- מקרב האנשים שנוזקקו לטיפול שיניים, 52% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-42% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על הטיפול בגלל קשיים כלכליים לעומת 24% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- מקרב האנשים שנוזקקו לטיפול פסיכולוגי, 50% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-46% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על הטיפול בגלל קשיים כלכליים לעומת 35% מן האנשים ללא מוגבלות.

הנתונים מצביעים על כך שאנשים עם מוגבלות נוטים יותר לווטר על טיפולים רפואיים הנחוצים להם בשל קשיים כלכליים בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות.

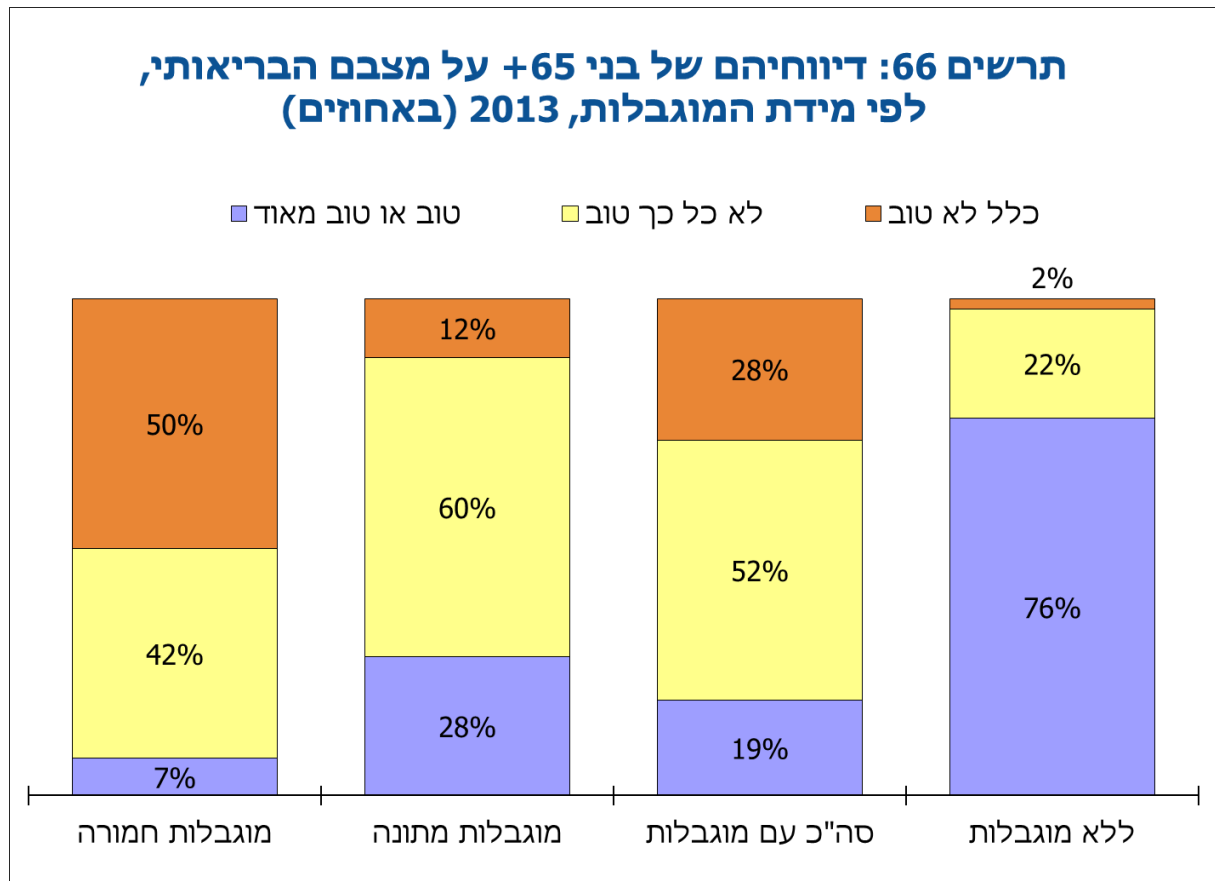

מתרשים 65 עולה כי בין השנים 2007 ל-2013 חל שינוי קל:

- בקרב בני 20-64 שנזקקו לטיפול רפואי או לתרופה במרשם רופא חלה בשנת 2013 ירידה של 4 נקודות אחוז בויתור על טיפולים אלה.
- לעומת זאת, בקרב בני 20-64 שנזקקו לטיפול שיניים חלה עלייה של 4 נקודות אחוז בויתור על הטיפול.
- בחינת שיניים אלה לפי חומרת המוגבלות (חמורה ומתונה) העלתה מגמות דומות.

3.7.2 אנשים עם מוגבלות בני +65²⁷

בתרשים 66 להלן מוצגת תמונת המצב בנוגע למצב בריאותם של בני +65, עם מוגבלות וללא מוגבלות.

בשנת 2013

בני +65 שדיווחו על מצב בריאות "לא כל כך טוב" או "כלל לא טוב":

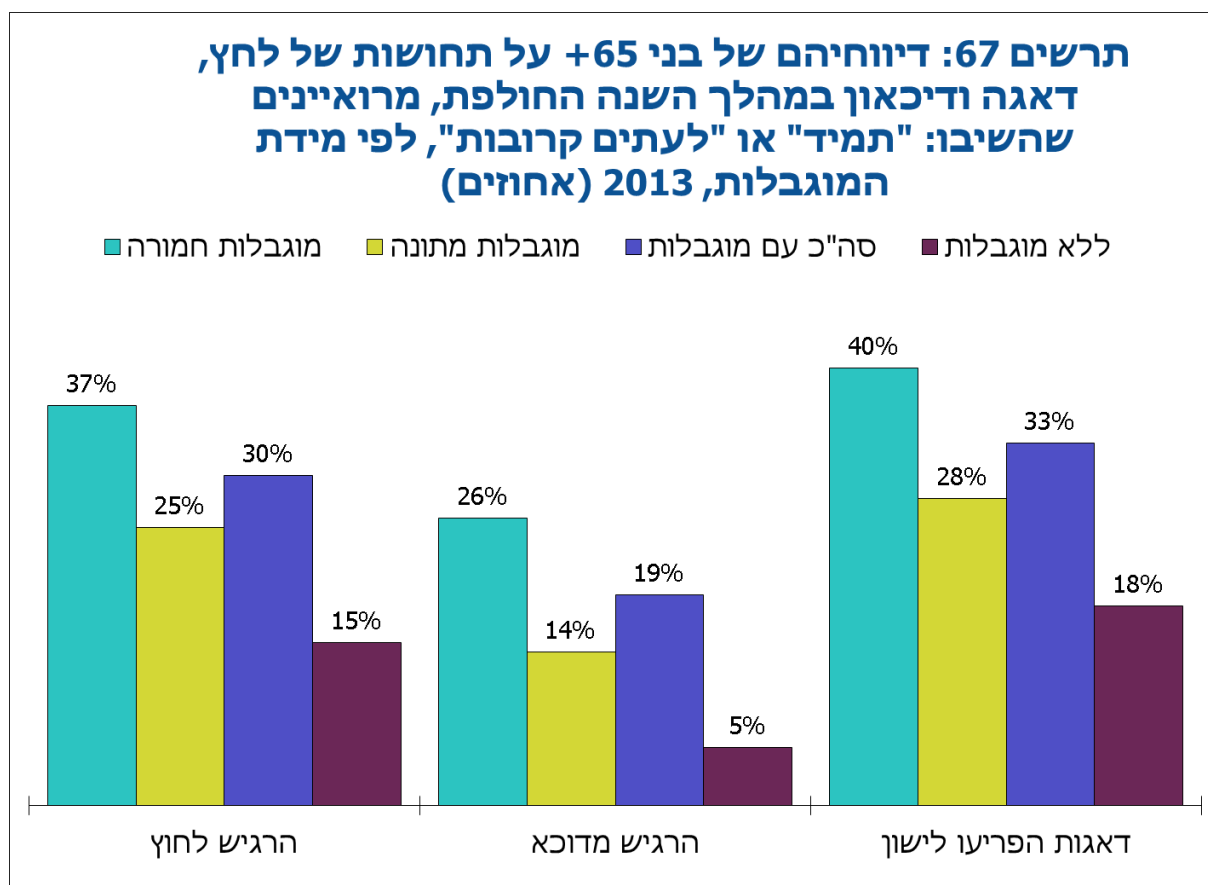
עם מוגבלות **81%**

ללא מוגבלות **24%**

- 93% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-72% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי מצבם הבריאותי לא כל כך טוב או כלל לא טוב לעומת 24% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.

27 על פי נתוני הסקר החברתי משנת 2013, 802,000 אנשים בישראל היו בני +65, מתוכם 433,000 עם מוגבלות: 186,000 עם מוגבלות חמורה ו-247,000 עם מוגבלות מתונה.

בתרשימים 67-68 מוצגים דיווחיהם של בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות, על תחושותיהם במהלך השנה החולפת – תחושות של לחץ, דאגה ודיכאון, ומנגד – תחושות של מרץ ומסוגלות

בשנת 2013

אחוז בני 65+ שבמהלך השנה החולפת חשו מדוכאים "תמיד" או "לעתים קרובות":

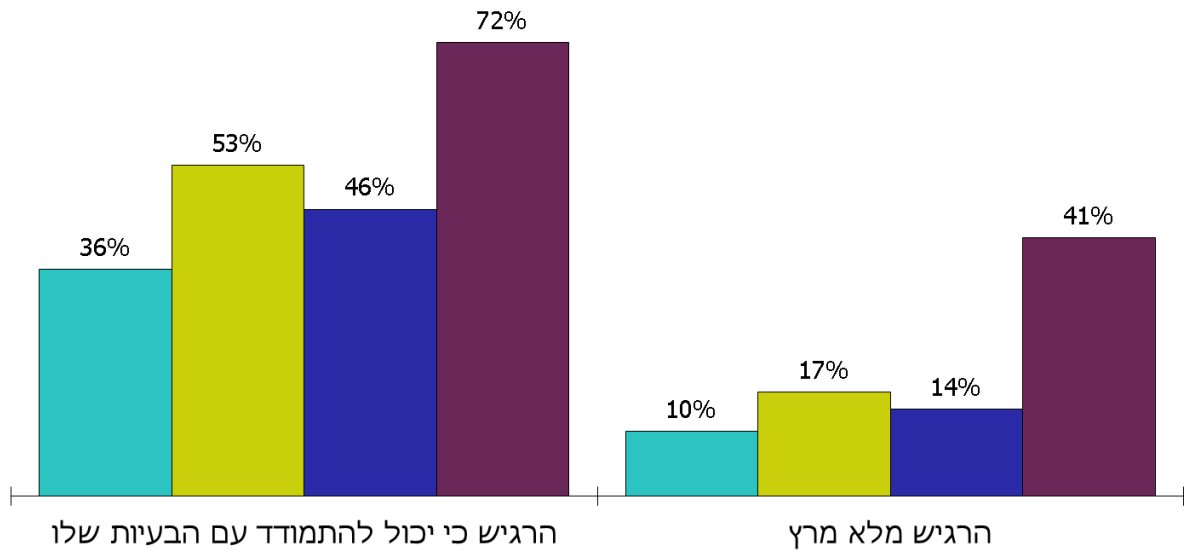
עם מוגבלות **19%**

ללא מוגבלות **5%**

- 40% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-28% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי בשנה החולפת דאגות הפריעו להם לישון תמיד או לעתים קרובות לעומת 18% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 26% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-14% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי במהלך השנה החולפת חשו דיכאון תמיד או לעתים קרובות לעומת 5% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות.
- 37% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-25% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי במהלך השנה החולפת חשו לחוצים תמיד או לעתים קרובות לעומת 15% מן האנשים ללא מוגבלות.

תרשים 68: דיווחיהם של בני 65+ על תחושות של מרץ ויכולת להתמודד עם בעיות במהלך השנה החולפת, מרואיינים שהשיבו: "תמיד" או "לעתים קרובות", לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

■ ללא מוגבלות ■ סה"כ עם מוגבלות ■ מוגבלות מתונה ■ מוגבלות חמורה

בשנת 2013

בני 65+ שבמהלך השנה החולפת חשו "תמיד" או "לעתים קרובות" כי יש להם יכולת להתמודד עם בעיותיהם האישיות:

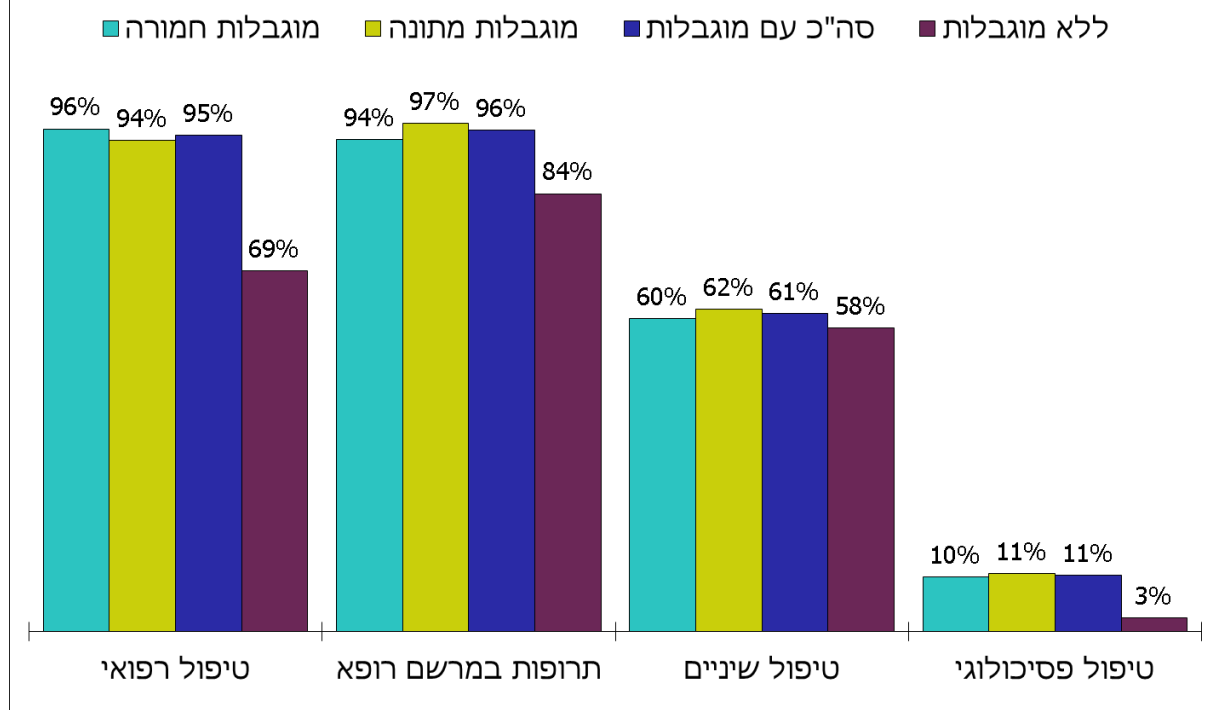
עם מוגבלות
46%

ללא מוגבלות
72%

- רק 10% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-17% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי במהלך השנה החולפת הם חשו תמיד או לעתים קרובות מלאי מרץ לעומת 41% מן האנשים ללא מוגבלות.
- רק 36% מן האנשים שלהם מוגבלות חמורה ו-53% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי במהלך השנה החולפת הם חשו תמיד או לעתים קרובות כי הם יכולים להתמודד עם בעיותיהם, לעומת 72% מן האנשים ללא מוגבלות.

בתרשים 69 להלן מוצגים דיווחיהם של בני 65+, עם מוגבלות וללא מוגבלות, בנוגע לצורך שלהם בטיפולים רפואיים ופרה-רפואיים.

תרשים 69: דיווחיהם של בני 65+ על צורך בטיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

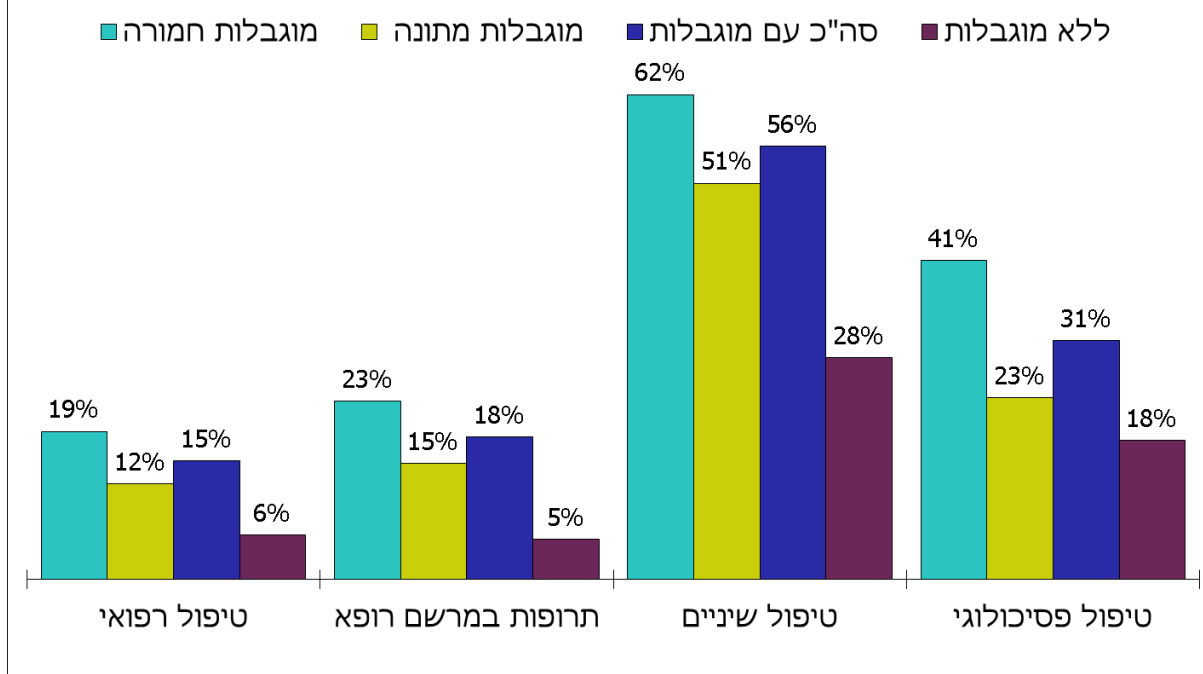
בשנת 2013, במהלך השנה החולפת:

צורך בטיפול רפואי בקרב בני 65+: עם מוגבלות **95%** ללא מוגבלות **69%**

- 96% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-94% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לטיפול רפואי לעומת 69% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 94% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-97% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לתרופות במרשם רופא לעומת 84% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 60% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-62% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לטיפול שיניים לעומת 58% מן האנשים ללא מוגבלות.
- 10% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-11% מן האנשים עם מוגבלות מתונה דיווחו כי הם נזקקו לטיפול פסיכולוגי לעומת 3% מהאנשים ללא מוגבלות.

אנשים אשר השיבו שהיו זקוקים לאחד מן הטיפולים הנזכרים לעיל, נשאלו האם במהלך תקופה זו נאלצו לוותר על אותו טיפול בשל קשיים כלכליים. תרשים 70 מציג את דיווחיהם, ותרשים 71 משווה את דיווחיהם אלה לדיווחים שנאספו בשנת 2007.

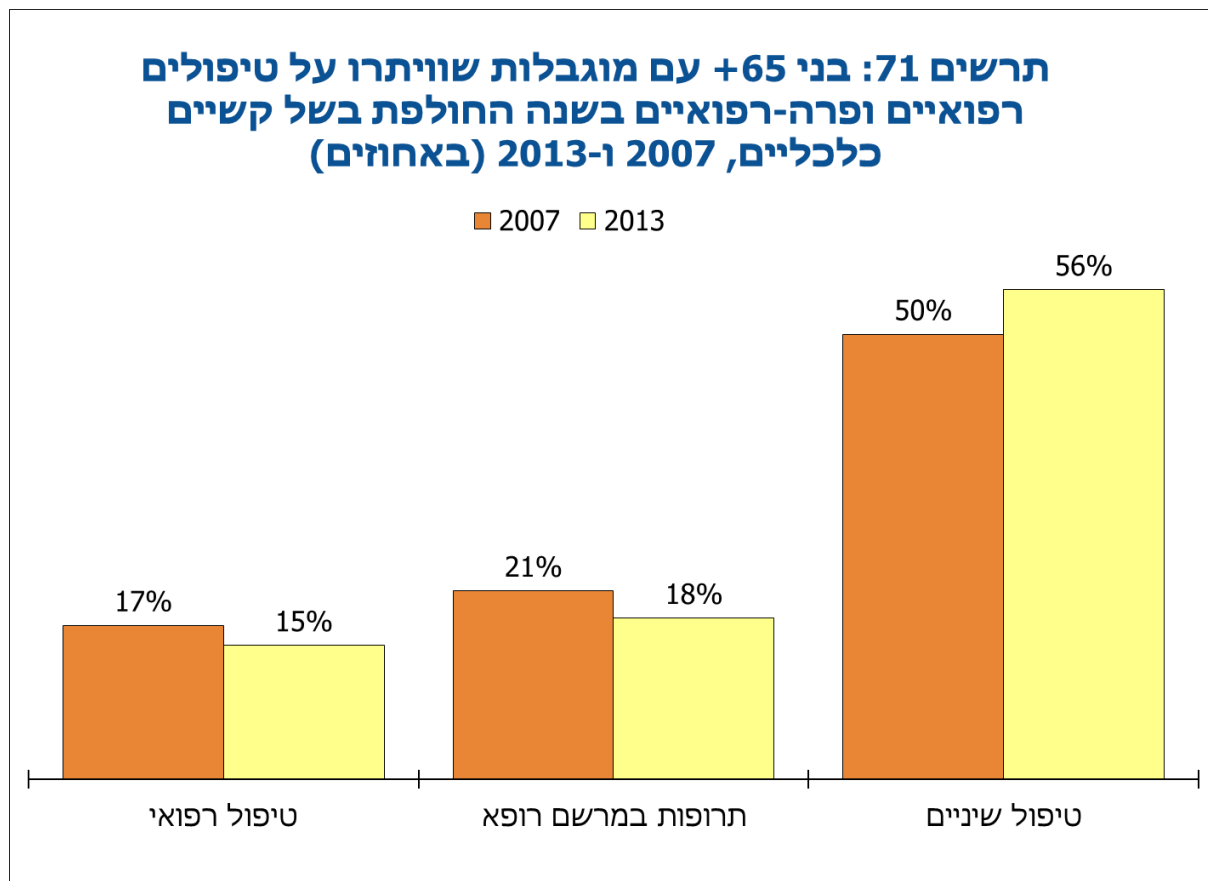
תרשים 70: בני 65+ שוויתרו על טיפולים רפואיים ופרה-רפואיים בשל קשיים כלכליים, מקרב אלה שהזדקקו להם במהלך השנה החולפת, לפי מידת המוגבלות, 2013 (באחוזים)

בשנת 2013

בני 65+ שוויתרו על טיפול רפואי בשל קשיים כלכליים עם מוגבלות **15%** ללא מוגבלות **6%**

- מקרב האנשים שנזקקו לטיפול רפואי, 19% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-12% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על הטיפול בגלל קשיים כלכליים לעומת 6% מן האנשים ללא מוגבלות.
- מקרב האנשים שנזקקו לתרופה במרשם רופא, 23% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-15% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על התרופה בגלל קשיים כלכליים לעומת 5% מן האנשים ללא מוגבלות.
- מקרב האנשים שנזקקו לטיפול שיניים, 62% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-51% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על הטיפול בגלל קשיים כלכליים לעומת 28% מן האנשים ללא מוגבלות.
- מקרב האנשים שנזקקו לטיפול פסיכולוגי, 41% מן האנשים עם מוגבלות חמורה ו-23% מן האנשים עם מוגבלות מתונה ויתרו על הטיפול בגלל קשיים כלכליים לעומת 18% מן האנשים ללא מוגבלות.

מתרשים 71 עולה כי:

- בקרב בני 65+ שנזקקו לטיפול רפואי או לתרופה במרשם רופא חלה בשנת 2013 ירידה של 3 נקודות אחוז בויתור על טיפולים אלה.
- לעומת זאת, בקרב בני 20-64 שנזקקו לטיפול שיניים חלה עלייה של 6 נקודות אחוז בויתור על הטיפול.
- בחינת שיניים אלה לפי חומרת המוגבלות (חמורה ומתונה) העלתה מגמות דומות.

נספח מתודולוגי

מקורות הנתונים והאוכלוסייה הנבדקת

1. הסקר החברתי של הלמ"ס

הדוח מבוסס ברובו על נתוני הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) משנת 2013 ועל ניתוח של הסקר החברתי משנים קודמות, כדי לעמוד על מגמות. נתוני הסקר החברתי נאספו מאנשים בני 20+ החיים במשקי בית בקהילה. קבוצות שאינן נכללות באוכלוסיית הסקר החברתי הן: דיירים במוסדות טיפוליים (לרבות דיור מוגן, מערכי דיור לעולים והוסטלים), תושבים ישראלים אשר שהו בחו"ל יותר משנה ברציפות בעת הסקר, דיפלומטים, עולים אשר עלו ארצה עד חצי שנה לפני מועד הראיון, בני שבטים בדואים ותושבים אחרים הגרים מחוץ ליישובים מוכרים. לפיכך, רוב הנתונים בדוח מתייחסים לאוכלוסיית הסקר החברתי של הלמ"ס, כלומר לאנשים בוגרים החיים בקהילה.

שאלות הסקר החברתי חוזרות מדי שנה, אולם בכל שנה מוסיף הלמ"ס לסקר פרק ייחודי הבוחן נושא הנוגע לחברה הישראלית, כגון פעילות פנאי או בריאות. בדוח הנוכחי נעשה שימוש גם בנתונים אלה. זו הסיבה לכך שחלק מן הנתונים בדוח אינם מעודכנים לשנת 2013. בשאלות אלה אין אפשרות לבצע מעקב לאורך זמן שכן הן נשאלות באופן חד-פעמי.

2. השנתון הסטטיסטי לישראל

מקור נתונים נוסף הוא השנתון הסטטיסטי לישראל מן השנים 2010-2014. במקור זה נעשה שימוש בעיקר כדי לאמוד את שיעור האנשים עם מוגבלות בקרב אוכלוסיות שאינן כלולות בסקר החברתי.

3. סקרים של מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי

נתונים על ילדים עם מוגבלות נלקחו מן הסקר האחרון שנעשה בנושא בשנת 1995 על ידי מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי (נאון ואחרים, 1998), ומן הסקר על ילדים עם צרכים מיוחדים באוכלוסייה הבדואית בנגב שנעשה על ידי מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל, (שטרסברג ואחרים, 2008). על פי סקרים אלה נאמד מספר הילדים עם מוגבלות בשנת 2013.

כמה מן הנתונים על אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה (מובאים בסעיף 3.2 לעיל) נלקחו ממחקר שערכו המוסד לביטוח הלאומי ומכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל (נאון ואחרים, 2012).

חדשים או יותר, אך היא **לא מפריעה להם** או **לא כל כך מפריעה** להם בפעולות יום-יומיות.

בדוחות הקודמים של נציבות השוויון הוצגה קטגוריה נוספת: אנשים עם בעיה בריאותית כרונית ללא מוגבלות (אנשים שדיווחו שיש להם בעיה בריאותית או פיזית הקיימת שישה חודשים או יותר, אך היא אינה מפריעה להם כלל או לא כל כך מפריעה להם בפעולות יום-יומיות). בדוח זה לא נכללה קטגוריה כזו ואנשים שהשיבו כך נכללו בקטגוריה "אנשים ללא מוגבלות", מכיוון שבדוחות קודמים נמצא כי קבוצה זו דומה במאפייניה לקבוצת האנשים שהשיבו כי אין להם בעיה בריאותית מתמשכת.

ילדים עם מוגבלות

הנתונים המוצגים בדוח זה מבוססים על סקר שנערך בקרב ילדים עם מוגבלות בישראל על ידי מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי. הסקר נערך בשנת 1995 ופורסם בשנת 1998. בדוח נעשה שימוש בסקר זה מאחר שלא קיים מקור מעודכן יותר לצורך אמדת שיעור הילדים עם מוגבלות. הסקר בוצע על מדגם מייצג של ילדים בישראל, והוא מבוסס על דיווחי ההורים. על סמך דיווחי ההורים חולקו הילדים לשתי קבוצות:

א. ילדים עם מוגבלות – ילדים שלהם לקות רפואית או בעיה בריאותית כרונית המפריעה לתפקודם היום-יומי.

ב. ילדים ללא מוגבלות – ילדים ללא לקות רפואית או בעיה כרונית וכן ילדים עם לקות או בעיה בריאותית כרונית שאינה מפריעה לתפקודם היום-יומי.

בדומה למבוגרים, בדוח הנוכחי ילדים עם לקות רפואית או בעיה בריאותית כרונית שאינה מפריעה לתפקודם היום-יומי נכללים בקטגוריה "ילדים ללא מוגבלות". החלטה זו מפחיתה את האומדן של מספר הילדים עם מוגבלות בהשוואה לדוחות קודמים של נציבות השוויון.

מאחר שבסקר לא התקבל מידע על המידה שבה הלקות או הבעיה מפריעות לתפקוד הילד, בדוח הנוכחי הוחלט לא לחלק את קבוצת הילדים עם מוגבלות לפי חומרת המוגבלות (חמורה או מתונה). בדוחות קודמים בוצעה חלוקה של הילדים לפי חומרת המוגבלות על בסיס הצורך בטיפול קבוע. בדוח הנוכחי הוחלט כי הצורך בטיפול קבוע אינו משקף את החומרה הסובייקטיבית של המוגבלות, והוא מתאים יותר להגדרה רפואית, שבה לא מקובל לעשות שימוש כיום.

אמידת מספר האנשים עם מוגבלות בקרב אוכלוסיות שאינן כלולות בסקר החברתי

לפי הסקר החברתי של הלמ"ס משנת 2013, מספר הבוגרים (בני 20+) עם מוגבלות עמד על 1,250,840. מתוכם 479,742 איש עם מוגבלות חמורה ו-771,098 איש עם מוגבלות מתונה.

כאמור, הסקר החברתי אינו כולל חלק מן האוכלוסייה. על מנת לאמוד את היקף האנשים עם מוגבלות בכלל האוכלוסייה בישראל, חושבו אומדנים של אנשים עם מוגבלות בקרב אוכלוסיות שאינן כלולות בסקר החברתי: ילדים (עד גיל 17), בוגרים בני 18-19, דיירי מוסדות ותושבים ביישובים שאינם מוכרים.

כמו כן, חלק מן הנדגמים בסקר לא רואינו בפועל. הסיבות לאי-השבה על הסקר החברתי הן רבות ובהן אנשים שסירבו להתראיין, אנשים שלא אותרו ואנשים שצוות המחקר לא הצליח לראינם בשל קשיי שפה. אחת הסיבות לאי-השבה בסקר היא מוגבלות של אנשים שלא נכללו בסקר החברתי, ולכן בוצעה בדיקה האם נדרש תיקון להכללתם, כפי שיפורט בהמשך.

יצוין כי ייתכן חסר נוסף בשל הדרך שבה מנוסחת השאלה בסקר החברתי. השאלה מתייחסת לבעיה בריאותית או פיזית כרונית. מסיבה זו, אנשים עם מוגבלות שכלית, נפשית, אוטיזם או לקות למידה, אשר בריאותם תקינה מכל בחינה אחרת, עלולים להבין כי מוגבלותם אינה רלוונטית. לא בוצע תיקון בגין חסר אפשרי זה.

הן זרים החיים דרך קבע בישראל והן עולים אשר הגיעו ארצה חצי שנה או פחות לפני מועד הריאיון אינם כלולים בסקר החברתי. גם ביחס לקבוצות אלה לא בוצע תיקון.

בסך-הכול נוספו לאומדן האנשים עם מוגבלות בישראל 352,700 נפש. מהם, 236,900 ילדים עם מוגבלות (עד גיל 17), 22,000 אנשים בני 18-19, 81,900 דיירי מוסדות (לרבות דיור מוגן, מערכי דיור לעולים והוסטלים) בוגרים עם מוגבלות (לא כולל ילדים) ו-11,900 אנשים בוגרים עם מוגבלות המתגוררים ביישובים שאינם מוכרים (לא כולל ילדים). תוספת זו רלוונטית רק לפרק השני בדוח – שכיחות המוגבלות בישראל. אוכלוסיות נוספות אלו מהוות 22% מסך 1,603,500 האנשים עם מוגבלות בישראל. למעט נתונים על מוסדות הלימוד של תלמידים עם מוגבלות, אוכלוסיות אלו לא נחקרו במסגרת המחקר הנוכחי, ועל כן אין נתונים נוספים על אודותיהם בדוח.

אומדן למספר האנשים עם מוגבלות, דיירי מוסדות

האומדן לאנשים עם מוגבלות מקרב דיירי מוסדות (לרבות דיור מוגן, מערכי דיור לעולים והוסטלים) טיפוליים מבוסס על נתוני מפקד האוכלוסין משנת 2008. האומדן חושב בדוח הקודם שפורסם בשנת 2011, והוגדל לפי שיעור הגידול באוכלוסייה, בהתאם לשנתונים הסטטיסטיים מן השנים 2010-2014¹. אומדנים נפרדים חושבו לקבוצות הגיל השונות.

בסך-הכול נוספו 91,700 אנשים עם מוגבלות דיירי מוסדות בכל הגילים. בלוח 5 להלן מוצגים האומדים שחושבו לשנת 2013 עבור כל קבוצות הגיל. קבוצת הגיל 0-17 צורפה לאומדן הילדים

1 כל שנתון סטטיסטי מתייחס לנתוני השנה הקודמת לו. למשל, שנתון 2014 מבוסס על נתונים שנאספו בשנת 2013. לכן חישוב שיעור הגידול באוכלוסייה שחל בשנים 2009-2013 מבוסס על השנתונים הסטטיסטיים מן השנים 2010-2014.

עם מוגבלות, קבוצת הגיל 18-64 צורפה לאומדן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה, וקבוצת הגיל +65 צורפה לאומדן האנשים עם מוגבלות בגיל זה.

לוח 5: אומדני אנשים עם מוגבלות המתגוררים במוסדות, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות, 2013

גיל	אנשים עם מוגבלות חמורה	אנשים עם מוגבלות מתונה	סך-הכול אנשים עם מוגבלות
17-0	1700	8,100	9,800
19-18	800	2,500	3,200
64-20	11,600	12,200	23,800
+65	37,300	17,600	54,900
סך-הכול	51,400	40,300	91,700

אומדן למספר האנשים עם מוגבלות הגרים מחוץ ליישובים מוכרים

אנשים עם מוגבלות הגרים מחוץ ליישובים מוכרים שלא נכללו בסקר החברתי משנת 2013 הם בעיקר תושבים בדואים במחוז דרום. על פי השנתון הסטטיסטי, סך-הכול 55,700 ערבים מתגוררים מחוץ ליישובים מוכרים. מתוך הילדים (עד גיל 17) המתגוררים ביישובים ערביים ולא מוכרים חושב אומדן הילדים עם מוגבלות על בסיס סקר הילדים עם צרכים מיוחדים באוכלוסייה הבדואית בנגב (2008), שבו נמצא כי 9.1% מכלל הילדים הם ילדים עם מוגבלות. האומדן לקבוצת הגיל 18-19 חושב על בסיס שיעור המוסלמים עם מוגבלות בני 20-24 שנכללו בסקר החברתי משנת 2013. האומדן לבני +20 חושב על בסיס שיעור האנשים עם מוגבלות בקרב מוסלמים עם השכלה של עד 8 שנות לימוד בגילים הרלוונטיים, בסקר החברתי משנת 2013.

בסך-הכול נוספו 14,600 אנשים עם מוגבלות, בכל הגילים, המתגוררים ביישובים שאינם מוכרים. בלוח 6 להלן מוצגים האומדנים שחושבו לשנת 2013 עבור כל קבוצות הגיל. קבוצת הגיל 17-0 צורפה לאומדן הילדים עם מוגבלות, קבוצת הגיל 18-64 צורפה לאומדן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה, וקבוצת הגיל +65 צורפה לאומדן האנשים עם מוגבלות בגיל זה.

לוח 6: אומדני אנשים עם מוגבלות המתגוררים ביישובים שאינם מוכרים, לפי גיל ולפי חומרת המוגבלות, 2013

גיל	אנשים עם מוגבלות חמורה	אנשים עם מוגבלות מתונה	סך-הכול אנשים עם מוגבלות
*17-0	-	-	2,700
19-18	200	200	400
64-20	5,300	5,300	10,600
+65	600	300	900
סך-הכול	-	-	14,600

* לא נמצא משתנה בסקר המאפשר לחלק את הילדים לפי חומרת המוגבלות (חמורה, מתונה), באופן שמתיישב עם אופן החלוקה של המבוגרים. אי לכך הוחלט כי בדוח הנוכחי לא תיקבע חומרת מוגבלות לילדים.

אומדן למספר הילדים (עד גיל 17) עם מוגבלות

כאמור, אומדן ילדים עם מוגבלות חושב לפי הסקר האחרון שנעשה בנושא בשנת 1995 (מכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי, 1998), ולפיו ל-8.7% מן הילדים יש מוגבלות². לא נמצא משתנה בסקר המאפשר לחלק את הילדים לפי חומרת המוגבלות (חמורה, מתונה), באופן שמתיישב עם אופן החלוקה של המבוגרים. אי-לכך הוחלט כי בדוח הנוכחי לא תיקבע חומרת מוגבלות לילדים.

לפי השנתון הסטטיסטי 2014, בסוף שנת 2013 חיו בישראל 2,654,200 ילדים עד גיל 17. ממספר זה הפחתנו את הילדים שחיים במוסדות ואת הילדים המתגוררים ביישובים ערביים שאינם מוכרים (שכן הם משוקללים באומדנים נפרדים). אלה מוערכים בכ-75,100 ילדים (כ-44,900 ילדים במוסדות וכ-30,200 ילדים ערבים ביישובים לא מוכרים). מתוך 2,579,100 ילדים (שנותרו לאחר ההפחתה) נאמד מספר הילדים עם מוגבלות ב-224,400. למספר זה נוספו אומדני מספר הילדים עם מוגבלות ביישובים שאינם מוכרים ובמוסדות (ראו פירוט אופן חישוב אומדנים אלה בסעיפים להלן). סך-הכול אומדן הילדים עם מוגבלות במוסדות הוא 9,800 ילדים, ומספר הילדים עם מוגבלות ביישובים שאינם מוכרים הוא 2,700. האומדן הסופי שהתקבל למספר הילדים עם מוגבלות בישראל בשנת 2013 הוא 236,900.

אומדן למספר הצעירים בני 18-19

לא נמצא סקר עם מדגם מייצג של קבוצת גיל זו, המאפשר לאתר את שיעור הצעירים עם מוגבלות. אי-לכך, ובדומה לדוחות הקודמים, האומדן לקבוצה זו חושב על בסיס שיעור

2 חישוב זה שונה מן הדוחות הקודמים של נציבות השוויון, שכן בדוח הנוכחי לא נכללו בין הילדים עם מוגבלויות ילדים עם מחלות שאינן מפריעות לתפקוד היום-יומי.

הצעירים עם מוגבלות בני 20-24 בסקר החברתי משנת 2013, העומד על 9% (2.9% עם מוגבלות חמורה ו-6.1% עם מוגבלות מתונה). מספר האנשים בני 18-19 לפי השנתון הסטטיסטי בשנת 2014 הוכפל בשיעורים אלה על מנת לאמוד את מספר בני 18-19 עם מוגבלות. התקבל אומדן של 22,000 איש עם מוגבלות בקבוצת גיל זו, מתוכם כ-7,000 עם מוגבלות חמורה ו-15,000 עם מוגבלות מתונה.

אומדן אי-השבה

בשנת 2013, 2,166 אנשים לא השיבו על הסקר החברתי מסיבות שונות. 198 מהם לא השיבו בשל מוגבלות (81 בני 20-64 ו-117 בני 65+), והם מהווים כ-9% מקרב הלא משיבים. מכיוון שמדובר באנשים שעל פי דיווחי הסוקרים לא ניתן היה לראינם בשל מחלה או מוגבלות, הונח כי כולם אנשים עם מוגבלות חמורה.

תיקון אי-ההשבה בוצע על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס). אומדני שכחיות באוכלוסייה (ספירות של המדגם משוקללות במקדמי הניפוח) חושבו מחדש על בסיס מין וגיל, כולל האנשים שלא השיבו לסקר מסיבות שונות. לצורך תיקון אי-ההשבה חולק המדגם לארבע קבוצות:

- א. אנשים שהשיבו לסקר חולקו לאנשים עם מוגבלות וללא מוגבלות, על בסיס תשובותיהם לשאלות הסקר.
 - ב. אנשים שלא השיבו לסקר בשל מוגבלות או קושי קבוע – נחשבים אנשים עם מוגבלות.
 - ג. אנשים שלא השיבו לסקר בשל סיבה זמנית או שסירבו לענות על הסקר – נחשבים אנשים ללא מוגבלות (מתוך הנחה שאנשים שיש להם קושי קבוע להשיב על הסקר נוטים להצהיר על כך ולא לסרב ללא סיבה).
 - ד. אנשים שלא השיבו לסקר מסיבות אחרות (לא אותרו, נעדרו, קשיי שפה, לא ידוע) – חולקו לאנשים עם מוגבלות או ללא מוגבלות, על בסיס החלוקה של שלושת הקבוצות לעיל.
- תיקון אי-ההשבה הוביל להפחתה של כ-3,500 אנשים עם מוגבלות מן התוצאות המקוריות של הסקר החברתי. לאור השינוי המינורי הוחלט שאין מקום לבצע תיקון אי-השבה בדוח הנוכחי.

חישוב מספר התלמידים ושיעורם (סעיף 3.1)

חישוב מספר התלמידים הלומדים במערכת החינוך בשלבי הגיל קדם יסודי, יסודי ועל-יסודי, ושיעורם, הסתמך על לוחות תלמידים עם צרכים מיוחדים בפרק "חינוך והשכלה" בשנתונים הסטטיסטיים אשר מבוססים על קובצי משרד החינוך. מספר התלמידים נלקח מן הלוחות על תלמידים עם צרכים מיוחדים (בחלוקה לפי בתי ספר מיוחדים, כיתות מיוחדות ושילוב) בכל שלב גיל, וסך-הכול התלמידים באותו שנתון סוכם משלושת הלוחות. שיעור התלמידים חושב

מתוך מספר התלמידים באותו שנתון. בלוחות מופיע מספר התלמידים בכל שלב חינוך ובחלוקה לחינוך עברי וערבי. כלל התלמידים הוא סיכום של הנתונים מלוחות אלה.

חישוב ההתפלגות של סוג משק הבית (סעיף 3.4)

סוג משק הבית נקבע על פי כמה משתנים:

- א. מספר הנפשות במשק הבית
- ב. גילן של הנפשות במשפחה – יש ילדים בני 0-5; יש ילדים בני 6-17; יש בני 18-19 (כל שאר הנפשות הוגדרו בני 20+)
- ג. מבנה משק הבית – אדם בודד, משק בית לא משפחתי עם יותר מאדם אחד, משק בית משפחתי ובו משפחה אחת, משק בית משפחתי עם אחרים
- ד. מצב משפחתי – נשוי, גרוש, אלמן, רווק

להלן הקטגוריות שנבנו ואופן חישובן:

- "גרים בגפם": מבנה משק הבית הוא אדם בודד ומספר הנפשות במשק הבית הוא 1
- "זוג בלבד": מבנה משק הבית הוא "משק בית משפחתי" שבו שתי נפשות בלבד וגילן +20
- "משפחה עם ילדים בני פחות מ-18": מבנה משק הבית "משק בית משפחתי" או "משק בית משפחתי עם אחרים" שבו יש ילדים עד גיל 17 ומספר הנפשות בו שלוש ויותר
- "משפחה ללא ילדים בני פחות מ-18": מבנה משק הבית "משק בית משפחתי" או "משק בית משפחתי עם אחרים" שבו אין ילדים עד גיל 17 ומספר הנפשות בו שתיים ויותר
- "משפחה חד-הורית": מבנה משק הבית "משק בית משפחתי" או "משק בית משפחתי עם אחרים" שבו יש ילדים עד גיל 17 ומספר הנפשות בו שתיים ויותר; וכי המצב המשפחתי של המשיב הוא: "חי בנפרד", "גרוש", "אלמן" או "רווק"
- "עם אחרים שאינם משפחה": מבנה משק הבית "משק בית לא משפחתי עם יותר מאדם אחד" שבו שתי נפשות ויותר
- "גרים עם משפחתם": שילוב של שתי הקטגוריות "משפחה עם ילדים בני פחות מ-18" ו-"משפחה ללא ילדים בני פחות מ-18". קטגוריה זו מוצגת בניתוח של בני 65+ בלבד.

ביבליוגרפיה

- בן משה, א.; רופמן, ל.; הבר, י. 2011. **אנשים עם מוגבלות בישראל 2011**. נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, משרד המשפטים, ירושלים.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2010-2014. **שנתון סטטיסטי לישראל**, ירושלים.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2002-2013. **הסקר החברתי**, ירושלים.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2008. **מפקד האוכלוסין**, ירושלים.
- נאון, ד.; שטרסברג, נ.; בן-שוהם, א.; הרן, ד.; פריאור; ר.; גאליה, ד, א. 2012. **בעלי מוגבלויות בגיל העבודה בישראל: שכיחות באוכלוסייה, מאפיינים ומצב תעסוקה**. המוסד לביטוח לאומי מאירס- ג'וינט-מכון ברוקדייל, ירושלים.
- נאון, ד.; יפרח, א.; בייץ-מוראי, ש. 1998. **סקר ארצי על ילדים עם נכויות בישראל שלב 1: סינון**. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי, ג'וינט ישראל, ירושלים.
- שטרסברג, נ.; נאון, ד.; זיו, ע. 2008. **ילדים עם צרכים מיוחדים באוכלוסייה הבדואית בנגב**. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, ירושלים.

